Dz. Kuvvetleri K.
Eğitim Şubesi
Yayını

Hizmete Özel

ADMİRALTY MUHAREBE ÖZETLERİ

26

(GRAF SPEE) in takip ve imhası, 1939

1951

Dz. Kuvvetleri K.
Eğitim Şubesi
Yayını

Hizmete Özel

ADMİRALTY MUHAREBE ÖZETLERİ

26

(GRAF SPEE) in takip ve imhası, 1939

1951

İçindekiler

Sahife numarası

IV. Bölüm

Plate Muharebesile neticelenen İngiliz harekâtı Aralık - 1939 . . . 33

V. Bölüm

"Amiral Graf Spee„ 40

VI. Bölüm

Plate muharebesi 13 - Aralık - 1939 . 44

Ekler

Kaynaklar (Mehaz)

Bu savaş özeti, aşağıdaki evraktan derlenmiştir.

M. 00697 / 39	Harp muhtırası (Avrupa'ya ait) Ocak 1939
Admiraltı kayıtları Daire arşivi 7351	Güney Atlantik istasyonu harekât raporu, 1 - Eylûl - 1939 dan 31 - Ocak - 1940 tarihine kadar (Güney Atlantik başkomutanlığından)
M. 0201 / 40	Güney Atlantik istasyonunda Krallık gemilerine mahsur akaryakıt ve sair ikmal vasıtaları.
M. 013752 / 39	Güney Atlantik tümeni komodorunun 25 Ağustos : 20 - Eylûl - 1939 tarihlerine ait 5 / 39 sayılı harekât yazısı
M. 016672 / 39	Güney Atlantik tümeni komodorunun 20 - Eylûl : 27 - Ekim - 1939 tarihlerine ait 6 / 39 sayılı harekât yazısı.
M. 02124 / 40	Güney Atlantik tümeti tümamiralinin 27 Ekim 13 - Aralık - 1939 tarihlerine ait 7 / 39 sayılı harekât yazısı.
M. 017657 / 39	Exeter'in 27 - Ekim : 10 - Kasım - 1939 tarihlerine ait harekât yazısı,
M. 014663 / 39	Cumberland'ın 28 - Ağustos : 30 - Eylûl - 1939 tarihlerine ait harekât yazısı.
M. 04031 / 40	Cumberland, 1 : 13 - Ekim - 1939
M. 04030 / 40	Cumberland'ın 29 - Aralık - 1939 : 11 - Ocak - 1940 tarihlerine ait harekât raporu.

M. 012635 / 39 M. 013530 / 39 M. 013821 / 39	Alman ticaret gemisi Carl Fritzen'in imhası, 4 - Eylûl - 1939
Dz. İrtibat Sb. lığı 5234 / 39	Alman ticaret gemisi Uhenfels'in zaptı, 5- Kasım -1939
Dz. İrtibat Sb. lığı 1717 / 40	Alman ticaret gemisi Ussukuma'nın imhası 5 - Aralık - 1939
Dz. İrtibat Sb. lığı 799 / 40	Alman ticaret gemisi Adolf Leonhardt'ın imhası, 9 - Aralık - 1939
Admiraltı kayıdları Daire arşivi 5450	Plate nehri savaşı hakkında rapor. (Birinci ve ikinci ciltler)

(GRAF SPEE) nin takip ve imhası. 1939

I. Bölüm

Güney Atlantik, Eylûl - 1939

1 — **Başlangıç :-**

1914 - 1918 harbinin başlarında, müsait şartlar altında küçük bir düşman kruvazörünün, bir Okyanus ticaret yolu üzerinde deniz kuvvetleri tarafından himaye edilmiyen ticaret gemileri arasında büyük tahribata sebep olabileceği acı bir şekilde tahakkuk etmişti. 9 - Kasım - 1914 tarihine kadar Almanların EMDEN hafif kruvazörü [1] Hint Okyanusunda ve Bengale körfezinde sayıları 16 dan daha az olmıyan ve iki milyon İngiliz lirası kıymet [2] takdir edilen 66,146 ton tutarında ticaret gemisi batırmıştır.

Bu gemi en sonunda (Akıncının faaliyetine son vermekte az bir müşkülâta uğramış olan [3]) Avustralya kuvvetlerine mensup (SYDNEY) [4] kruvazörü tarafından 9 - Kasım - 1914 te Cocos adası açıkla ında savaşa icbar edilmişti.

EMDEN'in cevelânının değeri Almanyada tamamen takdir edilmişti. çünkü; eylûl - 1939 da ikinci dünya harbi patladığı zaman, üçüncü Reich, deniz ticaretine karşı haris bir ölçüde akınlar yapmak üzere bilhassa dizayn edilmiş üç küçük muharebe gemisine veya (Cep muharebe gemisine) sahip bulunuyordu. Üçüzlü taretlerde altı adet 11 pusluk topla teçhiz edilmiş bulunan bu gemiler EMDEN'den daha çok kuvvetli idiler. 27.7 mil âzami süratle, bunlara karşı, tek tek, bir dereceye kadar başarı ihtimalile karşı koymağa muktedir olan, beş İngiliz ve Fransız muharebe gemisinden başka, diğer bütün muharebe gemilerinin menzili dışında kalarak savaşabilirdi. Bu sebeple bunların imhası kolay bir mesele değildi. Bunlardan biri de Amiral Graf Spee idi [5].

---

[1] Emden. Binbaşı Von Müller komutasında, 24 mil sürat, 3592 ton, 10 - 4.1 pusluk top.

[2] Emden aynı zamanda 53544 ton tutarında bir müttefik, 12 tarafsız ticaret gemisi yakalamış ve serbest bırakmıştır.

[3] Sydney. Deniz Albayı John L. T. Glossop, 5600 ton, 8-6 pusluk top, 26 mil sürat

[4] (c) 5413 O. U. 1914 (Doğu filosu) adındaki deniz kurmay raporunun 101. sayfasından alınmıştır.

[5] Amiral Graf Spee; Alman Cep muharebe gemisi, Deniz Albay Hans Langsdrof, 10.000 ton, 6-11 pusluk 8-5.9 pusluk top ve 6-4.1 pusluk uçaksavar, diğer gemiler Deutschland (1939 da ismi değiştirilerek Lützow adı verilmiştir). Ve Amiral Scheer idi.

2 — İngiliz sevk ve idare veçhesi 1939 :-

Almanya ve İtalya ile harp vukuu halinde, deniz ticaretinin korunması hususunda İngiliz deniz sevk ve idare veçhesinin ana hatları, Ağustos - 1939 tarihinde [1] İngiliz ve Fransız deniz kuvvetlerinin konuşlarını da ihtiva eden Ocak - 1939 tarihli bir Admiraltı muhtırasında, tesbit edilmiş bulunuyordu.

Bu muhtıra, üç cep muharebe gemisi de dahil olmak üzere akıncı gemiler tarafından Atlantik, Kızıldeniz ve Hint Okyanusun'da taarruzlar yapılacağı tahmin edilerek İngiliz deniz ticaretinin korunması hususunda kullanılan (An'anevî ve iyi netice verdiği sabit olan usûlleri) tasrih ediyordu.

Muhtıra bu usûllerin; deniz nakliyanının yayılması, üstün bir düşmana karşı kruvazörlerin çift olarak toplanabilecekleri mihrak noktalarında karakollar tesisi ve kâfi derecede himaye edilen gemi kafilelerinin teşkilinden ibaret olduğunu bildiriyordu. Muhtıra, ihtiyaç hâsıl olduğu takdirde ana filodan tefrik edilecek müfrezelerin de kullanılabileceğini ilâve ediyordu.

Bu muhtırada; (Bu gibi vasıtalarla geçmişte esaslı deniz yolları üzerindeki deniz nakliyatını korumağa muvaffak olduk ve incelenmekte bulunan meseleye bu vasıtaların tatbik etmek suretile, yine bu usûllerin güvenle tatbikı tasarlanmıştır) denmektedir.

Bu sebeple harbin başlamasında, - açık deniz gemi kafilelerine refakat için kâfi kuvvet bulunmadığı zaman - tatbikı tasarlanan strateji, kaçamaklı rotalarda seyretmek ve mihrak noktalarında karakol yapmağa güvenmek idi. Bununla beraber muhtıra, icabında anavatana geliş seyrinin ilk kısmında deniz nakliyatının himaye edileceğini de ilâve ediyordu. Elde mevcut olduğu zaman muavin kruvazörler, anavatana kadar bütün yol boyunca gemi kafilelerini himaye edebileceklerdi. Deniz ticaretinin sakınılmaz bir surette hızını ciddî bir şekilde yavaşlatmasına rağmen kesin lüzum hâsıl olduğu takdirde harp gemileri bütün seyir esnasında gemi kafilelerine refakat edebilirlerdi. Genel gemi kafilelerinin tertiplenmesi her nekadar Admiraltı'ya düşen bir vazife idi ise de, yabancı istasyonlardaki başkomutanlar da mahallî gemi kafileleri tertipliyebileceklerdi.

3 - Eylûl - 1939 tarihinde muhasamatın başlaması üzerine ana hatları bir muhtırada belirtilmiş bulunan deniz sevk ve idare sistemi yürürlüğe konmuştu. Atlantik refakati olmamakla beraber, bazen bir kruvazörün Freetown'dan Kanarya adalarından geçen arz dairesine kadar gemi kafilelerine refakati tertiplenmişti. Güney Amerika sularında bir kruva-

[1] M 00697/39 harp muhtırası (Avrupa bölgesi).

Güney Atlantik konuşu şu şekilde idi :- Cape Verde (Yeşilburun) kuvveti (Freetown) Neptune, Freetown kuvveti, iki refakat gemisi (Afrika'dan); Pernambuco kuvveti (Bidayette Rio de Janeiro bölgesinde) Exeter ve Ajax.

zör veya bir muhrip gündüz müddeti zarfında sahilden uzaklaşıncaya kadar zaman zaman gemi kafilelerine refakat etti.

3 — Güney Amerika tümeni Eylûl - 1939 :-

Harbin başlamasından hemen evvel, Mart - 1938 den beri Afrika istasyonu başkomutanı olan Koramiral George D'Oyly Lyon C. B.'nin memuriyet unvanı Güney Atlantik başkomutanı olarak değiştirildi. Yeni komutanlığın ihdasında Amiral; forsunu Cape'dan, Sierra Leone'da Freetown'a naklederek, bütün Güney Atlantik'te İngiliz harekâtı üzerindeki emir ve komutayı eline aldı. Aynı zamanda Komodor Henry Harwood O. B. E. nin doğrudan doğruya komutası altındaki Exeter'le Ajax kruvazörlerinden müteşekkil bulunan Güney Amerika ve Antil denizi filosu, yeni güney Atlantik istasyonuna devrolunmuştu. [1]

23 - Ağustos - 1939 ta tekrar Güney Amerika sularına çağırıldığı zaman, personeli yabancı memleketlerde hizmet görenlere verilen izni kullanmakta olan Exeter, Devenport'ta idi. Dz. Albayı F. S. Bell, iki gün sonra geminin komutasını deruhde etti ise de gemi, Güney Amerika filosu komodoru olan Komodor Harwood'un forsunu taşımakta devam etti. Exeter o gece Cape Verde (Yeşilburun) adalarındaki St. Vincent'a gitmek üzere yola çıktı.

26 - Ağustos ta ihine raslayan ertesi günü, iki Alman cep muharebe gemisinin Atlantik'te bulunabileceği mümkün görüldüğünden, Admiraltı Ushant'tan Cape St. Vincent'a kadar Dunera nakliye gemisinin refakat kuvvetlerini takviye etmesini Exeter'e emretti. Exeter, II. Kruvazör filosunun komodor forsunu taşıyan Colombo ile Dauntless kruvazörleri tarafından himaye edilen bu nakliye gemisini saat 17,00 de gördü.

Bundan on ikibuçuk saat sonra 27 - ağustos saat 05,30 da İngiliz gemisi Maidan gemi kafilesine katıldı ise de, kafile ile birlikte seyredemediğinden himayesiz olarak kafileyi takip etmek üzere geriye bırakıldı. Exeter, 28 günü öğleyin St. Vincent burnu açığında gemi kafilesinden ayrıldı ve 21 mil süratle Cape Verde adalarına yol verdi.

Komodor Harwood başkomutana mülâki olmağı tahalükle istiyordu. Kendisile Dakar veya Freetown'da buluşması ve aynı zamanda orada yakıt ikmali yapmasını teklif eden bir telsiz muhaberesi neticesinde Neptune'le Freetown açıklarında mülâkî olması emredildi. Bununla beraber görüş şartlarının fena oluşu bu mülâkata mâni olduğundan, Exeter 1 - eylûlde Freetown'a vardı. O sabah Komodor Harwood, Neptune kruvazöründe başkomutanla görüştü ve saat 21,00 de Cape Verde adaları ve Rio de Janeiro'ya müteveccihen Freetown'dan hareket etti.

[1] Madde 2

3 a. Bu arada, Akdeniz filosu 4. muhrip tümeninin dört muhribi olan Hotspur, Havock, Hyperion ve Hunter, harp vukuunda denizaltılara karşı hareket etmek üzere 31 - ağustosta [1] Freetown'a müteveccihen Cibralta'dan ayrıldılar.

Ajax esasen güney Amerika sahili açıklarında bulunuyordu. 3 - Eylûl saat 13,30 da İngilteri'nin harp ilânından üç saatten daha az bir zaman sonra Alman bandıralı 4576 tonluk Olinda gemisini yün, pamuk, deri, parça demir ve kereste yüklü olarak Montevideo'dan açığa doğru giderken yakaladı. Bu mevki, Plate nehri munsabı açığında ve en yakın İngiliz sömürgesi olan Falkland adalarından 1000 milden fazla bir mesafedeki 34° 58' güney arz ve 53° 32' batı tul noktasında idi. En yakında bulunan İngiliz harp gemisi Exeterde bu mevkiden 2500 mil mesafede bulunuyordu. Ajax, gemide müsadere partisi için ayrılacak personeli olmadığından Olinda'yı saat 16,27 de top ateşile 34° 58' güney arz ve 53° 27' batı tul mevkiinde batırdı. [2] Bundan 24 saat sonra 4 - Eylûl öğleden sonra 6954 tonluk Carl Fritzen adındaki Alman ticaret gemisini yakaladı ve Rio Grande do Sul'un gün doğusu keşişleme cihetinde ve 200 mil mesafede 33° 22' güney arz ve 48° 50' batı tul mevkiinde top atışile bu gemiyi de batırdı. [3]

Hotspur ve Havock yolda Trinidade [4] adasını yoklamak emriyle Güney Amerika Tümeni'ne iltihak etmek üzere ertesi günü 5 - Eylûl'de Freetown'dan hareket ettiler. Ana vatan donanmasının 2. kruvazör filosundan Cumberland üç gün sonra bunları takip etti. Bu gemi, Rio de Janeiro bölgesinde komodor Harwood'u takviye etmesi emrile Plymouth'dan hareketle 7 - Eylûl'de Freetown'a varmıştı. [5]

7 - Eylûl'de Exeter, Rio de Janeiro limanına girdi. Burada Komodor Harwood bütün harp ve tarafsızlık meselelerini idare eden Brezilya Dışişleri Bakanlığı Genel sekreteri Brezilya'daki İngiliz Büyük Elçisi Sir Hugh Gurney ve Rio tarikile Buenos Aires'e gitmekte olan Arjantin Hükûmeti nezdindeki İngiliz Büyük Elçisi Sir Esmond Overy ile mülâkat yapmıştı. Komodor Harwood durum hakkında bilgi edinmiş olarak 8 - Eylûl saat 01,00 de Rio'dan ayrıldı. Bundan bir kaç saat sonra, Alman ticaret gemileri General Artigas, Monle Pascoal ve Gloria'nın Güney Amerika'nın en güney ucunda Pantagonian sahili açıklarında toplanmakta olduklarını saat 07,38 de Admiralti'dan öğrenince gerek Exeter ve gerekse Ajax'a güneye doğru hareket etmelerine karar ve Ajax'a da 9 - Eylûl saat 08,00 de kendisine mülâki olması emrini verdi.

---

[1] Bu gemiler Freetown'a 4 - Eylûl'de muvasalat ettiler.
[2] Olinda'nın evrakı M. 013821/39 ve M. 013530/39 dadır.
[3] M. 012637/39 tafsilât M. 013820 dedir.
[4] Evvelki ismi Trinidada'dır.
[5] Cumberland'ın harekât raporu.

8 - Eylûl günü öğleden sonra Exeter Panama bandıralı Culebra ve İngiliz bandıralı Brittany gemilerini gördü, ve ertesi sabah saat 07,00 de Ajax ile buluştu. Komodor Harwood, Alman ticaret gemilerinin Port Alegre (Brezilya) dan veya Puerto Madryn (Arjantin) den yedek erleri yükleyebileceklerini ve Falkland adalarına bir akın yapabileceklerini düşündü.

Buna karşı koymak üzere 20 mil süratle Port Stanley'e gitmesini Ajax'a emretti. Aynı zamanda çok önemli olan Plate bölgesini korumak maksadile Exeter oraya giderek 10 - Eylûl'den 18 - Eylûl'e kadar karakol yaptı. Ayın 10 unda İngiliz bandıralı Dunster Grange gemisini ve o günün daha geç saatlerinde teşhis edinceye kadar takip ettiği İngiliz bandıralı Queensberry gemisini gördü. O akşam, Porto Alegré'deki İngiliz konsolosu Komodor Harwood'a Alman yedek erlerinin gemilere yükletilmesi için herhangi bir teşebbüs yapılmasının pek gayrı muhtemel bulunduğunu bildirdi. Alman ticaret gemilerinin kendilerini muavin akıncı kruvazör olmak üzere tadil etmeleri muhtemel görüldüğü cihetle Komodor, Rio Santos ve Plate bölgelerinden hareket edecek gemiler için kısa mesafeli gemi kafilelerinin başlamasına karar verdi. Bu sebeble Cumberland'a 15 - Eylûl'de Rio'ya vardığı zaman orada yakıt ikmali yapmasını ve bu saha içinde gemi kafileleri tertipleyerek Denizaltılara karşı himaye maksadile bu kafileleri Havock ile birlikte açığa doğru götürmesi emrini verdi. Gemi kafileleri gün ağarırken limandan hareket edecek ve Denizaltılarla su üstü akıncı gemilerine karşı karanlık basıncaya kadar himaye edileceklerdi. Bundan sonra gemiler ertesi sabah gün ağarıncaya kadar birbirinden çok açık bir vaziyette bulunacak veçhile dağılacaklardı. Aynı zamanda Komodor Harwood, Montevideo'dan aynı şekilde gemi kafilelerinin hareket ettirilebilmesine imkân vermek üzere Rio de Janeiro'da yakıt ikmalini yaptıktan sonra Plate bölgesinde kendisine iltihak etmesini Hotspur'a emretti. Güney Amerika sahilleri açığına bir Alman cep muharebe gemisi geldiği takdirde Cumberland gemi kafilesi işini bırakarak Exeter'e iltihak edecekti.

3b. Montevideo adlı Alman ticaret gemisinin Brezilya'da Florianopolis'e gitmek üzere Rio Grande Do Sul'dan hareket etmekte olduğu Admiraltı tarafından 10-Eylûl'de Komodor Harwood'a bildirilmişti. Fakat Komodor bu gemiyi önlemeğe çalışmamağa karar verdi. Çünkü; bu teşebbüs Exeter, Plate açığındaki mihrak mesafesinden 500 mil uzaklaşmasını mucip olacaktı.

12 - Eylûl gecesi, Komodor Harwood, Buenos Aires'deki Deniz Ataşesi tarafından, muhtemel hedefi Falkland adaları olmak üzere Alman yedek erlerinin güney Arjantin'de toplandıklarından haberdar edildi. Bu sebeple durum tavazzuh edinceye kadar Ajax'a Falkland adalarında kalmasını emretti. Ve Ajax'a daha yakın ve aynı zamanda Plate'de

kolaylıkla yetişebilecek mevkide bulunmak maksadile Plate bölgesinin kıble tarafına ilerledi. Müteakıp bir kaç gün içinde müteaddit İngiliz ve Fransız ticaret gemilerini durdurdu, ve muayene ederek serbest bıraktı.

Porto Alegré ve Monte Olivia adlarındaki Alman gemilerinin 15 ve 16-Eylûl günlerinde Santos'tan ayrılacaklarını bildiren bir rapor dolayısile Komodor Harwood mümkün olduğu kadar kısa zamanda Montevideo'dan kısa mesafeli gemi kafilelerine başlatmağa karar verdi. Cumberland, Santos'tan başlamak üzere 12 şer saatlik gemi kafileleri sistemini tertiplemişti. Rio de Janeiro'dan Freetown'a müteveccihen kalkacak gemiler tek tarihli günlerde ve güneye müteveccihen kalkacak gemiler de çift tarihli günlerde, Denizaltı emniyeti için Hovack'ın refakatinde ve uzak istinat olarak Cumberland'ın himayesinde 16-Eylûl'de Rio de Janeiro limanından hareket etti ve müteakıp sekiz gün zarfında karakolda iken 15 İngiliz ve tarafsız ticaret gemisi gördü. [1]

3 c. Bu arada Exeter 17-Eylûl'de İngiliz ticaret gemisi English Trader ve ertesi günü de Montevideo'ya gitmekte olan İngiliz ticaret gemisi Sussex'e rastladı. O gün Plate bölgesinde karakol yapmak üzere Hotspur, Exeter'e iltihak etti. Exeter, Montevideo'ya yaptığı kısa bir ziyareti müteakıp, icabettikçe Plate nehri munsabında yakıt gemisi Olwen'dan yakıt ikmali yapmak üzere 20-Eylûl'de tekrar bu karakol hizmetine başladı.

20-Eylûl'de Montevideo'dan hareketinden kısa bir zaman sonra Komodor Harwood, Buenos Aires'teki İngiliz Deniz Ataşesinden, mahallî Alman makamlarının, İngiliz bandıralı Lafonia ticaret gemisinin Falkland adaları müdafaa kuvvetlerine katılmak üzere yedek eratı yüklü olarak Falkland'a müteveccihen yolda bulunduğundan Denizdeki Alman gemilerini haberdar etmeğe çalıştıklarını öğrendi. Takriben aynı zamanda Ponta Arenas'taki İngiliz raportör Subayı da 17-Eylûl'de meçhul bir harp gemisinin doğu istikametine geçtiğini telsizle bildirdi.

Bu raporlar ve güney sularında silâhlı akıncı gemilerinin teçhiz edilmekte bulunduğunu gösteren haberler dolayısile Komodor, 22-Eylûl'de hareket edecek olan mahallî gemi kafilesinin dağılmasını müteakıp Port Stanley'e kadar Lafonia'ya refakat etmesini Hotspur'a emretti. Plate'den hareket eden İngiliz Deniz ticareti hacmı, Rio de Janeiro - Santos bölgesindekinden daha büyük olduğundan, mahallî Plate gemi kafilelerile birlikte Denizaltılara karşı himaye işleri için güneye gelmesini Hawock'a emretti.

Montevideo'dan dışarı istikamette hareket eden ilk mahallî gemi kafilesi 22-eylûl'de hareket etti. Bu gemi kafilesi Lafonia'ya ilâveten Sussex, Roxby ve El Cievro İngiliz gemilerinden müteşekkil olup Hots-

[1] Cumberland'ın harekât raporu.

pur tarafından himaye edilmekte idi. Exeter bu gemi kafilesine öğleden evvel rastladı, kafileyi bütün gün destekledi. Karanlıkta ticaret gemileri evvelce tertiplenmiş bulunan rotalarda dağıldılar, bu sırada Exeter bunları himaye edebileceği bir mesafede kaldı ve Hotspurda Port Stanley'e kadar Lafonia'ya refakat etti. [1]

3 d. Eylül'de Amiral Lyon ve Komodor Harwood, Buenos Aires'teki İngiliz Deniz Ataşesinden, "Güvenilir bir kaynaktan alınan habere göre„ kaydile Luft Hanca taşıt gemisi Westfalan, General Artigas, Monte Pascoal, Pasiedon ve satıhta seyreden bir Denizaltının da, aralarında bulunması muhtemel olan birçok Alman gemilerinin 28 eylûlde [2] Ascension adasının 120 derece cihetindeki bir mevkide buluşmaları için tertibat alınmış bulunduğunu öğrendiler.

Mihrak noktalarını üç günden fazla bir müddet için istinatsız bırakmamak üzere oraya bir kruvazör gönderilmesi mümkün olduğundan Komodor Harwood, Cumberland'a derhal randevu yerine gitmesini ve Rio de Janeiro bölgesinde Cumberland'ın boş bıraktığı mevkii almasını da Falkland adalarından çağırılmış bulunan Ajax'a emretti.

Komodor Harwood, bu raporu aldığı zaman Neptune'ı yakıt ikmali yapmağa çağıran ve Cumberland'a son süratle (21 mil) Almanların randevu mevkiine gitmesi emrini veren Başkomutanın arzularını sadece evvelden tahmin ederek ona göre hareket etmiş bulunuyordu. Hyperion Hunter aynı mevkie müteveccihen 25 - eylûlde Freetown'dan hareket ettiler.

28 - eylûlde Neptune ve iki muhrip randevu mevkiinde yayılmış bir vaziyette bulunuyorlardı. Cumberland bunlara iltihak etmiş ve arama 29 - eylûl akşamı karanlık basıncıya kadar devam etmişti. Arama semeresiz kalmış ve Cumberland'ın yakıtı tükenmek üzere olduğu halde bütün arama kuvvetleri Freetown'a yol vererek 2 ekimde buraya gelmişlerdi.

3 e. Cumberland Alman gemilerini aradığı sırada, Exeter ve Ajax sırasile Plate açıklarında ve Rio de Janeiro - Santos bölgesinde gözetleme yapıyorlardı. Komodor Harwood, Ajax'a, English Bank'ın doğu tarafında Olwen'den yakıt ikmali yaptıktan sonra Rio de Janeiro bölgesine dönmesini emretmişti. Ajax da Rio Grande Do Sul'daki Alman ticaret gemilerinin bu limandan ayrılmalarına engel olmak maksadile kendisini liman açıklarında göstermiş ve yolda birkaç tarafsız gemi ile küçük balıkçı gemilerini muayene etmişti. Bu müddet zarfında Havock, 27 - eylûlde River Plate'den çıkacak olan Sarthe, Miguel de Larrinaga ve Pilar de Larrinaga adlı İngiliz ticaret gemilerinden müteşekkil bir gemi kafilesine refakat etmezden evvel English Bank'ın rüzgâraltı tarafında Olwen'le beraber kalmıştı. Ertesi günü Waynegate, Gressdene,

[1] Başkomutanlığın harp jurnalının 15. paragrafındaki 1230/24 Telsiz emri.

[2] Takriben 9°35′ güney arz ve 15°35′ batı tul.

Lord Byron, Ramillies, Adellan ve Holmbury adlı İngiliz gemilerinden müteşekkil mahallî bir gemi kafilesi Exeter ve Havock refakatinde olarak River Plate'den çıkarılmıştı.

29-Eylûl günü, Ajax yıldıza doğru seyredecek gemilere refakat etmeğe hazır olarak Rio de Janeiro açıklarında bulunuyordu. Almeda Star ve bundan birkaç saat sonra San Ubaldo gemilerine rastladığı günün öğleden sonraki kısmının ilk saatlerine kadar hiçbir şey görmemişti. O gece Rio açıklarında müteaddit tarafsız gemiler görüldü ve 30 - Eylûlde La Qampa gemisine rastlanılarak Santos'a giden bu gemiye bütün gün zarfında refakat edildi. Bununla Eylûl ayı için Güney Amerika tümeninin çalışmaları sona erdi. Komodor Harwood'un, mihrak noktalarını karakol yapmakla meşgul olan üç kruvazörü henüz tek bir kuvvet halinde toplanmamıştı.

4 — Güney Amerika tümeninin yakıt ikmali için takip eylediği hareket tarzı, Eylûl 1939 :-

Komodor Harwood'un en mübrem ve sıkıcı endişelerinden biri de gemilerinin yakıt ikmali meselesi oldu. Komodorun içinde bulunduğu şartlar gibi, en yakın İngiliz üssü olarak güney cihetinde ve 1000 mil mesafede Falkland adaları bulunduğu halde tarafsız bir devletin sahili açıklarında harekâtta bulunurken uygun demir yerleri seçmek te kolay bir mesele değildi.

1907 onüçüncü Lahey antlaşmasının hükümlerine göre, muharip devletlerin harp gemileri ancak kendi memleketlerindeki en yakın limana gitmelerine imkân verecek kadar yakıt almağa mezundurlar. Bu hustaki kaideyi tefsir eden memleketlerden bazıları gemilerin yakıt taşımak üzere inşa edilmiş olan bütün yakıt sarnıçlarını ve ambarlarını da tamamen doldurabilecekleri, fakat tarafsız bir limanda bir kere yakıt ikmali yaptıktan sonra mütaakıp üç ay içinde aynı devlete ait bir limanda ikmal yapamıyacaklarını kabul etmektedirler. [1] Bu tefsirin ifade ettiği mâna, Komodorun gemilerini üç tarafsız Cumhuriyet devletlerinden (Brezilya, Uruguay ve Arjantin) her birinin herhangi bir limanında ancak üç ayda bir defa yakıt bakımından ikmal edebilmesi demekti. 7-Eylûlde Rio de Janeiroyu ziyaret ettiği zaman gemilerinin ve bilhassa muhriplerin n Plate methali açığında yakıt ikmali meselesini aynı zamanda Rio'yu ziyaret eden Arjantin deniz kuvvetleri Baş omutanı Koramiral José Guisasola ile müzakere etti. Amiral hiçbir itirazda bulunmadı ve Plate nehri munsabında bulunan Rouen Bank, [2] English Bank'tan daha râkit olması ve aynı zamanda normal bütün deniz yollarından da açık

[1] 1907 tarihli 13. Lahey antlaşmasının 17 : 20. maddeleri.

[2] San Antonio burnunun 45 mil açığında, Plate'in güney methali. 2 sayılı plâna bakınız.

bulunması dolayısile Rouen Bank'ın rüzgâraltı tarafından faydalanmasını kendisine ehemmiyetle tavsiye etti.

Bu ziyaret esnasında büyük elçi Sir Hugh Gurney ile Komodor aynı konu üzerinde Brezilya Dışişleri Bakanını gördüler. Athenia'nın batışına ait son hâdiseleri belirttikten sonra İngiliz muhriplerinin, gemilerin görülür görülmez hemen batırılmasına mâni olmak maksadile geldiklerinden bunların ikmal ve tamir bakımından tercihi bir muameleye tâbi tutulmağa hakları olduğunu ileri sürdüler. Kendileri son derecede dostane bir cevapla beraber bu gibi ziyaretlerin tedbirli bir tarzda yapılması ve başka başka limanlarda olması şartile sık sık yakıt ikmali yapmak müsaadesini aldılar.

Komodor Harwood 19 - Eylûlde Exeterle Montevideo'yu ziyaret ettiği zaman muhriplerinin Uruguvay limanlarını üç ayda bir defadan fazla ziyaretleri için fazla kolaylıklar temin etmek hususunda bir delil olarak gemileri görür görmez batırmak suretile Almanyanın Milletlerarası andlaşmaları ihlâl ettiğini Dışişleri Bakanına beyan etti.

İngiliz orta elçisi M. E. Millington 13. Lahey mukavelenamesinin tamirat hususundaki maddesine göre muhripler her üç ayda bir defadan fazla yakıt ikmali yapmazlarsa bunların zaman zaman ziyaretlerini tertipliyebileceğinden emin olduğunu zannetmekte idi.

Elde az sayıda gemi olup ve tarafsız memleketlerde yakıt ikmali yapmakta karşılaşılan şiddetli tahdidat ciddî engellerdi. Bu güçlükler Güney Amerikanın doğu sahilindeki bütün limanlardaki Alman gemilerinin yakından göz altında bulundurulmasını imkânsız bir hale koydu. Komodorun en fazla ümit edebileceği şey gayrı muayyen zamanlarda düşman gemilerinin bir müddet için limandan çıkmalarına mâni olacak ziyaretler yapmaktı. Fakat, bu ziyaretlerin düşman gemilerinin daimî olarak limanda kalmalarını ve enterne edilmelerini intaç edeceği hemen hemen beklenemezdi. [1]

Açık limanlarda gemilerin yakıt ikmallerini yapmakta kullanılan Stirrup usûlü River Plate munsabında çok faydalı olurdu. Fakat bu maksatla teçhiz edilmemiş olduklarından ne Olwen ne de binnetice bunun yerine geçen [2] Olynthus'den bu bakımdan hiç birşey beklenemezdi.

24 - Eylûlde Natal (Brezilya) açıklarında bir denizaltının rapor edilmiş olmasına rağmen Admiraltı anavatan filosundaki ciddî muhrip noksanlığını karşılamak maksadile 4. muhrip filotillâsını 28 - Eylûlde geri çağırdı. Ertesi günü denizaltı gemisi Natal'ın güneyinde görüldüğünden muhripler [3] Freetown'a giderken bu bölgeyi karakol yapabilecekleri

[1] Güney Atlantik tümeni Komodorunun harekât hakkındaki yazısı No. 5/39.

[2] Kasım 1939 güney Atlantik tümeni Komodorunun harekâta ait yazısı 6/39

[3] C 1, C 2 ve C 4 eklerine bakınız. Denizaltı gemileri hakkında verilen raporların doğru olmadığı şimdi muhakkak olarak anlaşılmış bulunmaktadır.

Başkomutana bildirildi. Bununla beraber Ekim ayının 1 nci günü, durumda dramatik bir değişikliğe sahne oldu. Kudretli bir Alman su üstü akıncısı Pernambuco açıklarında görülmüş olduğundan 4. muhrip filotillâsının geri çağırılması derhal iptal edildi.

II. Bölüm

Güney Atlantik, Ekim 1939

5 — Bir deniz üstü akıncı gemisinin mevcudiyeti rapor edildi, 1 - Ekim.

30- Eylül saat 14,00 de Pernambuco [1] nun 75 mil güney doğusunda İngiliz ticaret gemisi Clement'in bir "deniz üstü akıncı gemisi„ tarafından batırıldığı hakkındaki rapor, 1 - Ekim saat 16,00 da Admiralti'ya geldiği zaman, 4. muhrip filotillâsını [2] alıkoyması ve komutasındaki kuvvetlerin Effengham, Emerald, Enterprise, Norfolk ve Cape Town kruvazörlerile takviye edileceği Başkomutana derhal bildirilmişti.

Resolution ve Revenge muharebe gemilerile Hermes uçak gemisi Freetown veya Jamaica'ya intikal edecekti. Bu tertibat, bunların yerine konmuş olan daha etraflı bir sevk ve idare düşüncesile 5- Ekimde iptal edildiğinden asla kuvveden fiile çıkmamıştı. Bu yeni sevk ve idare politikasının 2- Ekimde henüz tetkik edilmekte olduğu söylenebilir, çünkü; o akşam 9. kruvazör filosu güney Atlantik istasyonundan çağırılmış ve ayın sonuna kadar geniş bir şekilde dağıtılmıştı. [3]

3 - Ekimde Başkomutana, şayet düşman mukabil imtiyazlar elde edecek olursa, bu takdirde Komodor Harwood'un geçici faide ve menfaatler uğruna, neticesi zararlı olabilecek olan kat'i ve sıkı tarafsızlık kanunlarından inhiraf edecek şekilde hareket etmemesinin lâzımgeldiği bildirilmişti. [4].

Komodor, şimdiye kadar kabul edilen yegâne cemilekârane muamelenin Montevideo limanında Olwen'in levazım ve kumanya almasından ibaret bulunduğu cevabını verdi. Komodor, Uruguay'ın yalnız tek bir limana sahip olduğu ve sık sık uğranılan demir yerleri bulunmadığı cihetle liman methaline giden yolları kontrol etmenin ve düşmana verilecek imtiyaz ve müsaadelerin kıymetini ortadan kaldırmanın kolay olduğunu düşünmüştü. O, Brezilya'da mu zam akaryakıt ikmali vasıtalarına mahsus imtiyaz ve müsaadelerin kıymetini tebarüz ettirmişti. Brezilya hükûmeti onun lehinde bir müsaade sebebi ileriye sürmek için büyük bir istek göstermişti. Komodor, gemilerin İngiliz ticaretinin bin-

[1] Yani 09°05' güney arz, 34°05' batı tulde.

[2] Ek C 3 ve C 5.

[3] Dauntless, Durban ve D nae'nin Çin deniz istasyonuna gitmesi hakkında Bermuda'ya gönderilen emir.

[4] 3- Ekim ve 2332 sayı.

nisbe az bulunduğu Pernambuco sahasının dışında bulundurulmasının arzuya şayan bulunduğuna ve akaryakıt mahdut olduğundan dolayı bir karakol hizmetinin muhafaza ve idame ettirilmesinin imkânsızlığına işaret eyledi. Denizde yakıt ikmali ağır denizler sebebile nadiren mümkün ve Abrolhos [1] gibi demir yerleri de denizaltı hücumuna karşı açıktı.

Komodor, bu zorlukları gözönünde tutarak gemilerin ehemmiyetsiz küçük tamiratını da yapabilecekleri ve başkomutanın gemilerin huzur ve selâmeti için zarurî ve elzem telâkkî eylediği ara sıra limanda kalma imkânını da bulabilecekleri Falklands takım adalarında Port Stanley limanından daha fazla istifade etmeğe karar verdi. [2]

6 — Avcı gruplarının ihdası :- (5 - ekim)

Admiraltı tarafından çekilen bir telgrafla düşman akıncı gemilerile uğraşmak için alınan yeni tedbirlerin tafsilâtı, 15- Ekim'de Başkomutanlığa ulaşmıştı. Herhangi bir cep muharebe gemisini veya Hipper sınıfı bir kruvazörü imha etmek için Atlantik ve Hind Okyanuslarında yeter derecede kuvveti haiz sekiz avcı grupu teşkil olunmakta idi.

Kuvvet	Avcı grupu	Saha	Nereden alındığı
"F„	Berwick . . . . York	Kuzey Amerika ve Batı Hindistan	Halifax refakat kuvvetinden
"G„	Cumberland . . Exeter	Amerika güney doğu sahili	Güney atlantikten
"H„	Sussex . . . . Shropshire. . . .	Ümitburnu	Süveyş kanalından
"I„	Cornwall . . . . Dorsetshire . . .	Seylan adası	Çin deniz merkezi
"K„	Eagle . . . . Ark Royal. . . .	Pernambuco	Ana vatan donanması
"L„	Renown . . . . Dunkerque 3 adet 6 pusluk top taşır kruvazörler ve Bearn	Brest	—
"M„	uçak Gm. . . . . 8 pusluk top taşıyan	Dakar	—
"N„	iki kruvazör . . Strasbourg . . . Hermes	Antil denizi	Plymouth komutanlığı

[1] 17°58′ güney, 38°42′ batı, 1 No. lı plâna bakınız.

[2] Güney Atlantik merkezindeki Kraliyet gemile ine mahsus yakıt ikmali ve sair ikmal hizmetler için M. 0201/40

Avcı grupları, mevcudiyetleri meydana çıkmış bulunmadıkça düşman akıncı gemilerini ararlarken telsiz sükûneti muhafaza edeceklerdi. Başkomutanlar avcı gruplarının durumunu daima bilemiyecekleri cihetle icap ederse aldıkları emirleri nazarı itibara almamak hususunda gruplara hareket serbestisi verilecekti. Mevcut ve kabili istifade bütün malûmat avcı gruplarına "I„ usulü ile intikal ettirilecek ve onlar "Seyrüseferin çok kesif bulunduğu sahalar„ dan uzaklaşmak için iğfal edilmeme hususunda dikkatli davranacaklardı.

Bu, Ocak 1939 tarihli muhtırada tasarlanan ve harbin zuhûrundan beri güney Amerikan tümeni tarafından icra kılınan mihrak sahaların karakol hizmetinden pek farklı ve tamamen yeni bir sevk ve idare sistemi idi. [1]

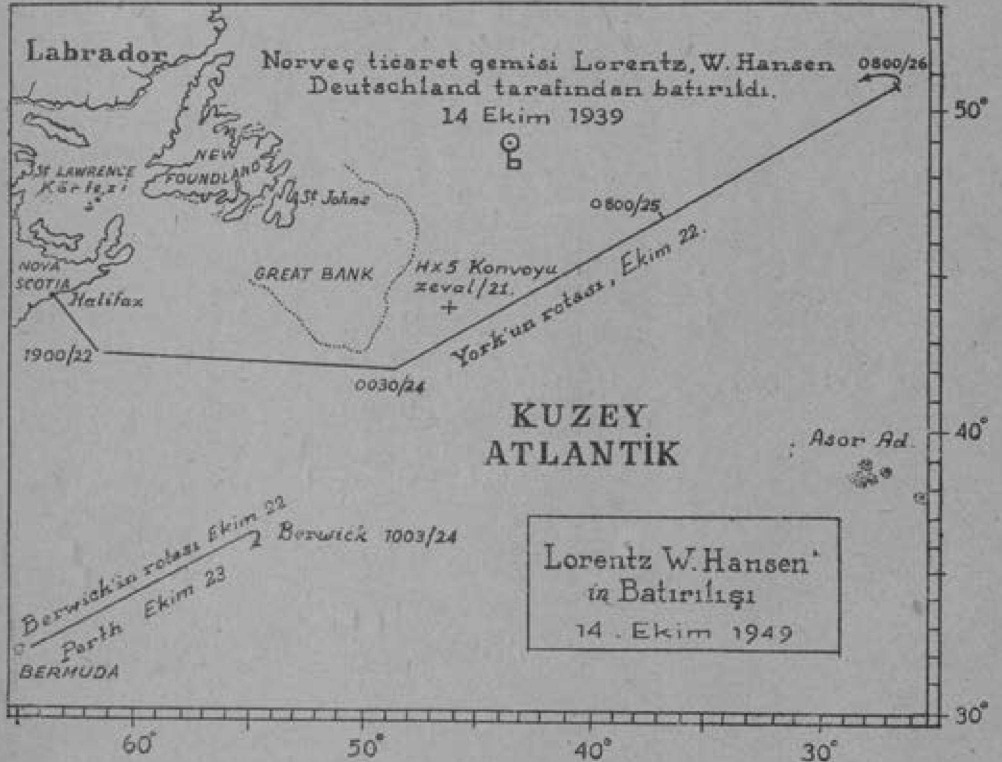
6a. Bu, 5-ekimde düşman akıncı gemilerine karşı alınan yegâne tedbir değildi. O günü Resolution, Revenge, Enterprise ve Emeralt gemilerine Ana va ana müteveccihen yola çıkmak üzere bulunan gemi kafilelerine refakat etmek için Nova Scotia'de Halifax limanına beraberce hareket etmeleri emri verilmişti. [2] Effingham gemisi onlara daha sonra iltihak edecekti. Ramillies aynı vazife için 5-Ekim'de Cibralta'dan ayrıldı, fakat Malaya ve Glorious gemilerinin Akdeniz'den Hınd Okyanusuna munzam bir avcı grupu "J„ kuvveti olarak gitmesi emrinin verildiğinin ertesi günü geriye çağırıldı. Bu kuvvet Aden körfezi medhalinde Socotra sahasında seyreden gemilere hücum etmesi Admiraltı tarafından muhtemel görülen düşman akıncı gemilerine karşı çalışacaktı. Maamafih Güney Atlantik Başkomutanına göre düşmandan bu gayeye delâlet eden hiçbir istihbarat alınmamıştı. Pernambuco açıklarında bir düşman akıncı gemisinin görünmesi, 9 müttefik avcı grupunun teşkil olunmasına ve refakat hizmetleri için Halifax'a iki muharebe gemisinin ve üç kruvazörün sevkine sebep olmuştu. Bu hal, ana vatan sularından iki muharebe gemisinin, bir muharebe kruvazörünün, iki uçak gemisinin ve üç kruvazörün ve Akdeniz'den bir muharebe gemisile bir uçak gemisinin ve iki kruvazörün çekilmesini intaç etmişti.

6b. Amerika ve Antil denizi istasyonundan Berwick ve York kruvazörlerinin "F„ kuvveti olarak seçilmesi, bu gemilerin Halifax refakat kuvvetinden alınmasını mucip oldu. Bununla beraber bu gemiler, Berwick 19-Ekimde, Bermuda'da havuzlandığı zaman hâlâ müstakillen çalışmakta idiler. İki gün sonra kuzey Amerika ve Antil denizi İstasyonu Başkomutanı Kor. Amiral Sir Sydney Meyrick'e 1918 tonluk Lorentz W. Hansen adlı bir Norveç gemisinin 14-Ekimde [3] Newfoundland'ın 300 mil doğusunda bir cep muharebe gemisi tarafından durdurulmuş

[1] Telgrafın tam metni için ek B 2 ye bakınız.
[2] 1822/5 Amiraltı telgrafı
[3] O. U. 6353A (41)

olduğuna dair bir rapor geldi. Filhakika bu gemi, o günü Newfoundland'ın 420 mil doğusunda 49°05′ kuzey arz 43°44′ batı tulde [1] Deutschland tarafından batırılmıştı. Enterprise ve York gemilerine Halifax'ın güneyinde mihrak sahası dahilinde faaliyetlerini teksif etmeleri emri derhal verilmişti, Berwick burada onlara mümkün olduğu kadar süratle iltihak edecekti.

Bu emirler asla tatbik olunmadı. Bu emir verildikten biraz sonra Admiraltı Berwick ve Perth gemilerine Bermuda'yı [2] terketmelerini ve son yolla 060° ye yol vermelerini emir etti. York 17 - Ekimde hareket eden ve hâlâ tehlikeli mıntakada bulunan H. X. 5 gemi kafilesi yolu boyunca Halifax'dan hareket edecekti. [3] Berwick 28 - Ekimde tamiratını ikmal etmek üzere Bermuda'ya avdet etti ve Anavatan filosuna iltihak etmek üzere 7 kasımda oradan ayrılmıştı.

Şekil: 1

[1] Aralık 1939 da yeniden Lützow adı verildi.
[2] Perth 22 - kasımda ve Berwick 23-kasımda hareket etti.
[3] York 22 Kasımda hareket etti

İki gün sonra 9-kasımda York, bulunduğu yerde tamiri lâzımgelen çok ciddi ârızalar gösterdi. 17-Kasımda Bermuda'dan ayrıldı ve 26-Kasımda Halifax'dan Anavatan'a gelen H. X. 10 gemi kafilesine refakat etti. İngiltere'de yeniden hizmete elverişli bir hale getirilmek üzere onarıldıktan sonra da Anavatan filosuna katıldı. Diğer vazifelerle ve âcil tamiratla meşgul bulunan bu iki kruvazör "F„ kuvveti olarak hiçbir vakit birlikte çalışmadılar. [1]

6c. Bu sıralarda Malaya ve Glorious "J„ kuvvetini teşkil etmek üzere Socotra sahasının ilk karakol hizmetini görmek için 14-Ekimde Aden'den ayrıldılar bu karakol hizmeti, yakıt ikmali için vaki kısa inkıtalar hariç, Glorious'un Colombo'ya ve Malaya'nın da Halifax'a gönderildikleri 6-Aralığa kadar bir netice vermeksizin devam etti. Bu arada kaybedilen düşman akıncı gemisi için yapılan araştırmalar, güney Atlantik okyanusu sularının uzak ve geniş bir sahası üzerinde yapılmıştı.

6d. Düşman akıncı gemisinin Pernambuco açıklarında görülmesi neticesinde güney Atlantik'deki İngiliz ve Fransız kuvvetleri arasında daha sıkı bir işbirliği vücut bulmuştu. Beşinci Fransız Filosu Komutanı Tümamiral J. H. C. F. Moreau güney Atlantik başkomutanı ile işbirliği yapılması hususunda her ne kadar mutabık kaldı ise de Başkomutan Oramiral Lyon şimdiye kadar Dakar'daki Fransız tertibat ve harekâtına dair çok az malûmat almıştı. Bunun için başkomutan 14-ekimde Fransız kruvazörü Algerie ile Dakar'a muvasalat eden Koramiral Duplat'ı kendisine Freetown'da mülâki olmak üzere davet etti. Amiral Duplat bu daveti çok iyi karşılayarak 19-ekimde Freetown'ı ziyaret etti. Bu mülâkat İngiliz ve Fransız komutanları arasında daha büyük bir anlaşma ile neticelendi. Bu anlaşma esaslarını muhafaza ve devem ettirmek için Bnb. (Commander) Kenneth Cary Helyar muavini (Lt. Com) Ön. Yzb. Frank C. R. Younghusband ile birlikte Dakar İngiliz deniz irtibat subaylığına tayin edilmişti.

Fransızlar karakol hizmetlerini az çok muntazam bir şekilde devam ettirmekte idiler. O ay içinde, Dakar kuvvetleri iki Alman gemisini hakladılar. Bissagos adalarında Bissau'dan engine açılmak üzere hareket eden Alman ticaret gemisi Halle, Dakar açıklarında 16-ekimde Duguay-Trouin Fransız kruvazörü tarafından yolu kesilmiş, fakat gemi teslim olmıyarak intihar etmişti. 25-ekimde beraberlerinde iki Fransız muhribi olduğu halde Algerie ve Dupleix Fransız kruvazörlerile Strasbourg muharebe kruvazöründen mürekkep "X„ kuvveti, 14-ekimde Rio de Janeiro'dan kaçan Alman ticaret gemisi Santa Fe'yi zaptetmiş [2] ve gemiyi Dakar limanına getirmişlerdi. [3].

---

[1] Kuzey Amerika ve Antil denizi günlük harp jurnalları.

[2] 09°15' kuzey arz ve 28°12' batı tul.

[3] Güney Atlantik istasyonu herekât raporunun 34. 41 ve 42. paragraflarile, Dakar İngiliz bahriye irtibat subayının 7 - Eylül - 1939/30 - Ocak - 1940 tarihine kadar olan günlük harp jurnalları.

6e. Bu esnada 9- ekimde [1] güney Atlantik Başkomutanı, Cumberland ve Exeter'den müteşekkil "G„, Sussex ve Shropshire'den müteşekkil "H„ ve Ark Royal ve Renown'dan müteşekkil "K„ kuvvetlerinin harekâtını koordine etmek hususundaki niyet ve tasavvurunu Admiraltıya ve Komodor Harwood'a bildirdi ve bu tasavvur "G„ kuvvetinde uzun zaman telsiz sükûneti devrelerini icap ettireceğinden Cumberland Komutanı Alb. Fallowfield'i kıdemli subay sıfatile bırakılarak Komodor Harwood'un Ajax'a naklolunmasını teklif etti. Admiraltı başkomutanın bu teklifini kabul ve tasvip ederek Alb. Fallowfield'e harekâtını "H„ ve "K„ kuvvetlerinin harekâtile koordine etmesi hususunda emir verdi. Komodor, forsunu 27- ekimde River Plate nakletmek hususundaki niyet ve düşüncesini bildirdikten sonra Cumberland'ın ancak yarı dayanıklığına sahip bulunan Exeter'in yerine 10000 tonluk diğer bir kruvazörün verilmesini teklif etti. Komodor güney Amerika batı sahili açıklarındaki sahaların nisbî önemi hakkındaki görüşünü de aşağıdaki şekilde ifade eylemişti :

1 — River Plate mihrak sahası.

2 — Rio de Janeiro - Santos mihrak sahası.

3 — Plate ile Rio de Janeiro arasındaki mesafenin takriben yarısındaki bir noktadan 600 millik bir nısıf kutrun teşkil ettiği bir nısıf daire içinde kalan yollar.

4 — 20° kuzey; 28° batıdaki bir noktadan 500 millik bir daire içinde kalan yollar ve civarda bir düşman harp gemisi bulunmadığı takdirde, 4. sahanın kruvazör gibi silâhlaştırılmış bir ticaret gemisile normal olarak setrolunabileceği fikrini ileri sürmüştü.

Exeter'in "G„ kuvvetine katılması yeni bir mesele çıkarmıştı [2]. Bu gemi küçük olan yakıt siasından dolayı Plate'deki yakıt ikmal üssünden uzakta çalışamıyordu. Fakat onun yerine koymak için elde mevcut ve kabili istifade münasip hiçbir kruvazör de yoktu [3].

12 ekimde yeni kuvvetlerin ilk kısmı istasyona dahil oldu. Uçak gemileri Tümamiral'ı L. V. Wells'in forsunu taşıyan uçak gemisi Ark Royal İngiltereden Renown ile birlikte o sabah Freetown'a geldiler. Bunların gelişini Akdeniz Filosundan gönderilen Hardy, Hostile ve Hasty muhripleri takip etti. Akdenizden gönderilen [4] Sussex ve Shropshire ertesi günü Simostown'a ve Plymouth'dan gönderilen Hermes de 14 - ekimde Dakar'a vâsıl oldular.

Ark Royal'dan uçurulan bir uçak, güney yolu üzerinde [5] Cape Verde adalarının (Afrika'nın batı sahilinde Dakar açıklarında Yeşilbu-

[1] 9- Ekim saat 10,01

[2] Güney Amerika tümeni amiralliğının 7 sayılı harekât yazısının 55. paragrafı.

[ ] Güney Atlantik istasyonunun harekât raporu ile, güney Atlantik filo u komodorluğunun 6/39 sayılı harekât mektubu.

[4] Süveyş kanalı yolu ile.

[5] 9-Ekimde 14°18′ kuzey arz ve 31°48′ batı tulde.

run adaları) batısında ve kendisinin Amerika Birleşik Devletlerine mensup Delmar adlı ticaret gemisi olduğunu iddia eden bir gemi gördü. Bu gemi karadan yüzlerce mil uzakta balık avlayan tayfasile birlikte hareketsiz duruyordu. Lâkin refakatinde muhripler bulunmayışından dolayı onu tevkif etmek için hiçbir teşebbüs yapılmamıştı. Bilâhare Admiraltı hakikî Delmar'ın New Orleans'da bulunduğunu tahkik etmiş ve güney Atlantik Başkomutanı, Ark Royal'ın uçağı tarafından görülen geminin kuvvetli bir ihtimalle bir düşman gemisi olabileceğine dikkati çekmişti.

7 — Güney Amerika tümeni, ekim ayının ilk yarısı. [1]

Güney Atlantik'te bir düşman harp gemisinin bulunduğu haberi Freetown'da başkomutanlığa 1-ekimde [2] ulaştığı zaman o Pernambuco ve Natal (Brezilya) dan gemi hareketlerini derhal durdurdu ve bu sahadan dışarıya çıkıncaya kadar evvelce yola çıkmış olan İngiliz gemilerine refakat etmek üzere [3] Havock ve Hotspur'u gönderdi. Lâkin ertesi sabah başkomutan bu tertibatı iptal etti ve Komodor Harwood'a Exeter ve Ajax ile muhripleri Rio de Janeiro'nun 1000 mil güney açıklarında toplamasını emretti. Bununla beraber o zamana kadar düşman akıncı gemisi güney Amerika sahilinden uzaklaşmıştı.

Müteakıp on gün zarfında Bahia, Pernambuco ve Rio de Janeiro'dan sel gibi gelen mütebayin raporlardan akıncı geminin bir Hipper, Leipzig yahut Schuvabenland sınıfı bir kruvazör olabileceği anlaşılıyordu. Bununla beraber daha itimada şayan müşahitler tarafından yapılan tarifler bu geminin bir cep muharebe gemisi, muhtemelen Admiral Scheer olduğuna delâlet ediyordu.

Bununla beraber Komodor, düşman akıncı gemisinin hakikatte bir cep muharebe gemisi olduğuna tamamile emin ve kani bulunmadığından Plate sahasındaki kıymetli İngiliz gemilerini terketmekte tereddüt etti. Komodor; bir akıncı gemisinin kuzey istikametinde görünmesinin arkasındaki gizli maksat ve niyetin, gemilerini Plate'den başka istikamete çekmek için kandırmağa ve bu suretle diğer düşman gemilerinin İngiliz gemilerine, bunların en kesif bulunduğu bir yerde hücum etmeleri yolunu açmağa matuf olabileceğini düşündü.

Gemilerin Rio de Janeiro sahasında toplanmasına müteallik Başkomutanın emri Komodor'a gelmeden evvel o, Oramiral Lyon'a [4] Exeter ve Ajax'ı Rio de Janeiro-Santos sahasını tarassut etmek için gönder-

[1] Güney Atlantik istasyonunun harekât raporundan, güney Atlantik tümeni komodorluğunun 6/39 ve Ajax'ın 10/39 No. lı harekât mektuplarından.

[2] Pernambuco'dan Ekim 1/1810.

[3] Havock, Exeter himayesinde Plate'den gelen Zouave, Sheridan, St. Clears ve Margaret adlı dört İngiliz gemisinden mürekkep bir kafileye refakat etti.

[4] Ekim 2 / 0340

meği ve bu esnada Havock'u da Plate açıklarında bulundurmayı tasmim eylediğini bildirmişti.

Komodor Ajax'a 3 - ekim saat 17,00 de Rio sahasında [1] kendisine iltihak etmesi emrini verdi ve Montevideo'daki Konsolosluk Gemi İşleri ve Sevkıyat Müşavirine de mahallî Plate gemi kafilelerini tatil etmesini ve takip edecekleri rotalarını sahilden mümkün olduğu kadar uzağa çevrilmesi talimatını verdi.

Aynı zamanda Rio de Janeiro ve Santos'taki Konsolosluk Gemi ve Sevkıyat İşleri Müşavirlerine Ajax tarafından Hotspur için boş bırakılan sahaya Hotspur'un ulaşmasına zaman vermek üzere dört gün müddetle gemi hareketlerini tatil etmeleri talimatını verdi.

Exeter, Plate nehri munsabında [2] İngiliz sığlığı (İnglish Bank) açıklarında Olven'den yakıt ikmali yaptıktan sonra 18 mille 2 - Ekimde Ajax'a iltihak etti.

Başkomutanın toplanma [3] hakkındaki emrini aldığı zaman komodor, yakıt ikmalini yaptıktan sonra 4 - ekimde saat 08,00 den daha geç kalınmamak üzere kendisine iltihak etmek için muhriplere talimat verdi.

Admiraltı Alb. W. E. Perry Komutasındaki Yenizeland kruvazörü Achilles'in güney Amerika'nın batı sahilinden gelerek filosunu takviye edeceğinden şimdi Komodoru haberdar etmişti. 3 - ekimde Başkomutan yakın bir gelecekte akıncı gemi faaliyetlerine daha fazla meydan vermemek üzere Ajax, Achilles ve iki muhribin Rio de Janeiro ve Plate sahalarında ticaret gemilerini muhafaza etmeleri talimatını verdi. Exeter ve Cumberland yakıt mevcutlarının müsaadesi nisbetinde kuzeyin uzak noktalarına kadar bir avcı birliği olarak ilk ve esas taramalarını icra eyliyeceklerdi.

Akıncı geminin bir cep muharebe gemisi olmadığı hakkındaki raporlar gelmekte devam etti. Komodor Plate sahasındaki ticaret gemilerini bütün İngiliz harp gemileri kuzeye çekildikleri sırada silâhlı bir düşman ticaret gemisinin hücumuna maruz bırakmamak istiyordu. Bu sebepten o evvelki emrini tadil etti ve Plate dönmesi için Havock'a talimat verdi. Şayet akıncı geminin bir cep muharebe gemisi olduğu en nihayet tahakkuk eder ve güneye gelme belirtileri gösterecek olursa, Havock Komodor'a süratle iltihak edebilmek üzere hazır bulunmak için yakıtın % 75 ni muhafaza etmek mecburiyetinde idi.

Maamafih Bahia'dan alınan bir rapor, Clement'in [4] Admiral Scheer tarafından batırılmış bulunduğunu teyit edince Komodor, Başkomutan'ın gemilerini toplanmış bir halde muhafaza etmesi hususundaki emrinden

[1] 32°-40′ güney arz, 48° batı tulde, Rio Grande do Sul'un 240 mil doğusunda
[2] 2 No. lı plân
[3] Başkomutandan güney Amerika Tümeni Komutanlığına Ekim 2/1001
[4] Hakikatte Clement gemisi Graf Spee tarafından batırılmıştı.

ayrılmada kendini artık haklı bulmadı ve Rio sahasında kendisine iltihak etmek üzere Havock'a tekrar talimat verdi. Havock 4 - ekim - saat - 13,00 te ve bu arada Ajax 3 - ekim saat 17,00 de ve Hotspurda 4 - ekim saat 05,00 te komodor'a iltihak ettiler. 28 - eylûlde Ascansion adası açıklarında Alman gemileri için bir tarama yaptıktan sonra yakıt ikmali yapmak üzere 3 - ekimde Freetown'a dönmüş bulunan Cumberland aynı sahada komodor'a iltihak etmek için 3 - ekim saat 19,00 da Freetown'dan ayrılmıştı.

8 — Komodor Harwood'un Akıncı gemilere karşı takip ettiği usul ve hareket tarzı, ekim - 1939 [1] ve bir düşman akıncı gemisi hakkındaki rapor :- 5 - ekim

Komodor Harwood kuvvetlerini toplu bir halde bulundurmağa ve düşman akıncı gemileri hakkında mütemmim raporlar g lmediğinden Başkomutanın emrine tevfikan Rio de Janeiro sahasında kontrol yapmıya karar verdi.

Şayet gündüzün bir düşman cep muharebe gemisine tesadüf edecek olursa karanlık basıncaya kadar onu bir gölge gibi takip etmeğe niyetli idi. O zaman yaklaşacak ve karanlık saatlerde hücum edecek idi. Böyle olmayıp ta şayet geceleyin temas tesis etmiş olsa idi muhripleri derhal düşmanın kemeresi istikametinde yaklaştıracak ve torpitolarile hücum ettirecekti.

8a. 5 - ekimde İngiliz gemisi Mortand 01°10′ güney arz 19°20′ batı tulde bulunan Cumberland'a bir Alman silâhlı akıncı gemisinin meçhul bir gemiye ki; bu gemi hakikatte İngiliz ticaret gemisi Newton Beeck idi - Kap - Freetown yolu üzerinde 900 mil mesafede 09° 20′ güney arz 06°19′ batı tulde hücum ettiğini bildirmişti. Başkomutana göre eğer kuvvetle ve azimle hareket edilse idi fikrince Graf Spee'nin ve onun ikmal gemisi Altmarck'ın çabucak imhasına saik olacak olan bu haber kıymetinin Cumberland tarafından takdir olunmadığı aşikârdı. O zaman Cumberland, Freetown'dan 700 mil uzakta idi ve Alb. Fallowfield bu haber bir sahil istasyonu tarafından alınmamış olsa bile bunun Kap - Freetown yolu üzerindeki gemiler tarafından alınacağı ve Başkomutana iblâğ edileceğini farz ve kabul etmişti. O telsiz sükûnetini de bilhassa önemli saymış ve bunu ihlâl etmemeğe karar vermişti. Bununla beraber Admiraltı bu raporun Başkomutanlığa iblâğ edilmiş bulunması lâzımgeldiğine kuvvetle kani idi. Filvaki Amiral Lyon 21 - Ocak - 1940 [2] tarihine kadar bu hususta hiçbir şey bilmiyordu.

5 - Ekim - 1939 tarihine kadar Exeter, Ajax, Havock ve Hotspur şayet düşman akıncı gemisi Pernambuco civarından güneye gelecek olursa onunla savaşmağa hazır bir halde Rio de Janeiro sahasında top-

[1] Güney Amerika Tümeni Komodorunun 6/39 sayılı herekât yazısı.
[2] M 04031/40

lanmış idiler. Achilles güney Amerika tümenini takviye etmek üzere Horn burnu yolu üzerinde idi.

Ajax 7 - ekimde Rio'ya uğradığı zaman Komodor Harwood gemiye oradaki ve Santos'daki konsolosluk gemi ve sevkıyat işleri müşavirlerine, bu limanlardan hareket eden gemilerin azlığından dolayı silâhlı ticaret akıncı gemilerine karşı 22 - Eylûlde ihdas edilmiş bulunan mahallî gemi kafilesi (Konvoy) sistemlerinin tatil olunmasını ve Müttefik gemilerinin müstakil olarak yola çıkmalarını teklif etmesi hususunda talimat verdi.

Komodor, Başkomutan tarafından Cumberland'a verilen randevu mahallinde 8 - Ekim saat 17,00 de bu gemi ile buluşmağı tasmim etti. Bununla beraber ertesi günü saat 04,30 da 13 mil süratle seyredecek bir gemi kafilesini hareket ettirmek arzusunda bulunan ve bu kafile hareket mahallinde fazla derecede aleniyete duçar olarak gizliliğini kaybettiği cihetle bunun için bir himaye tertip edilip edilmiyeceğini soran Rio'daki konsolosluk gemi ve deniz sevkıyatı işleri müşavirinden Komodor'a 7 - ekim saat 16,00 da bir haber geldi.

Komodor bu şüyu ve aleniyetin rapor edilen cep muharebe gemisini saha içine çekebileceğini düşündü. Bu düşünce ile o, 8- ekimde seher vaktinde gemi kafilesine mülâki olmak için Hotspur'u temas tesis etmek üzere ileri sürerek ve Exeter, Ajax ile Havock'u yakın himayede tutarak bütün kuvvetlerini Rio'ya doğru aldı. Bu gemi kafilesi Highland Chieftain ve Nariva adlı İngiliz gemilerile kafiledeki mevkiini muhafazada çok büyük müşkülâta uğrayan ve hatalı hareketlerile kafileyi aksatan Alsina adlı Fransız gemisinden müteşekkil idi.

Bu arada komodor Cumberland'a 9 - ekimde seher vaktinde kendisine iltihak etmesi talimatını verdi. Kafile 8 - ekim saat 18,00 de dağıldığı zaman Exeter ve Ajax kafileye mülâki olmak üzere dümen kırdı ve Havock, Montevideo'da yakıt almak için kafileden ayrıldı. Saat 22,00 de komodor Ajax'a geceleyin Cumberland'dan açık mesafede bulunmak üzere emir verdi ve gönderdi.

Cumberland saat 05,00 de komodor'a iltihak ettiği zaman Exeter'in yakıtı azaldığından 3 - ekimde [1] Başkomutan tarafından emrolunan kuzeye doğru yapılacak taramayı ifaya muktedir değildi. Bu itibarla komodor Hotspur'u mümkün olduğu kadar uzun müddet beraberinde bulundurarak Plate'e inmeğe karar verdi.

8b. 12- Ekimde Rio Grande do Sul; Alman gemisi Rio Grande'nin hareket etmek üzere olduğunu rapor etti. Komodor derhal bu gemiyi tevkif etmek üzere Cumberland'la aradaki mesafeyi kapattı. Komodor ertesi günü saat 16,00 da Rio Grande do Sul'un açıklarına vâsıl oldu.

[1] 7. Maddeye bakınız

Fakat limanda herşeyi sakin bularak akşam üzeri yolunu Plate'e çevirdi. Bu arada Havock ertesi günü Montevideo'yu terkettiği zaman Hotspur'a, bu limanda yakıt ikmali yapmasını emretti.

Bu sıralarda Olwen; Alman gemisi Bahia Laura'nın ertesi sabah saat 10,00 da Montevideo'dan ayrılacağını, Havock aynı günde hareket edecek olursa bunu protesto edebileceğini Komodor'a haber verdi. [1] Bundan dolayı Montevideo'ya gideceği yerde Hotspur, derhal Olwen'den yakıt ikmalini yapmış ve bunu müteakıp dışarıda karakol mevkiinde kalmıştı. Maamafih Bahia Laura Alman gemisi saat 08,00 de limandan hiçbir hareket belirtisi göstermemiş, Hawock denize açılmıştı. 4 saat sonra Hotspur, Montevideo'ya girdi. O günü Exeter ve Cumberland Plate munsabının güney methalindeki San Borombo körfezinde Olwen'den yakıt ikmalini yapmıştı. Hawock saat 14,00 da onlara iltihak ettiği zaman Komodor Harwood; Hawock'a, Bahia Laura Alman gemisi için Montevideo'yu göz altında bulundurmasını emretti. Ve Exeter yakıt ikmalini bitirince komodor onu denize çıkardı. Cumberland ertesi günü 15-ekim saat 07,00 de Komodor'a iltıhak etti. Bunu müteakıp komodor Hawock'a karakol hizmeti için kendisine iltihak etmesi emrini verdi.

16 - Ekimde komodor Bahia Laura'nın bir gün evvel saat 15,00 de hareket ettiğini öğrendi. İşaret komodor'a ulaştığı zaman Bahia Laura engin denize açılmış, komodorun karakol hattını çoktan geçmişti. Ancak bütün saha kesif sis içine gömülmüş olduğundan bu gemiyi yakalama ihtimalinin pek zayıf olduğunu düşünmüştü.

9 — **Güney Amerika tümeni** :- 1939 - ekim ayının 2. yarısı [2]

Bu esnada komodor Harwood, Exeter'in bazı ufak ve ehemmiyetsiz tamirlere ihtiyaç gösterdiğinden 17 - ekimde Falkland adalarına hareket etmesini ve 27 - ekimde Plate'e dönmesi hususundaki teklifini 13 - ekimde Başkomutana bildirmişti. Başkomutan, komodor'un forsunu 27 - ekimde Ajax'a nakledinceye kadar Exeter'in Plate bölgesinde kalmasını tercih ettiği cevabını verdi. Achilles bu tarihe kadar Plate'e geleceğinden o vakit bu gemi ile birlikte Cumberland; Exeter'in gaybubetinde "G„ kuvveti olarak hizmet görebilecekti.

Bu vaziyet, Exeter tamiri sonunda tekrar Plate dönüp Achilles'in "G„ kuvvetindeki yerini alıncaya kadar Rio de Janeiro sahasında hiçbir kruvazörün bulunmıyacağı demekti. Bundan dolayı komodor Harwood, Hawock'a, denizde 2 - kasıma kadar kalabilecek olan Hotspur'un kendisinin yerini alacağı Rio Santos sahasında dört günlük bir karakol hizmeti için hareket etmesini 21 - ekimde emretti. Bu tarihten Achilles'in yerine başka bir gemi geçinceye kadar bu saha dahilinde hiçbir gemi bulunmıyacaktı. Binaenaleyh, Komodor "G„ kuvvetinin bu sahada 2 -

[1] Olwen'den alınan bu haber Hotspur tarafından verilmişti.

[2] Güney Amerika Tümeni Komodoru'nun 6/39 sayılı harekât hakkındaki yazısı.

kasım'dan 10 - kasıma kadar faaliyette bulunmasına müsaade etmesini Başkomutan'dan rica etti.

Hotspur, Montevideo'dan gelerek 17 - ekimde Exeter ve Cumberland'a iltihak edince komodor Hotspur'a; Alman gemileri Rio Grande ile Montevideo'nun limandan çıkarak denize açılacak olurlarsa bunları tevkif etmek üzere Rio Grande do Sul açıklarında karakol yapması emrini vermekle beraber Hawock'u da geceleri gemi münakale yolları dışında demirlemesi emrile sahil yakınlarında karakol yapmak üzere gönderdi.

Bu vazife, bu iki muhribin güney Amerika tümeni ile birlikte yaptıkları son hizmetleri oldu. 20 - ekimde Admiraltı bu gemilerin Antil denizine "batı Hind adaları„ naklini emretti. Üç gün sonra Komodor bu muhripleri yakıt ikmali için Buenos Aires'e gönderdi ve Trinidad'a olan 4000 mil mesafe bu muhriplerin hemen, hemen âzami seyir siası olduğundan onlara Pernambuco'da da yakıt ikmali yapmaları müsaadesini aldı.

Bu muhripler 25 - ekimde Buenos Aires'den ayrıldılar ve komodora veda ettikten sonra kuzeye doğru yol verdiler. Yolda uğradıkları Pernambuco limanından 1 - kasımda hareket ettiler. Lâkin 3 - kasımda Hawock makine ârızasından dolayı rotasını Freetown'a çevirdi. 4. tümenin geriye kalan muhripleri Hyperion ve Hunter 23 - ekimde S. L. 6 gemi kafilesi ile birlikte Freetown'dan ayrılmışlardı. Bu iki muhribin vazifeleri Dakar açıklarında Fransız kruvazörü Duguay Trouin tarafından devir alınmıştı. Muhripler 27 - ekimde Dakar'da yakıt ikmali yaparak ertesi günü Trinidad'a gitmek üzere hareket etmişlerdi.

Bu esnada Cumberland 26 - ekim saat 08,00 de Montevideo limanına girmişti. Bundan bir saat sonra Achilles, Plate açıklarından Exetere iltihak etmiş ve Olwen'den yakıt ikmali yapdıktan sonra ertesi günü Lobas açıklarında Cumberland'a mülâki olmak ve bu gemi ile birlikte "G„ kuvveti teşkil ederek Rio Santos sahasını setretmek emrini aldı ve hareket etti.

Olwen, Antil denizine doğru seyretmekte iken 26 - ekimde Rio sahasından gelmiş bulunan Ajax, Olwen'in Trinidad'a kadar seyrine kifayet edecek 500 ton yakıtı bırakarak geriye kalan bütün yakıtı almıştı. 27 - ekime tesadüf eden o sabah Komodor Harwood forsunu Ajax'a nakletmiş ve Exeter, Port Stanley'e gitmek üzere hareket etmişti.

Bu arada yeniden teşkil olunan "H„ ve "K„ kuvvetleri güney Atlantik'in diğer tarafında meşgul bulunmakta idiler. "H„ kuvvetini teşkil eden Sussex ve Shrospshire 13 - ekimde [1] Cape'e vâsıl olmuşlardı.

[1] 6. maddeye bakınız.

Cumberland, İngiliz gemisi Mortand'ın 5 - ekimde düşman akıncı gemisi hakkında vermiş olduğu raporunu pasaparola etmediğinden 1 - ekimdenberi Admiraltı ve başkomutanlığa akıncı gemiye ait hiçbir haber ulaşmamıştı ve 14 - ekimde "H„ kuvveti düşman akıncı gemisini Freetown Cape yolu boyunca St. Helena arzına kadar aramak üzere hareket etmişti. O günü "K„ kuvveti (Ark Royal ve Renown) Neptune, Hardy, Hero ve Hereward muhripleri ile birlikte St. Paul Rocks umumî istikametinde batıya doğru arama yapmak üzere Freetown'dan hareket etmişlerdi. Akıncı düşman gemisine dair mütemmim hiçbir haberin mevcut bulunmamasından dolayı bu gemilerin bu istikamette tarama yapmalarına mecburen karar verilmişti.

10 — Bir düşman akıncı gemisi hakkında rapor, 22 - ekim - 1939 ve "H„ ve "K„ kuvvetleri tarafından yapılan araştırmalar :-

Düşman akıncı gemisinin nerelerde olduğuna dair üç haftadanberi çözülemiyen eskimiş sır, meçhul bir gemi tarafından verilen "16° güney arz 4°03′ doğuda Grenviç vasatî vaktile saat 14,00 de top ateşine maruz kaldım„ mealindeki [1] bir haberin İngiliz ticaret gemisi Llanstephan Castle tarafından yakalandığı 22 - ekimde kısmen çözülmüştü. Bununla beraber onun bu raporunu derhal teyid eden başka hiçbir haber alınmamıştı ve başkomutan "K„ kuvvetine Neptune ve diğer muhriplere 23 - ekimde Freetown'a döndükleri vakit orada kalarak emir alınca dört saatte hareket edebilecek şekilde kazan temizliği yapmalarına emir verildi. "H„ kuvveti Cape limanlarına 22 - ekimde dönmüş bulunuyordu ve Port Elizabeth açıklarında Sussex'e iltihak etmek üzere 23 - ekimde saat 06,00 da Capetown'dan yola çıkmış bulunan Shropshire geriye çağırılmış ve "H„ kuvveti her an harekete hazır bir durumda bulundurulmuştu. [2]

Her nekadar Freetown ile Cape arasındaki yolun kuzey kısmındaki yarısında 12 : 14 - ekim tarihlerinde "H„ kuvveti tarafından araştırmalar yapılmış ise de Llanstephan Çastle'ın raporu sebebile başkomutan bu yolun tamamının yeniden ve kâmilen araştırılmasına karar verdi. Başkomutan, "H„ kuvvetinin 27 - ekimde karanlık bastıkdan sonra St. Helena adası arz dairesinde hareket etmesini emretti. Sussex gemisinden uçan bir Walrus uçağı keşif uçuşundan gemisine dönmeğe muvaffak olamadığı 31 - ekim saat 12,00 de bu "H„ kuvveti karakol

[1] Trevanion gemisi o günü (22 - ekim) öğleden sonra Graf Spee tarafından batırılmıştı. Dz. Ticaret dairesi vukuat ve zayiat şubesile yaptığı bir mülâkatta bu geminin kaptanı, batırma hâdisesinin cereyan ettiği mevkii 18°20′ güney arz ve 01° 30′ doğu batı olarak vermişti. Fakat O. U. 6553 (41) e göre bu mevki 19°40′ güney arz ve 04°02′ doğu tul idi.

[2] Güney Atlantik istasyonu harekât raporunun 27, 32 ve 34. paragrafları.

yapacağı sahanın kuzey batı hududunda ve 02°51′ doğu tûlde bulunuyordu. Bu iki kruvazör her nekadar bu uçağı aramak için üç buçuk gün sarfetmişlerse de uçak asla bulunamamıştı. Gemilerin yakıtları azaldığından gelirken araştırmalar yaptıkları yoldan Cape'e dönmüşlerdi.

11 — "K„ kuvveti tarafından yapılan araştırma. 28 - ekim: 6 - Kasım.

Yolun St. Helen adasına kadar kuzey nihayetini setretmek üzere "K„ kuvveti Neptune, Hardy, Hasty, Hero ve Hereward muhripleri ile birlikte 28 - ekimde Freetown'dan hareket ettiler. Neptune müstakillen 3°20′ güney arz 1°10′ batı tulden 14°30′ güney arz ve 16°50′ batı tule kadar olan sahada araştırmalar yapacak ve Freetown'a dönecekti.

30 - Ekimde Dakar'dan alınan bir rapor, Alman ticaret gemisi Togo'nun 26 - ekimde Congo'dan ayrıldığını, Alman gemisi Pioneer'in 28 - ekimde Fernando Po'dan hareket ettiğini ve ayrıca beş Alman gemisinin de aynı günde Lobito'yu terkettiğini bildirdi. Uçak gemileri Amirali bu haberi alınca Alman gemisi Pioner'i aramak için Hardy, Hasty'yi kuzey batı istikametinde sürdü. Diğer taraftan da "K„ kuvveti ile mütebaki muhripleri sözü geçen Alman gemisini güney batı istikametinde aradılar.

Bu araştırmaların her ikisi de bir başarı sağlamadı, bu arada Lobito'dan alınan bir haberde, oradan hareket ettikleri evvelce bildirilen 5 Alman gemisinin halen limanda bulundukları bildiriliyordu. 16 - ekimde Lourenço Marques'den firar etmiş bulunan Alman ticaret gemisi Uhenfels, 5 - kasımda Ark Royal uçak gemisinden havalanan bir uçak tarafından görülmüştü. İntihar etmek isteyen bu gemi [1] Hereword tarafından gösterilen çok enerjik hareket sayesinde intihardan alıkonulmuş ve yakalanarak 7 - kasımda "K„ kuvvetinin Freetown'a gelişinden birkaç saat sonra bu limana getirilmişti [2].

---

[1] Mevki 06°02′ kuzey arz ve 17°25′ batı tul, tafsilât Alman gemisi Uhenfels In 5 - kasım - 1939 da zaptına ait N. L. 5234 (39) sayılı rapordadır.

[2] Güney Atlantik istasyonu harekât raporunun 31, 45, 46, 47. paragrafı.

III. Bölüm

Güney Atlantik Kasım - 1939

12 — "H„ ve "G„ kuvvetleri, 1939 yılı kasım ayının ilk yarısı :-

Kasım ayının ilk yarısı güney Atlantik'in her iki tarafında binnisbe sakin geçmişti. Bu ayın başlangıcında "H„ ve "K„ kuvvetleri Sierra Leone ile Cape arasındaki değiştirilmiş münakale yolu üzerinde idiler.

Admiraltı bütün Alman büyük gemileri ve kruvazörlerinin anlaşıldığına göre anavatan sularında bulunduğundan 3 - kasımda başkomutanı [1] haberdar etmişti. Binaenaleyh halen Admiral Scheer zannedilen cep muharebe gemisinin anavatana döndüğü ve Llestephan Castle tarafından 22 - ekimde rapor edilen akıncı gemisinin silâhlandırılmış bir ticaret gemisinden başka birşey olmadığı zan ve tahmin edilmişti. Avcı gruplarının dinlenmeleri için iyi b.r fırsat zühur etmiş ve 4 - kasımda Admiraltı "G„ ve "H„ kuvvetlerinin saha değiştirmeleri hususunda emirler vermişti. [2] Bu saha değiştirme keyfiyeti "G„ kuvvetine Capetownda sadece bır dinlenme ve gemılerine neta etmek fırsatını vermekle kalmıyarak Komodor Harwood'a o kadar çok arzu ettiği uzun seyir siasına malik bir avcı grupu da temin etm ş bulunacaktı.

Başkomutan, 7 - kasımda Cape lımanlarına dönmüş bulunan "H„ kuvvetinin 6 - kasımda Durbane'e ulaşmak üzere bu limana doğru araştırmalar yapmasını plânlamıştı.

Bu plân "H„ kuvvetini 15 - kasımda Lourenço Marques açıklarında Graf Spee'nin, Africa Shell adındaki gemiyi batırdığı zaman bulunduğu mevkiin 160 mil yakınına getirmiş olacaktı. Böyle olmakla beraber 5 - kasımda başkomutan "H„ kuvvetine 11 - kasımda hareket etmesini ve 17 - kasım akşamında St. Helena adasının batı istikametinde "G„ kuvvetile faaliyet sahalarını değiştirmelerini emretti.

8 - Kasımda Deniz Bakanlığı evvelki haberdeki (3 - kasım) zan ve tahminleri iptal ederek Amiral Sheer cep muharebe gemisinin Hint Okyanusunda bulunduğunun zannolunduğunu başkomutana bildirmişti. "H„ kuvveti telâkki ettiği emir gereğince 11 - kasımda Cape'ı terketti. Bununla beraber fena hava "G„ kuvvetini Plâte sahasında geciktirmişti. Bu sahada Exeter kendisine yakıt verecek geminin ağır denizler dolayısile

[1] 3 - Kasım saat 13,59
[2] 4 - kasım saat 3,34

ikmalini yüzüstü bırakarak avara etmesile müşkül durumda kaldı. Yapılması mukarrer olan saha mübadelesi iptal edildi. [1]

13 — Güney Amerika tümeni 1939 yılı kasım ayının ilk yarısı :-

Komodor Harwood'un forsunu 27 - ekimde çektikten sonra Ajax, Plâte mihrak sahasını araştırdı. Komodor, başkomutanın 5 - kasım tarihli "H„ ve "G„ kuvvetlerinin saha değiştirmeleri hakkındaki emrini 17-kasım tarihinde aldığı vakit Komodor Cumberland'a 20 mil süratle Plâte'e hareket etmesini ve yakıt ikmali yapmasını emretti. Bu sıralarda komodor'a Buenos Aires'ten Arjantin Dışişleri Bakanlığının Exeter ve Ajax tarafından Plâte'de yapılan yakıt ikmalleri hususunda dikkati çektiğine dair bir haber geldi. Her nekadar Arjantin hükûmetinin yakıt verilmesini kaldırmasına müteallik görünürde hiçbir niyet ve tasavvuru yoksa da Komodor Plâte'in kıyı sularında yakıt ikmalleri yapılmasını mümkün olduğu kadar azaltmağa karar verdi. Bundan dolayı Exeter'in orada Olwen'in yerine kaim olan Olynthus yağ gemisinden 7 - kasımda yapması mukarrer yakıt ikmalini iptal ve Cumberland'a 9 - kasımda Buenos Aires'te yakıt ikmali yapmasını emretti. 31 - ekimde Falklands adalarına muvasalat eden Exeter 10 - kasımda Plâte açıklarında Cumberland'a mülâki olmak üzere 4 - kasımda yola çıktı. Fakat komodor Exeter'e 24 saatlik bir ziyaret için 9 - kasımda Mar del Plâte'ye [2] girmesini emretti. Bu durum gemiye bir miktar zaman verdiğinden kendisi Arjantin deniz makamlarile gemilerinin River Plâte munsabında yakıt ikmali yapması meselesini müzakere etmek üzere 6 : 8 - kasıma kadar Ajax ile Buenos Aires'i ziyaret esnasında Plate'i setretmesi hususunda Exeter'e emir verdi. Plâte'in çıkış yolu olan kuzey kısmı veya Lobos adası, Rio sahasından gelen Cumberland'ın yaklaşmasile kapanmış bulunduğu cihetle Exeter Rouen sığlığı San Antonio burnunun 95 mil doğusunda 8 - kasımda rasladığı tek gemi Buenos Aires'den Freetown'a gitmekte bulunan İngiliz ticaret gemisi Harcala idi.

Buenos Aires'e yaptığı bu ziyareti esnasında Komodor Buenos Aires körfezinde Engilish Bank adını taşıyan sığlık mıntakada yapılan yakıt ikmali meselesini Arjantin Deniz bakanı ve onun Dz. Kurmay Başkanı ile müzakere etti. Onların her ikisi de Komodor'a San Brombon körfezini kullanması lâzımgeldiğini ileri sürdüler. En ziyade kabule şayan olan bu teklif idi. Komodor hakikatte bu körfezi bir müddettenberi esasen kullanmakta idi.

Ajax, Buenos Aires'ten 8 - kasımda ayrıldığı zaman Plât'e sahasını dolaştı. Exeter ertesi günü Mardel Plâte'de Escolera Norte rıhtımına

[1] Güney Atlantik istasyonu harekât raporunun 53 ve 54. Paragrafları.
[2] 1 No. lı plâna bakınız.

bağladı. Kuvvetli bir lodos fırtınası esiyordu ki; şayet hal ve şartlar geminin limandan ayrılmasını icap ettirmiş bile olsa idi bu fırtına onun rıhtımdan ayrılmasına imkân vermiyecekti.

Mar del Plâte'de yakıt alınamadığından Komodor Exeter'e 10-kasımda San Borombon körfezinde Olynthus'dan yakıt ikmali yapmasını emretti ve Cumberland'a 11 - kasımda saat 06,00 da Lobos [1] adasının 35 mil güneyinde Exeter'e mülâki olması talimatını verdi.

Çok ağır devam eden bu fırtına 10 - kasım sabahına kadar hafiflemiş ve Exeter, Mar del Plâte'den ayrılmıştı. Ajax, San Borombon körfezinde Olynthus'dan yakıt ikmali yapıyordu. Saat 16,00 da Exeter yakında demirli bulunan Ajax'la birlikte yakıtı ikmale başladı. Fırtına yeniden başladı. Olynthus, hâlâ 600 ton yakıta ihtiyacı bulunan Exeter'i ikmal edemiyerek idare etmek zorunda kaldı. Exeter tam bir yakıt mevcudu olmadan Cap'e kadar seyir yapamıyacağından "G„ kuvvetinin "H„ kuvvetile saha mübadelesi gecikmişti. Exeter en nihayet yakıt ikmalini yaparak 13 - kasımda ve Cumberland'la beraber Simonstown'a hareket etmişti. Bununla beraber sahalar mübadelesi yapılabilmezden evvel Lourenço Marques açıklarında bir düşman akıncı gemisi rapor edilmiş ve bu yüzden mübadele hakkındaki emir iptal olunmuştu. [2]

14 — Diğer bir düşman akıncı gemisi hakkında rapor, 16 - Kasım - 1939 :- [3]

16 - kasımda Simonstown'daki ilgili deniz subayı, Africa Shell adlı İngiliz ticaret gemisinin bir gün evvel Lourenço Marques açıklarında bir cep muharebe gemisi olarak teşhis edilen bir akıncı gemi tarafından batırılmış bulunduğunu rapor etmişti. Bunu takip eden birkaç gün zarfında hâdiseyi gözlerile gören şahitler tarafından verilen mutat mütenakıs raporlardan sonra kaç tane akıncı düşman gemisi bulunduğu veya bunların cep muharebe gemileri mi yoksa ağır kruvazörler mi oldukları bir türlü anlaşılamamıştı.

Lourenço Marques açıklarında büyük bir düşman gemisi veya gemilerinin mevcudiyeti yeni tertibat alınmasını icap ettirmişti. Düşman akıncı gemisine ait rapor 17 - kasımda Whitehall'a (Londra'da bakanlıkların bulunduğu mahal) ulaştığı zaman Admiraltı "H„ kuvveti (Shropshire ve Sussex) ile "G„ kuvveti (Cumberland ve Exeter) arasında sahalar mübadelesi emrini iptal ederek "H„ kuvvetinin Cape'a avdetini ve "G„ kuvvetinin güney Amerikanın doğu sahili üzerinde tutulmasını emretti.

[1] 35°36' güney arz ve 53°54' batı tulde 2 No. lı plâna bakınız.

[2] Güney Amerika filosu K. Tümamiral 7-39 sayılı ve 27 - ekimden 13 - aralık 1939 T. ne kadar harekâta ait yazısı ve Exeter'in 27 - ekimden 10 - kasım 1939 T. ne kadar olan 01/39 sayılı harekâta ait raporu.

[3] Güney Atlantik istasyonu harekât raporu 56, 57, 58, 59. parağrafları.

Admiraltı keza "K„ kuvvetinin de Madagascar adasında Diego Suarez'e kadar uzanması talimatı ile birlikte Cape'e doğru hareket etmesi emrini verdi. O sabah Başkomutan'a Alman gemileri Windhuk ve Adolf Woermann'ın Lobito'dan ayrıldıklarına dair bir rapor geldi. Başkomutan St. Helena adasının batısında takriben [1] Lobito'nun arz da resi üzerinde bulunan "H„ kuvvetine üç gün müddetle bu gemilerin aranması için emir verdi.

Ertesi günü "K„ kuvveti Neptune, Hero, Hardy ve Hostile ile birlikte St. Helena adasının batısını 16 30 güney arz ve 10 batı tul noktasında arama yapmak ve bundan sonra Diego Suarez'e gitmek üzere Freetown'u terketti. Muhripler o gece saat 23,00 de Alman gemilerini aramak için refakatten ayrıldılar. 20 - Kasımda Başkomutan "H„ kuvvetine şayet hiçbir şey görülmemiş ise Cape'e dönmesini emretti. Her iki kruvazör de Cape limanlarına 23 - Kasımda muvasalat ettiler.

Adolf Woermann kaçmamıştı. 21 - Kasım sabahının erken saatlerinde İngiliz ticaret gemisi Wairmarama sözü edilen Alman gemisinin 12 24 güney arz ve 3 21 batı tul mevkiinde bulunduğunu rapor etmişti. Saat 11,27 de 5 55 güney arz ve 12 26 tul mevkiinde bulunan "K„ kuvveti (Ark Royal ve Renown) aradaki mesafeyi kapatmak üzere rota değiştirdiler ve Neptune yüksek süratle ileri atıldı. Kısa bir müddet sonra 22 - Kasım saat 08,00 de Neptune, Adolf Woermann'la 10 37 güney arz ve 5 11 batı tul mevkiinde temas tesis etti ve kemeresi istikametinde yoluna devam etti. Bütün tedbirlere ve sarfedilen gayretlere rağmen Alman gemisinin intiharına mâni olunamamıştı ve Neptune 25 - Kasım sabahının erken saatlerinde Freetown'a döndüğü zaman gemide Alman gemisinden hayatta kalan 162 Alman vardı. [2].

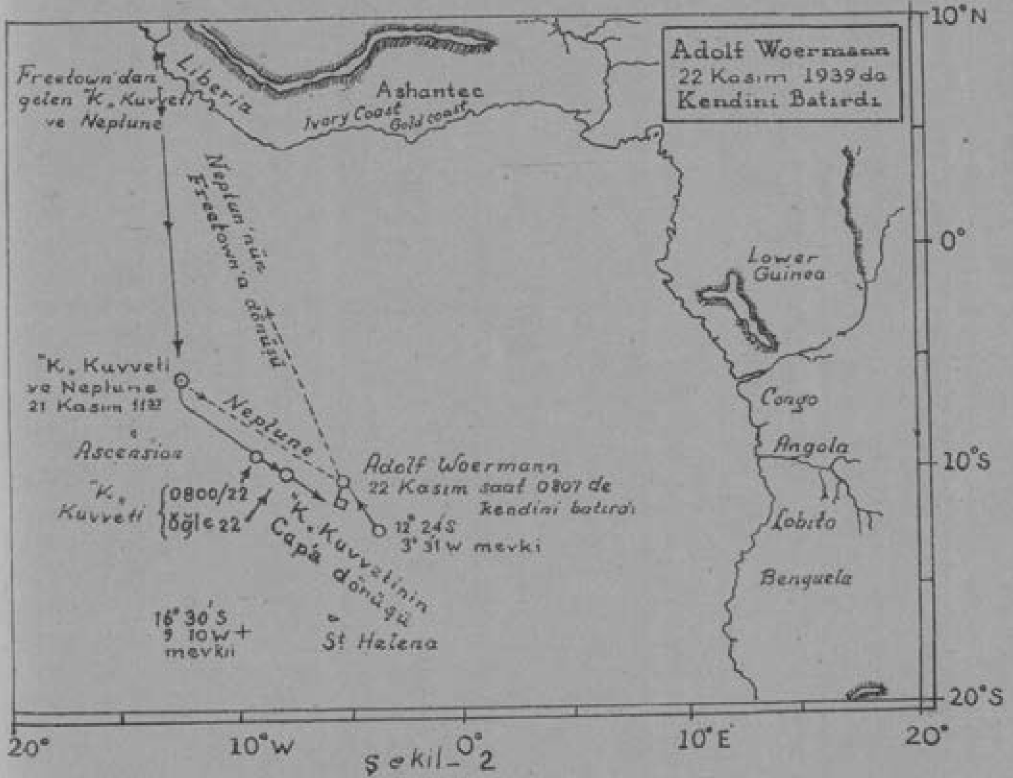
15 — "H„ ve "K„ kuvvetleri, Kasım ayının ikinci yarısı: [3]

Adolf Woermann'ın bulunması için yapılan arama " K „ kuvvetini takriben 200 mil batıya doğru çekmiş bulunduğundan uçak gemileri Koramirali kömür tasarrufu için St. Helena adasının batısından geçen yol vasıtasile Cape'e doğru ilerlemeğe karar verdi. Bu karar, Başkomutana nazaran "K„ kuvvetinin araştırma yapacağı Cape gemi seyir ve sefer yollarının batısındaki tenha sahalar içinde Graf Spee'nin Atlantik'e avdetini beklemekte olan Altmark Alman levazım gemisinin firarile neticelenebilirdi.

23 - Kasımda "K„ kuvveti hâlâ Capetown'un kuzey batısında bulunurken Başkomutan "H„ kuvvetine ertesi günü Cape'dan hareket etmesi ve 28 - Kasıma kadar 33 doğu tule uzanan "muhtelif istikametteki yollar„

[1] 12°18′ Güney arz.
[2] M. 016266/39.
[3] Güney Atlantik istasyonu harekât raporunun 39, 60, 61 ve 62. paragrafları.

üzerinde gözetleme yapması emrini verdi. Güney Atlantik istasyonunun kuzey nihayetinde Neptune, Hardy, Hostile, Hasty ve Clyde denizaltı gemisi 21 - Kasımda "K„ kuvvetinin refakatinden ayrıldıktan sonra 22 Kasımla 25 - Kasım [1] tarihleri arasında Freetown'un Cape San Roque (Brezilyada) arasına mevsul bir hat üzerinde firar eden Alman ticaret veya akıncı gemilerini yakalamak için bir karakol tesis eylediler. Bu karakol hattı bütün gemiler 30 - Kasımda Freetown'a çağırılıncaya kadar neticesiz olarak devam etti. Bu esnada Admiraltı "H„ kuvvetine (Shropshire ve Sussex) ve "K„ kuvvetine (Ark Royal ve Renown) 27 - Kasımda Cape'in güneyine doğru bir karakol vücude getirmesini emretti. [2]

Şekil - 2

Öğle üzeri "K„ kuvveti Cape burnundan [3] 273° de 250 mil mesafede 34°10′ güney arz 13°23′ doğu tul mevkiinde idi. "H„ kuvveti Cape limanlarına yaklaşmakta idi. Başkomutan bu kuvvet gemilerinin 20°

[1] Clyde Dz altı gemisi 22 - Kasımdan muhripler 23 - kasımdan itibaren karakol hizmeti yaptılar. Neptune kendi kendini batıran Alman gemisi Adolf Woermann'dan sağ kalanları hâmilen 22 - kasımda Freetown'a muvasalat ederek aynı günü tekrar hareket etti.

[2] 27-Kasım 22,03 saat guruplu işaret.

[3] Cape burnu Ümitburnunun 1 mil doğusundadır.

doğu arz [1] dairesi üzerinde müşterek bir karakol teşkili için "K„ kuvvetine iltihak etmezden evvel yakıt ikmali yapmasını emretmişti. Bu iki kuvvet 1 - Aralık tarihinde sabahın erken saatlerinde buluştular.

Bu plân, Başkomutana göre "Nazariye itibarile güzel bir plân„ idi. Fakat fiiliyatta mahallî hava şartlarından dolayı uygunsuzluğu meydana çıktı. Bu hava şartları bir uçak gemisinden 5 veya 6 gün içinde yalnız bir kere uçuş yapılmasına imkân ve müsaade vermişti. Bu sebepten karakol hizmeti, kaçmak üzere bulunan bir düşman akıncı gemisini tevkif etmek için kat'î derecede güneye temdit olunamamıştı. Filhakika "K„ kuvvetinin 28 Kasımdan 2-Aralığa kadar karakol hizmetinde bulunduğu bu müddet zarfında hava şartları 2-Aralıkta bir kere uçuşa müsait bulunmuştu. [2]

16 — Güney Amerika tümeni, Kasımın ikinci yarısı :-

Cumberland ve Exeter'den sonra "G„ kuvveti San Borombo körfezinden 13 - kasımda Simonstown'a hareket etmişti. Ajax, Plate sahasını karakollamış ve Fransız ihtiyat askerlerile Buenos Aires'den Avrupaya gitmekte olan Fransız gemisi Massilia'ya refakat etmişti. Massilia'dan ayrıldıktan sonra Rio Grande de Sule yaklaşmış ve Alman gemileri Rio Grande ve Montevideo'nın halen orada bulunduklarını öğrenmişti. Bunu takip eden iki gün müddetle Ajax normal sulh zamanı gemi seyir ve sefer yollarını göz altında tutmuştu.

Admiraltı Exeter ve Cumberland "G„ kuvvetile, Shropshire ve Sussex "H„ kuvveti arasında saha mübadelesini 17- kasımda iptal edince komodor Harwood "G„ kuvvetini Rio de Janeiro'ya göndermişti. Komodor Achilles'e 22- kasımda Plate'de Olynthus'den yakıt ikmalini yapmasını ve bunu müteakıp Rio de Janeiro - Santos mihrak noktasındaki "G„ kuvvetinin yerini alması emrini verdi. Exeter, 26 - kasımda yakıta ihtiyacı bulunacağından komodor bu gemiye ve Cumberland'a o günü Plate sahasında Olynthus'e mülâki olmalarını emretti. Bunu müteakıp bu gemiler, Ajax'ın Falkland adalarını ziyaret ettiği sırada Plate'de karakol yapacaklardı. 18- kasımda Komodora Alman ticaret gemisi Ussukumu'nun Bahia Blanca'dan herhangi bir zamanda Montevideo'ya gitmek için hareket edebileceği haberi verilmişti.

Komodor, derhal Olynthus'e Medanos ile San Antonio burnu arasında bu Alman gemisini gözetlemesi emrini verdi, ve Ajax'ı aynı mevkiin güneyine götürdü. [3]

22 - Kasım saat 07,00 de Achilles Alman ticaret gemisi Lohn'ın Cerrıto'yı telsizle çağırdığını duydu ve Ajax yarım saat sonra geldiği

[1] 3 No, lı plâna bakınız.
[2] Başkomutanlık harp jurnalının 6? ve 70. paragrafları
[3] 1 No lı plâna bakınız.

zaman bir araştırma yapılmıştı. Bu araştırma başarısız oldu. Zira hem Lohn ve hem de Alman ticaret gemisi Tacona öğleden sonraki zaman zarfında salimen Montevideo'ya vardılar.

Bu her iki kruvazör ertesi günü öğleden sonra San Borombo körfezinde Olynthus'dan yakıt ikmali yaptılar. Bunu müteakıp Achilles, Rio sahasına hareket etti. Bu gemi, Almanya için pamuk yüklemek üzere Pernambuco'dan Cabadello'ya hareket etmeğe hazır ve halen bu limanda bulundukları haber verilen bir takım Alman gemileri için Pernambuco'ya kadar uzanması ve kendisini Cabadello ve Bahia açıklarında göstermesi emrini almıştı. Achilles, şayet güney Atlantik'te herhangi bir düşman akıncı gemisi rapor edilecek olursa derhal Rio sahasına avdet edecekti.

Ajak, Plate'i 25 - Kasımda terketti, ve Bahia Blanca'da keşif yapmak üzere bir Deniz uçağı gönderdi. Ussukumu Alman gemisi hiçbir hareket belirtisi göstermiyordu. Ajax, Falkland'lara doğru yoluna devam ederek 27 - Kasımda oraya muvasalat etti.

Bu zamana kadar Cumberland ve Exeter denizde geçirdikleri uzun devrelerden sonra tamire muhtaç durumda idiler ve Komodor Harwood Exeter'in derakap Falkland adalarına hareket etmesini emretti. Exeter, Port - Stanley'e 29 - Kasımda geldi ve ârızalarının onarılmasına başlandı.

8 - Aralık, Falkland adaları muharebesinin 25. senei devriyesi idi. Ve düşmanın bu hezimetin intikamını almağa yelteneceğini düşünerek Komodor Cumberland'a 7 - Aralıkta orada Exeter'e iltihak etmesi emrini verdi. Cumberland tamirat ve istirahat için Port Stanley limanına girmezden evvel iki gün müddetle adaların açığında karakol yapacaktı. [1]

17 — Fransız Kuvvetleri, Dakar Kasım - 1939 :- [2]

Kasım ayı zarfında Fransızlar'ın az çok muntazam bir takım karakollar devam ettirmekte bulundukları Dakar'da en önemli olay "X„ kuvvetinin yeniden teşkilâtlandırılması idi. 1 - Kasımda Fransız muhribi [3] Audacieux, Alman gemisi Togo'yu aramak üzere Dakar'dan 26° Batıya ve daha sonra güney batıya doğru hareket etmişti. Audacieux hiçbir şey görmeden 4 - Kasımda geriye dönmüştü. O gün Duguay - Trouin Yeşilburun adaları etrafını araştırmak üzere hareket etmiş ve St. Paul Rocks'lere kadar uzanmış ve 10 - Kasımda geriye dönmüştü. Eski "X„ kuvveti, Koramiral Duplat'ın sancak gemisi Algeria, Dupleix ve Strasbourg 7 - Kasımda Yeşilburun adalarının batısını araştırmak üzere hareket etmişlerdi. Eski "X„ kuvvetini teşkil eden bu gemiler 13 - Kasımda

[1] Güney Amerika Filosu Koramiral'inin 7 sayılı ve 27 - Ekim : 13 - Aralık - 1939 tarihli harekât hakkındaki yazısı.

[2] Dakar'daki İngiliz Dz. İrtibat Subayının harp jurnalından, T. S. D. 4132/40 da.

[3] Filolara ait İngiliz tasnif cetvellerinde hafif kruvazör olarak tasnif edilmiş bulunan 2569 tonluk muhrip.

geriye dönmüşlerdi. Bu arada Casablanca'da üslenen Fransız denizaltı gemileri Kanarya adaları etrafında 25 ve 30 derece kuzey arz daireleri arasında devamlı bir karakol servisini idame ettiriyorlardı.

5. Fransız Filosu 18 - Kasımda dağılmıştı. Amiral Duplate forsunu Dupleix kruvazörüne nakletti. Ve yeni "X„ kuvvetinin komutasını deruhde eyledi. Bu kuvvet şimdi Fransız kruvazörleri Dupleix ve Foch ile İngiliz uçak gemisi Hermes'den müteşekkildi. 21 - Kasımda Amiral Moreau'nun sancak gemisi Algerie ile Strasbourg, Le Terrible ve Le Fontasque hafif kruvazörleri Avrupa sularına gitmek üzere Dakar'dan ayrıldılar. Ve ertesi günü "X„ kuvveti, beraberinde Milan ve Cassard olduğu halde 08 00 kuzey arz 30 00 batı tul noktasına doğru gitmek için hareket ettiler. 22 - Kasıma raslayan o günü Audacreux, Cassablanca'ya gitmek üzere bir gemi kafilesi ile birlikte yola çıktı.

25 - Kasımda Duguay - Trouin Fransız kruvazörü 19 00 Kuzey arz ve 25 ile 30 batı tuller arasında karakol yapmak üzere yola çıktı. İki gün sonra İngiliz denizaltı gemisi Severn, Dakar'da havuza alındı. 30-Kasımda Dupleix, ve Foch karakol hizmetinden geriye döndüler ve bunların dönüşünü ertesi günü Hermes İngiliz uçak gemisile Milan ve Cassard'ın avdetleri takip etti.

IV. Bölüm

Plate Muharebesile Neticelenen İngiliz Harekâtı

Aralık - 1939

18 — Güney Atlantik kuvvetlerinin durumları:- 1939 - Aralık başlangıcı:-

Aralık ayı başlarında uçak gemileri Koramirali'nin Sancak gemisi olup "K„ kuvvetini teşkil eden Ark Royal uçak gemisi ile Renown muharebe kruvazörü, "H„ kuvvetini teşkil eden Sussex ve Shropshire kruvazörleri ile birlikte 15 - kasımda Lourenço Marques açıklarında bulunduğu rapor edilen düşman akıncı gemisini önlemek üzere Cap'ın güneyinde 20°00′ doğu tulünde karakol yapmakta idiler.

Kuzeyde Neptune kruvazörü, Hardy, Hero, Hostile, Hasty muhripleri ve Clyde Dz. altı gemisi Freetown ile San Roque arasında Alman ticaret gemilerinin veya akıncı gemilerinin firarına mâni olmak üzere karakol yaptıktan sonra Freetown'a dönmekte idiler. "X„ kuvvetini teşkil eden Dupleix ve Foch Fransız kruvazörleri ile İngiliz uçak gemisi Hermes refakatinde Milan ve Cassard Fransız muhripleri bulunduğu halde İngiliz hattına muvazi ve bu hattın yıldız karayel istikametinde 130 mil mesafesindeki bir karakol hizmetinden dönerek Dakar'a yaklaşıyorlardı. Fransız kruvazörü Trowin 19° kuzey arzında 25° ile 30° batı tul arasında karakol yapmakta idi ve İngiliz Dz. altı gemisi Severn, Dakar'da tamir edilmekte idi.

Ajax gemisile güney Atlantik'i geçen Komodor Harwood, şimdi Port Stanley limanında Exeter'le beraber bulunuyordu. 9 - aralıkta Port Stanley'de bulunması icap eden Cumberland kruvazörü hâlâ Laplata nehri sahasında ve Achilles kruvazörü de Rio de Janeiro açıklarında idi.

19 — "H„ ve "K„ Kuvvetleri:- 1 : 13 - Aralık - 1939 [1]

15 - kasımda Lourenço Marques [2] limanı açıklarında Africa Shell gemisini batıran düşman akıncı gemisi hakkında yeni ve mütemmim hiçbir rapor alınmamış ve İngiliz güney Atlantik kuvvetlerinin büyük bir

[1] Güney Atlantik istasyonunun harekât raporu 63, 65, 69, 70, 73, 78. paragrafları
[2] Güney doğu Afrika sahilinde T - 32 30 + A - 25 58 - .

kısmını Cape burnunun doğu sahasına çekmek hususundaki aşikâr bulunan maksadını yerine getirdikten sonra bu akıncı düşman gemisinin ya Hind Okyanusu enginlerine doğru ilerlediği veya Cape'ın güney derinliklerinde Atlantik uzaklarına çekildiği açıkça anlaşılıyordu. 2-aralıkta Admiraltı "K„ ve "H„ kuvvetlerine yakıt ikmali yaptıktan sonra Cape'ın güneyindeki karakol hatlarına dönmelerini emretmişti, ve Başkomutan onlara derhal yakıt için Cape limanlarına hareket etmeleri emrini vermişti. O günü güney Afrika kuvvetlerinin bir keşif uçağı öğle üzeri Cape burnunun güneyinde şüpheli bir geminin mevcudiyetini rapor etmişti.

9600 tonluk Alman ticaret gamisi Watussi olduğu tahakkuk eden bu geminin Sussex tarafından tevkif edilmek üzere önü kesilmiş ise de; gemi, mürettebatı tarafından ateşe verilmiş ve sonra da Renown'un top ateşile batırılmıştı. Gemi mürettebatından sağ kalanlar Sussex tarafından [1] Simonstown'a götürülmüşlerdi.

İzi kaybedilen düşman akıncı gemisi hakkında 16-kasımdanberi hiçbir haber alınamamıştı. Bu akıncı gemisinin nerelerde bulunduğunu gizleyen sır, bu tarihten sonra kısmen halledilmişti.

2-aralık tarihine raslayan günün öğleden sonrası saat 15,30 da İngiliz ticaret gemisi Doric Star'dan verilen "R. R. R.„ — 19° 15=A, 05° 05 + = T de harp gemisi ateş açtı„. Akıncı gemi hakkındaki işaret Başkomutanlığa geldi. Bu işaret düşman akıncı gemisinin Kuzey Atlantik'te bulunduğunu gösterdiğinden Başkomutan, derhal Cape'ın güneyindeki karakolu bırakmağa karar verdi ve "H„ kuvvetine yakıt ikmalini müteakıp 20 mil süratle Cape ile St. Helena arz dairesi arasında ticaret yollarını tarassut etmesi emrini verdi. Şayet düşman Kuzey Atlantik yolunu takip etmekte ise, bu takdirde onun yolunu kesmek üzere „K„ kuvveti için Freetown-Pernambuco sahasına vaktinde yetişmeğe zaman bir hayli gecikmiş bulunduğundan Başkomutan Admiraltı'ya "K„ kuvvetinin yakıt ikmalinden sonra doğrudan doğruya Cape'den 20 güney arz ve 15 batı tuldeki bir mevkie kadar tarama yapmasını ve bundan sonra da Freetown'a dönmesini teklif etti. Başkomutan 2-aralıkta rapor edilen düşman akıncı gemisi şayet güney ve doğuya ilerliyorsa sahip bulunduğu evvelki tecrübelere nazaran onun muhtemel olarak ticaret yollarında bir hayli açıklarda seyir edeceğine ihtimal verdiğini de ilâve etmişti. Ertesi sabah erkenden Admiraltı "K„ kuvvetini Başkomutanın emrine verdi, ve akıncı gemisinin Ümitburnunu dolaşarak Güney ve Doğuya ilerlemiyeceği hususunu farz ve kabul etmesi lüzumuna işaret etti. [2]

---

[1] Güney Afrika sahilinde — 34 15=A + 18 25=T Ümitburnu civarında.
[2] Ek C 6 ve C 7

19a. 3 - aralık sabahı " K „ kuvveti Capetown'a muvasalat etmezden 45 dakika evvel " H „ kuvveti Simonstown'a geldi. Başkomutan, uçak gemileri Koramiral'ine 20 güney arz ve 15 batı tuldeki mevkie gitmesi emrini verdi. Bu emir, Koramiral'in emrindeki kuvvetleri Freetown'a, Falkland adalarına veya Rio de Janeiro [1] ya ilerlemek için daha merkezî bir mevkide bulundurmak maksadile vâki talebi üzerine 28 güney arz, 15 batı tule tebdil edildi. Saat 10,30 da Başkomutan'a düşman cep muharebe gemisi Admiral Scheer'in saat 05,01 de 21°20' güney arz 03°10' doğu [2] tulde bulunduğuna dair bir rapor geldi; bu rapor akıncı geminin Cape - Sierra Leone ticaret yolunun uzaklarında batıya doğru seyir etmekte olduğunu açıkça gösteriyordu. "H„ kuvveti 3 - aralıkta öğleden sonra saat 17,00 de Simonstown'dan ayrıldı ve " K „ kuvveti uçağının hizmete elverişli bir hale getirilmesi için vâki kısa bir gecikmeden sonra ertesi sabah saat 09,15 te Capetown'dan hareket etti. Aldatıcı ve kaçamaklı bir seyir takibeden düşman akıncı gemisinin ele geçirilmesi için güney Atlantik'in geniş sularının bir kere daha aranması işine tam mânasile hız verildi. Bir Ata sözü mahiyetini haiz bulunan [3] " Ot yığını içindeki iğnenin aranmasına „ benzetilebilen bu arama işi yine de neticesiz kalmıştı.

"H„ kuvveti Graf Spee'nin Walfish körfezinin açıklarında seyretmekte olduğu sahaya geldiği zaman, akıncı gemi batıya doğru 1000 mil uzaklaşmış bulunuyordu. 9 - aralıkta 23 güney arz ve 19 batı tulde [4] akıncı geminin geçtiği yolu kat'eden ve fakat dört gün geç kaldığı için, onu önliyerek tevkif işinde "K„ kuvveti daha parlak bir talih ve muvaffakıyet beklemiyordu.

Her nekadar başkomutan'a akıncı geminin Cape burnundan dolaşarak yoluna devam etmiyeceğini farz ve kabul etmesi hususunda talimat verilmiş ve bu akıncı geminin güney Atlantik'de batıya doğru hareket ettiğine dair vâzıh emareler mevcut bulunmakta idi ise de Admiralti, her ihtimale karşı Cornwall, Eagle ve Gloucester [5] gemilerine Cape'ın güneyinde yeni bir karakol tesis etmeleri emrini verdi. Bu gemiler güney Atlantik Başkomutanının emri altında güney Afrika hava kuvvetleri ile birlikte çalışacaklardı. Bununla beraber 8 - aralıkta Admiraltı bu gemileri doğru Hint adaları başkomutanlığı emrine verdi ve bu başkomutanlık bu gemileri Durban'a çağırdı ve gemiler 12 - aralıkta Durban'a geldiler.

---

[1] Plân 3

[2] Graf Spee 3 - Aralık - 939 T. de saat 04,00 de 21 30 güney arz ve 03 00 doğu tulde Tairoa gemisini batırmıştı. Madde - 22 ye bakınız.

[3] Takribî mevki, akıncı geminin ve «H» kuvvetlerinin takip ettikleri yolları görmek için plân 3 e bakınız.

[4] «I» kuvveti Doğu Hind adaları istasyonu.

[5] Hasty muhribi Dakar'da idi.

Güney Atlantik başkomutanı, şayet akıncı gemi 15 mil süratle kuzeye doğru ilerlemekte ise Freetown - Pernambuco hattını 9 ve 10 - aralıkta geçeceğini tahmin etmişti. Bu itibarla başkomutan, "X„ kuvvetinin kıdemli Komutanı Koramiral Duplat'ın Neptune'yi ve muhriplerini emri altına almasını ve 10 dan 13 - aralığa kadar 03° kuzey arz dairesi üzerinde 31° ve 38° batı tuller arasında karakol yapmasını kararlaştırdı. "K„ kuvveti 14 - aralıkta Neptune ve muhriplerle buluşacak ve Freetown'a dönerek yakıt ikmali yapacaktı. II. muhrip filotillâsının üçüncü tümenini teşkil eden Hardy, Hostile, Hero [1] muhripleri 6 - aralıkta kraliyet donanması yardımcı gemilerinden R. F. A. Cherryleaf yağ gemisi ile birlikte Freetown'dan ayrıldılar. Bu muhriplerle "X„ kuvvetini teşkil eden Koramiral Duplat'ın sancak gemisi Dupleix ile Foch, Hermes ve Fransız muhripleri [2] Milan, Cassard ve Neptune ile 10 - aralıkta 03° 00′ kuzey arz ve 31° batı tulde buluşma emrini almışlardı; 7 - aralıkta "X„ kuvveti buluşma mahalline gitmek üzere Dakar'dan ayrıldı.

Clyde denizaltı gemisi 9 - aralık (öğleden sonra) ile 13 - aralık (öğleden evvel) e kadar 03°00′kuzey arz 23°00′ batı tul ile 03°00′ kuzey arz 28°00′ batı tul arasında karakol yaptıkdan sonra 05°15′ kuzey arz ve 23°00′ batı tul mevkiini almak üzere o günü yani 7 - aralıkta Freetown'dan ayrıldı. [3]

19b. 8 - aralık akşamı 3000 tonluk Alman gemisi Adolf Leonharadt güney Amerikaya gitmek üzere Lebito [4] dan hareket etti. O zaman St. Helena ile Afrikanın batı sahili arasında bulunan "H„ kuvveti, bu gemiyi derhal tevkif etmek emrini aldı. Shropshire'in uçağı ertesi sabah 09,52 de 13° 00′ güney arz 11° 44′ doğu tulde bu gemi ile teması tesis etti ve üzerine doğru dikildi. 12,50 de Shropshire bu noktaya geldi. Fakat bütün gayretlerine rağmen Adolf Leonharadt teslim olmıyarak intihar etti. Bundan sonra 14 - aralıkda "H„ kuvveti Capetown'a döndü [5].

11 - aralık saat 08,00 de Severn denizaltı gemisi 15 mil süratle Port Satanley'e gitmek üzere Freetown'dan ayrıldı. Bu gemi güney Georgia [6] adasındaki Balina avcılığı sanayiini koruyacak ve düşman akıncı gemilerinin veya bunların ikmal gemilerinin yollarını kesecekti. Exeter'in yerini almak üzere 9 - aralıkta Colombo'dan Simonstown'a gelen Dor-

[1] Afrika batı sahili 22 48 = A, — 14 39 = T.

[2] Fransızlar tarafından Contre Torpilleurs (yani muhripler) adı verilen bu gemiler, 2441 tonluk gemiler olup 4 - 5 pusluk topları mevcuttur. Fakat İngiliz donanma kataloğunda hafif kruvazör olarak sınıflandırılmışlardır.

[3] Plân 5

[4] Portekiz batı Afrikası (Angola sömürgesi) sahilinde bir limandır.

[5] Adolf Leonharadt'ın batışına ait tafsilât 799/40 N.L. sayılı rapordadır.

[6] South Georgia adası, Atlantik Okyanusta 54 30 güney arz ve 59 00 batı tuldedir.

setshire kruvazörü, yolda Tristan da Cunha [1] adalarına uğramak emrile Port Stanley'e gitmek üzere 13 - aralıkda Simonstown'dan ayrıldı. 13 - aralığa raslayan o günü River Plate muharebesi diye bilinen Admiral Graf Spee Alman cep muharebe gemisi ile İngiliz güney Amerika tümeni arasındaki muharebe vuku bulmuştur.

20 — Güney Amerika tümeni :- 1 - 13 aralık 1939 [2].

Aralık ayının başında Ajax ve Exeter kruvazörleri Port Stanley'de, Cumberland kruvazörü de River Plate'de idiler. Achilles kruvazörü Rio de Janeiro sahasında karakol yapıyordu.

Ajax kruvazörü 2 - aralıkta River Plate'a hareket etti. O akşam Komodor Harwood, Doria Star'ın, St. Helena adasının güney batısında bir akıncı gemi tarafından batırılmış bulunduğunu öğrendi. Bundan iki gün sonra Başkomutan, Komodor Harwood'e Dorsetshire'nin 23 - aralıkta Exeter kruvazörünün yerini almak üzere Falkland takımadalarında Port Stanley'e muvasalat edeceğini ve o vakit Exeter'in Simonstown'da tamir edileceğini bildirmişti.

Buenos Aires'deki İngiliz deniz ataşesi 5 - aralık gününün erken saatlerinde 7800 tonluk Alman ticaret gemisi Ussukuma'nın bir gece evvel saat 19,00 da Bahia Blanca'dan ayrıldığını rapor etmişti. Komodor, Falkland adalarına gitmek üzere güneye doğru seyretmekte olan Cumberland'a derhal Ussukuma'nın takip etmesi muhtemel bulunan rotasını ve civarını araştırması emrini verdi. Bu esnada Ajax; yakıtının noksan olduğu bilinen Ussukuma'nın noksanını ikmal için karasuları dahilinde Montevideo'ya ulaşmağa yeltendiği takdirde bu gemiyi yakalamak için Arjantin sahiline sokulduktan sonra 22 mil süratle güneye döndü. 5 - aralıkta saat 19,10 da Ajax, aranılan geminin dumanını yıldız poyraz istikametinde gördü. Fakat Ajax tarafından geminin sağlam olarak ele geçirilmesi için yapılan bütün gayretlere rağmen Almanlar gemilerini tahrip ettiler, gemi de geceleyin battı. [3] Saat 06,15 de Cumberland vak'a mahalline geldi. Almanlardan sağ kalanları gemiye aldı, bunu müteakıp Ajax San Borombo körfezinde Olynthus'den yakıt ikmali yaptı. Bu sıralarda Brezilya makamları Achilles'in herhangi bir Brezilya limanında üç aydan daha kısa fâsılalarla yakıt ikmali yapmamasını istedi. Bundan dolayı Komodor Achilles'e güneye dönmesini ve 8 - aralıkta Montevideo'da yakıt ikmali yapmasını emretti. 8 ve 9 - aralık ta-

[1] Tristan da Cunha takımadaları güney Atlantik'de takribî 40 kuzey arz ve 10 batı tulüedir.

[2] Güney Atlantik Tümeni Komutanı Tümamiral'in harekât raporu No. 7/39

[3] Öğleden sonra saat 08,00 de Ajax'ın mevkii 39 39 güney arz ve 57 32 batı tul ve Ussukuma'nın mevkii de saat 21,40 da 39 24 güney arz ve 57 15 batı tulde idi. (Mar del Plata'nın 100 mil güneyinde) Ussukuma'nın tahribine ait tafsilât Dz. İrtibat subaylığının 1717/40 sayılı raporundadır.

rihlerinde Ajax, Plate açıklarında Baronesa, Cordillera ve South Wales adlı üç İngiliz gemisini yolda durdurdu. Achilles, Montevideo'dan gelerek 10 - aralıkta saat 10,00 da 35° 11′ güney arz 51° 13′ batı tulde English Bank'ın 30 mil doğusunda Ajax'a iltihak etti. Ertesi günü saat 06,50 de her iki gemi İngiliz ticaret gemisi Norman Star'ı 32° 58′ güney arz 51° 04′ batı tulde durdurdular. Bundan sonra onlar 12 - aralıkta saat 06,00,da Medanos fenerinin 150 mil doğusunda 36° 54′ güney arz ve 53° 39′ batı tulde Exeter'e rasladılar.

Harbin başlangıcındanberi komodor Harwood'un kruvazörleri güney Amerika'nın doğu sahili açıklarında ya tek veya çift gemi olarak çalışmışlardı. Bununla beraber 12 Aralıkta Ajax, Achilles ve Exeter'in River Plate sahasında toplanmaları sadece bir tesadüf eseri değildi.

21 — River Plate sahasında İngiliz kuvvetinin toplanması 12 - Aralık - 939 : [1]

2- Aralıkta Doris Star'ın batırılmasile 19°15′ güney arz ve 05°05′ doğu tulde bir düşman cep muharebe gemisinin mevcudiyeti anlaşılarak mevkii tayin edildiği zaman bu geminin bulunduğu yer güney Amerika mihrak sahalarından herhangi birine 3000 milden fazla bir uzaklıkta idi. Bununla beraber komodor, bu düşman gemisinin ikinci hedefinin güney Amerika sahili üzerindeki kıymetli İngiliz gemilerini ve gemi sevkıyatını avlamak olabileceğini takdir etti. Komodor, 15 millik bir seyir sürati ile düşman cep muharebe gemisinin 12 - Aralığa kadar Rio de Janeiro sahasına 13 - Aralıkta Plate mevkiine veya 14 te de Falkland adalarına varabileceğini tahmin etti. Bu sahalar biribirinden 1500 milden fazla mesafe ile ayrılmışlardı. Lâkin bu üç sahanın en önemlisi River plate açıklarındaki büyük ve çok kıymetli hububat ve et ticaretinin mihrak sahası idi. Bu sebepten Komodor, elde mevcut ve istifade edilebilir bütün kuvvetlerini 12 - Aralığa kadar Plate munsabı açıklarında toplamağa karar verdi. 3 - Aralıkta evvelki konuş plânını [2] iptal ederek Exeter'e 9 - Aralıkta Falkland adalarından ayrılmasını ve Achilles'e 10 - Aralıkta saat 10,00 da Plate sahasında Ajax'a mülâki olmasını emretti. Exeter kuzey istikamette seyrederken Falkland adaları savunma kuvvetinde hizmet görmek için gönüllü yazılan İngiliz kıt'alarını Buenos Aires'e geriye getiren İngiliz ticaret gemisi Lafonia'ya himaye gemiliği yaptı ve 12 - Aralıkta saat 06,00 de Medanos burnunun 150 mil doğusunda Ajax ve Achilles'le buluştu.

Bunu müteakıp bu üç kruvazör, o zamanlar Plate'in açıklarında değiştirilmiş en kesif İngiliz deniz ticaret limanlarının merkezinde bulu-

[1] Güney Atlantik tümeni komutanı Tümamiralın harekât raporu sayı 7/39. 74, 77, 91, 93, 96 ncı paragraflar.

[2] Ek E 1 e bakınız.

nan 32 güney arz ve 47 batı tul noktasına doğru yollarına devam ettiler. O akşam Komodor, şu talimatı verdi: " Benim bir cep muharebe gemisine karşı üç kruvazör ile takip ettiğim hattı hareket, gece veya gündüz düşman gemisine derhal hücum etmektir. Gündüzün iki gemiden müteşekkil birinci tümen ve cenahtan ateş etmeğe fırsat ve imkân sağlamak üzere birlikten ayrılacak olan Exeter ile iki birlik halinde hareket ediniz. 1. Tümen top ateşini teksif edecektir. Geceleyin gemiler mutat ve normal olarak açık nizamda bulunacaklar ve yekdiğerinden ayrılmıyacaklardır. "

13 - Aralık tarihine raslıyan ertesi sabah saat 06,14 de Ajax kruvazörü 34°28′ güney arz, 49°50′ batı tulde 324° kerterizinde bir duman gördü ve Komodor Harwood, Exeter'e bu dumanı tahkik etmesi emrini verdi. [1]

---

[1] Ek D 1 e bakınız. Komodor Harwood'un emri şu mealdedir. «324° kerterizdeki dumanı tahkik ediniz.» Komodorun şifreyi verdiği zaman saat 06,08 dir. Fakat cilt 1 de harekât raporunun 5450 No. lı olayında Komodorun raporunda şöyle denilmektedir. «Saat 06,14 de 320° kerterizde duman görüldü...» Achilles ise raporunda şöyle demektedir. «Saat 06,14 de 310 kerterizinde duman görüldü.»

V. Bölüm

"Amiral Graf Spee„

22 — Graf Spee'nin [1] **cevelânı,** Eylûl - Aralık 1939 :-

Komodor Harwood'un elde mevcut ve kabili istifade üç kruvazörünü 12 - Aralık tarihinde Plate munsabı açıklarında toplamakta gösterdiği ileri görüşlülüğü hâdiselerle sabit olmuştu. Zira 13 - Aralık saat 06,14 de Ajax tarafından görülen dumanın Graf Spee'nin dumanı olduğu tahakkuk eylemişti.

Amiral Graf Spee cep muharebe gemisi resmen ve zâhirî surette 10000 ton maimahrecinde bir gemi idi. Bununla beraber hakikî maimahreci muhtemel olarak 12.000 tona yakındı. Bu geminin üçüzlü taretlerde 6 adet 11 pusluk ana batarya ile 8 adet 5.9 pusluk tâli bataryası vardı. Geminin komutanı Jutland deniz muharebesine iştirak etmiş bulunan eski Alman imparatorluğu Bahriyesi subaylarından Dz. Albay Hans Langsdorf idi.

Bu gemi Almanyadan Ağustos ayının sonlarında ayrılmış ve 13 - eylûlde Ascension adasının 240 mil kuzeyinde bulunmakta idi, ve burada ağustosun sonlarına doğru Texas'da akaryakıtla sarnıçlarını doldurmuş bulunan Alman gemisi Altmarktan yakıt ikmalini yapmıştı. Graf Spee aynı mevkide 20 - eylûlde Altmarktan tekrar yakıt ikmali yapmış ve 27 - eylûlde Pernambuco'ya doğru batıya dümen kırmıştı. 30 - eylûl saat 14,00 de Pernambuco'dan Bahi'ya gitmekte bulunan Booth kumpanyasına mensup ve 5051 tonluk ilk kurbanı olan Clement gemisine rasladı ve bu gemiyi Pernambuco'nun 75 mil güney doğusunda 09°05′ güney arz ve 34°05′ batı tul mevkiinde batırdı. [2]

Bunu müteakıp doğuya doğru bir dönüş yaptı ve 5 ile 10 - ekim arasında üç gemi daha kurban etti. 5 - Ekimde takriben saat 06,30 da 09 35 güney arz 06 30 batı tul mevkiinde Fransız bayrağı çekmiş olan Amiral Graf Spee Alman cep muharebe gemisi Mısır yolu ile Capetown'dan Sierra Leone'ye ve İngiltereye gitmekte olan 4651 tonluk İngiliz ticaret gemisi Newton Beschi zaptetmişti. İki gün sonra, 7 - Kasım öğleden sonra 09°00′ güney arz ve 03°00′ batı tul mevkiinde şeker yükü ile Capetown'dan Freetown'a gitmekte bulunan 4222 tonluk İngiliz tica-

[1] 3 No. lı plâna bakınız.

[2] Clement ge.isnin mürettebatı Pernambuco'nun 110 mil güneyinde Maceio'da karaya çıkmışlardı.

ret gemisi Ashlea'ya aborda oldu ve bu gemin'nin mürettebatını Newton Beech'e aktardıktan sonra Ashlea'yı batırdı. Ertesi günü Newton Beech'in ve Ashlea'in mürettebatını kendisine nakletti ve saat 19,00 da Newton Beech'in bordasında bir bomba infilâk etti, bu infilâk neticesinde takriben gece yarısında battı. Bundan iki gün sonra 10- Ekim saat 17,40 da takriben 08°30′ güney arz ve 05°15′ batı tul [1] mevkiinde Graf Spee muhtelif yükle Durbon'dan anavatana gelmekte bulunan 8196 tonluk İngiliz ticaret gemisi Huntzman'ı mürettebatı ile birlikte esir etti.

Hâdiselerle dolu beş gün geçtikten sonra 15 - Ekimde Graf Spee, Altmark'la buluştu ve yakıt ikmali yaptı. İki gün sonra Huntsman'ın mürettebatını sarnıç gemisine nakletti ve gemilerini 16 güney arz ve 17 batı tul mevkiinde bombalarla batırdı. Ertesi günü de Newton Beech'le Ashlea'nın mürettebatını Altmark'a nakletti. Müteakıben Graf Spee, ikmal gemisinden yeniden on günlük bir müddet için ayrıldı. Beşinci kurbanını batırmak üzere Afrika sahiline teveccüh etmeden evvel ikmal gemisinden ayrılmasının beşinci veya ikinci günü St. Helena adasının batısına doğru seyretti. Bu birinci kurban, teksif edilmiş gıda maddeleri yükü ile Pirie [2] limanından anavatana doğru gelmekte bulunan 5299 tonluk İngiliz ticaret gemisi Trevanion olup, Graf Spee bu gemiyi, mürettebatını kendisine aldıktan sonra 22 - Ekim öğleden sonra 19°40′ güney arz 04°02′ doğu tul mevkiinde batırdı. Trevanion saat 14,30 da bu akıncı gemiyi gördüğü zaman Graf Spee büyük bir Fransız bayrağı çekmiş bulunuyordu ki; bu onun kurbanlarına yaklaşırken tatbik edegeldiği bir usuldü.

Graf Spee 28 - Ekimde Tristan da Cunha yakınında Altmark'tan yakıt ikmali yaptı ve ona batırdığı Trevanion'un mürettebatını nakletti. Bundan sonra akıncı gemi, yağ gemisinden yeniden bir ay müddetle ayrıldı ve Hind Okyanus'una kısa bir ziyaret yaptı. Orada 15 - Kasımda Lourenço Marpues'ın kuzey doğusunun 160 mil mesafesinde 24°45′ güney arz ve 35°00′ doğu tul mevkiinde Kuelimare'dan Lourenço Marques'a boş olarak gelmekte bulunan 706 tonluk Africa Shell küçük İngiliz sarnıç gemisini batırdı. Ertesi günü Hollanda ticaret gemisi Mapia'yı durdurdu ve bilâhare serbest bıraktı.

Bundan onbir gün sonra 27 - kasım tarihindedir ki; Admiraltı "H„ ve "K„ kuvvetlerine, Graf Spee şayet güney Atlantik'e dönmeğe teşebbüs edecek olursa yolunu kesmek üzere 20° doğu tul dairesi üzerinde Cape'in güneyinde karakol yapmalarını emretmişti. [3] Bunda çok geç

---

[1] İngiliz ticaret gemisi Huntsman'ın birinci subayı A. H. Tompson ifadesine nazaran, fakat O.U 6353 (40) da bu mevki 08 00 güney arz ve 0:00 batı tul olarak gösterilmektedir.

[2] Avustralya'nın güneyinde A= 33 09 — T = 138 04 + dedir.

[3] 15 ve 19. maddelere bakınız.

kalınmıştı. Graf Spee 26 - kasımda güney Atlantik'te Altmark'a mülâki olmuştu. Ertesi günü Tristan da Cunha'dan 300 mil mesafede bu gemiden yakıt ikmalini yapmıştı. Esir edilip Altmark'a nakledilmiş bulunan ticaret gemileri subaylarının hepsini görünüşe nazaran Almanya'ya götürmek emniyetile iki gün sonra tekrar kendisine aldı. Bundan sonra 22 - ekimde Trevanion'u batırdığı sahaya döndü. Orada 2 - kasım saat 13,00 de 19°15′ güney arz ve 05°05′ doğu tul mevkiinde et ve sütten yapılmış yiyecek maddelerile yüklü Aukland [1] dan Londra'ya gitmekte bulunan ve 4 pusluk bir topu olan 10086 tonluk yedinci ve en büyük kurbanı İngiliz ticaret gemisi Doric Star'ı top ateşi ve torpito ile batırdı. Bu taarruzu Alb. Longsdorf hiç şüphe yok ki; kendisinin en büyük başarısı addeyledi, fakat neticede bu taarruz onun için kötü bir âkıbet hazırlayacaktı.

Graf Spee, Doric Star'ı imha ettikten sonra son süratle ileriye doğru hareket etti. Albay Longsdorf belki de batmadan evvel Doric Star'ın kendisini rapor ettiğini bildiğinden bu sahadan uzaklaşmağa gayret ediyordu. Bununla beraber bu bilgi onun et, yün ve kurşun yükü ile Melbourne'dan Sierra Leone'ye gelmekte bulunan 7983 tonluk İngiliz ticaret gemisi Tairoa'yı 21°30′ güney arz ve 03°00′ duğu tul mevkiinde 3 - aralığa raslayan ertesi sabah saat 04,00 den biraz sonra batırmasına mâni olmadı. O gün komodor Harwood'un üç kruvazörüne 12 - aralık'ta Plate açıklarında toplanmaları emrini verdiği gündü. Bundan üç gün sonra Graf Spee son defa olarak Altmark'tan yakıt ikmali yaptı. Bundan sonra Graf Spee 23°00′ güney arz ve 26°00′ batı [2] tul mevkiinde St. Helen adasile River Plate sahası arasındaki yolun aşağı yukarı yarısına yakın ve Montevideo'dan takriben 1700 mil mesafede batıya doğru ilerlemişti.

Graf Spee'den ayrıldıktan sonra Altmark, Ascension adasına geçmiş ve bunu müteakıp 24 - Ocak - 1940 tarihine kadar kaldığı kuzeye doğru dümen kırmıştı. Bu esnada Graf Spee, Buenos Aires'den gelmekte bulunan İngiliz ticaret gemisi Highland Monarch'ı tevkif etmek ümidile Plate'e doğru ilerleyişine devam etti. 7 - Aralık - 1939 tarihine raslayan ertesi günü saat 16,30 da 25°01′ güney arz ve 27°50′ batı tul mevkiinde buğday yükü ile Montevideo'dan Freetown'a gelmekte ve oradan da Avrupa'ya gidecek olan 3895 tonluk son kurbanı İngiliz ticaret gemisi Streonshalh'ı batırdı. Graf Spee yekûnu 50089 [3] tona

[1] Yenizelanda'nın şimal adasında 36 51 güney arz ve 174 4: doğu tulde bir limandır.

[2] Takribî mevkidir.

[3] Bu rakamlar 1914 senesinde Emden tarafından batırılan yekûnu 66146 tona baliğ olan 16 İngiliz gemisile mukayese olunabilir.

baliğ olan 9 İngiliz gemisini bir tek can kaybına meydan vermeden imha etmişti. 13 - aralıkta saat 06,14 de Graf Spee, düşmanı güney Amerika tümeni tarafından görülmüştü.

VI. Bölüm

Plate muharebesi 13 - Aralık - 1939 [1]

23 — Savaşın birinci safhası :-

Komodor Harwood 13 - Aralık saat 06,14 [2] de Exeter'i 324 [3] kerterizdeki düşmanı tahkik etmeğe gönderdiği zaman komodor'un filosu 34 28 güney arz ve 49 05 batı tul mevkiinde idi. Filo, Komodor H. H. Harwood'un forsunu taşıyan ve Alb. C. H. L. Woodhouse'un Komutasındaki 6985 tonluk ve sekiz adet 6 pusluk, dört adet 4 pusluk uçaksavar topları bulunan Ajax önde olmak üzere sırasile Alb. W. E. Parry'in komutasındaki 7030 tonluk sekiz adet 6 pusluk ve sekiz adet 4 pusluk uçaksavar topları bulunan Achilles ve Alb. F. S. Bell'in komutasındaki 8390 tonluk ve altı adet 8 pusluk, sekiz adet 4 pusluk uçaksavar topları bulunan Exeter bulunduğu halde pruva hattında 14 mil süratle 060 istikametine seyrediyordu. Hâdiseler biribirini süratle takip etti. Saat 06,16 da Exeter, (onun bir cep muharebe gemisi olduğunu zannediyorum.)[4] işaretini verdi. İki dakika sonra Graf Spee ateş açtı.

İngiliz kruvazörlerinin ve Graf Spee'nin muharebe esnasındaki harekâtı ilişik plânlara müracaat edilmek suretile en iyi bir şekilde takip olunabilir. [5]

Graf Spee ateş açtığı zaman birinci tümeni teşkil eden Ajax ve Achilles kruvazörleri menzili kapatmak ve düşmanı doğu tarafından savaşa icbar etmek için sürati arttırdılar ve 340° ye tebdili rota ettiler. Aynı zamanda Exeter düşman gemisini güneyden savaşa icbar etmek ve komodorun aynı ande geniş surette dağınık ve muhtelif istikametlerden hücum etmek hususundaki plânını yerine getirmek için son süratle batıya doğru döndü [6]

Komodor bir cep muharebe gemisine karşı birlikte hareket eden üç kruvazörle harp etmek için takip edeceği savaş usul ve tâbiyesinin

[1] Admiraltı sicil daires'nin 5450 sayılı vak'a raporu. 1 ve 2. cildler. Emirlerin tetkikı iç n (D) ekine bakınız.

[2] Bütün zamanlar Greniç vasatî zamanının iki saat gerisindedir.

[3] Ek D 1. 21. maddenin bulunduğu sayfa altındaki nota da bakınız,

[4] Ek D 2

[5] 4 ve 4a sayılı plânlar

[6] Ek H a bakınız

borda ateşine [1] imkân ve müsaade vermek üzere biribirinden uzaklaşan rotalar üzerinde, iki birlik halinde hareket ettirmek olduğuna işaret ettiği zaman, anlaşıldığına göre o Exeter'in düşmana nazaran birinci Tümen'in ateş hattına takriben amud bir kerteriz hattı üzerinde mevki almasını tasmim etmişti.

Bu hususu kuvveden fiile çıkarmak için Exeter'in ilk niyet ve tasavvuru düşmanı iskele baş omuzluğunda savaşa icbar etmekti. Bununla beraber bu tasavvurun birinci Tümen'in harekâtını aksatabileceğini anlayarak 280° ye döndü, ve saat 6„20 de 8 pusluk iki baş taretleriyle 18700 yardadan sancak bordadan ateş açtı. Bu taktik en müessir taktik idi. Savaşmak için iki veya daha fazla hedefle karşılaşan bir düşman, bunlardan yalnız bir gemi ile muharebe etmek veya silâhlarını bu hedeflere taksim etmek arasında bir seçim yapmakla, bu hedeflerin teşkil ve tertip tarzı ne olursa olsun daima zorluğa duçar olacaktı. Bu vak'adaki zorluk, hedeflerin geniş bir surette dağılması ile daha çok artmıştı. Düşman, İngiliz Birliklerinden birine 11 pusluk toplarile ateş açmıyarak bu Birliği terketmek veya esas silâhlarını bu Birlikler arasında taksim etmek hususunda bir seçim yapmağa mecbur kaldığından, ikinci şıkkı tercih etti. Bir tareti ile Ajax'a ve diğeri ile Exeter'e karşı ateş açtı. Exeter'in 8 pusluk salvolarının düşman gemisini táciz ettiği görüldü. Zira bir iki defa süratle hedeflerini değiştirdikten sonra 6 adet 11 pusluk toplarının hepsini Exeter üzerinde teksif etti ve süratle hedef etrafında kümeledi. Bu noktada Exeter'in kıç taretine ateş açtı.

Saat 06„23 de Graf Spee'nin üçüncü salvosunun 11 pusluk bir mermisi Exeter'in vasatı istikâmetinde yakın bir mesafede infilâkla geminin sancak bordasındaki Torpito mürettebatını öldürdü. Ve ışıldaklarını, muhabere irtibatlarını, manialarını ve uçağını hasara uğrattı. Bundan bir dakika sonra Exeter sekiz salvo yaptığı vakit diğer bir 11 pusluk mermi onun "B„ taretine tam bir isabet yaptı. Bu merminin parçaları köprüüstünü taradı. Alb. Bell ve diğer iki kişi müstesna bütün köprüüstü personelini öldürdü veya yaraladı, ve dümenevi muhabere irtibatlarını tahrip etti.

Exeter artık baş kuleden idare edilmiyecek hale gelmişti ve Alb. Bell kıç idare mevkiine geçti. O köprüüstünü henüz terketmişti ki; geminin başı süratle sancağa salmağa başladı. Her nekadar alt komuta mevkiinden dümene derhal hâkim olundu ise de, geminin bu salması kıç taretin ateşine mâni olmak tehlikesini meydana getirmişti. Torpito subayı Bnb. C. J. Smith biran için şaşırmış, fakat geminin kıçını batıya doğru döndürmek için emir almak hususunda zamanında kendine gelmişti. Bu zamana kadar gemi baş taraftan iki tam isabet daha almış ve yakın-

[1] «Birinci tümen ve Exeter borda ateşine imkân ve müsaade vermek üzere rotalarını biribirinden açtılar » Madde 21

da patlayan mermilerden de hasar görmüştü. Geminin uçağı aldığı isabetlerle geniş bir şekilde harap olmuş, kalbura dönmüştü. İskele makinesinden çıkan mazot kıç komuta mevkiinin üzerine yayılıyordu, ciddî bir yangın tehlikesi vardı ve her iki uçak da denize atılmıştı.

Alb. Bell kıç komuta mevkii ile dümen dairesi arasında irtibatın kesilmiş bulunduğunu ancak kıç tarafa geldiği zaman anlamıştı. Alb. emirlerini pasaparolalarla vermek zorunda kalmıştı. El'an sıkı bir surette savaşa devam etmekte bulunan bir gemide bu hal son derecede müşkülâtı mucip bir işti. Fakat bu vazife geniş hasarın bir araya toplanan neticeleri Alb. Bell'i savaşı kesmeğe nihayet mecbur edinceye kadar başarı ile yapılmıştı.

23 a. Graf Spee, Exeter'i 11 pusluk salvolarile şiddetle hırpalar iken ikinci derecedeki tâli silâhlarile ve münavebe ile Ajax'a ve Achilles'e de ateş ediyordu. Onun 5.9 pusluk salvolarının bazıları çok yakın düşmüştü. Fakat hiçbiri tam isabet kaydetmemişti. Bu esnada Ajax ve Achilles süratle takarrüp eden menzilde "teksif edilmiş ateşle„ şiddetli ve mukabil isabetler kaydediyorlardı. Onların isabetleri tesirli idi. Zira saat 06,30 da Graf Spee Exeter'e karşı olan ağır ateş hacmını yarıya indirerek ana taretlerinden birini Ajax'a çevirmişti. Saat 06,35 de 11 pusluk üç salvo Ajax'ın etrafında kümelendi ve birinci tümen düşman ateşini şaşırtmak için açığa doğru bir veya iki kertelik bir rota tebdil etti. Maamafih bundan üç dakika sonra Ajax menzili kapatmak için tekrar iskeleye tebdili rota etti, ve saat 06,37 de uçağını içinde pilot olarak Yzb. E.D.G. Lewin bulunduğu halde katapultla uçurdu.

23 b. bu esnada Exeter mevziî kontrolle idare olunan sancak bordasındaki torpitolarını endaht etmişti, ve saat 06„37 de Graf Spee aşikâr olarak İngiliz hücumunu çok şiddetli bulduğundan 150 derece iskeleye tebdili rota etmiş ve bir sis perdesi arkasına sığınarak kuzey batıya doğru çekildi. Birinci tümen menzili kapatmak ve durumu tekrar elde etmek için derhal tam süratle evvelâ kuzeye ve daha sonra batıya dönüş yaptı. Bundan üç dakika sonra Exeter iskele torpito kovanlarını atış vaziyetine getirmek için sancak tarafına birkaç kerte dönüş yaptı ve saat 06,43 de iskele torpitolarını ateş etti. Bunu müteakıp birinci tümen'le mesafeyi kapatmak için kuzey doğuya dümen kırdı. Fakat saat 06,45 de mesafeyi muhafaza etmek için batıya doğru bir rota takip etmek üzere bir kere daha geriye döndü. Bu zamana kadar Exeter 15 pusluk iki tam isabet daha almıştı. Bunlardan biri (A) taretine isabet etmişti ve gemi ciddî bir tehlike içinde bulunduğu belirtilerini gösteriyordu. Baş taretleri sukût etmiş ve geminin vasat kısmı şiddetle yanmakta idi. Geriye kalan tek bir tareti mevziî bir kontrolle idare olunuyordu, geminin pusulaları tahrip edilmişti.

Bu esnada Graf Spee birinci tümen'le ağır bir surette savaşa devam ediyordu. Saat 06,40 da 11 pusluk bir mermi Achilles'in köprü-

üstü hizasında suya düştü ve infilâk etti. Bu infilâk geminin Komuta kulesindeki dört eri öldürdü, veya ciddî surette yaraladı ve topçu subayı Yzb. R. E. Washbourn'ı sersemletti ve Alb. Perry'yi hafif bir surette yaraladı. Maamafih geminin komuta kulesi hasara uğramamıştı, ve gemi ateşini teksif ettiğinden geminin atış kabiliyeti müteessir olmamıştı.

Saat 06„46 da geminin atış kontrol telsiz cihazı parçalanmıştı ve bunu müteakıp gemi münferid komuta ile idare olundu. Gemi evvelâ menzil tâyininde büyük müşkülâta uğradı ve salvoları kısa düştü. Bu salvolar hakkında raporlar Ajax'ın uçağı tarafından bildirildi. Bununla beraber Ajax, Achilles'in artık ateşini teksif edemediğini bilmediğinden bu raporları kendi salvolarına ait olarak kabul etmiş ve ateşini ona göre tashih etmişti. Bu esnada düşman bir sis perdesi yapıyordu, ve spoting şartları fevkalâde kötü idi. Bunun neticesinde Ajax'ın salvoları hedefi aşarak çok uzağa düştü, menzil saat 07,08 e kadar bulunamamıştı.

23 c. Saat 06,50 de Exeter hâlâ faaliyetini muhafaza eden bir tarete sahip olduğu halde batıya seyrediyordu. Gemi sancak tarafına 7° lik bir meyil yapmış ve baş taraftaki müteaddit bölmeleri su ile dolmuştu. Saat 06,56 da birinci tümen kuzey batıya doğru dönüş yapmış ve bir müddet Graf Spee ateşini sık sık bozan değişik rotalarda seyretmişti. Saat 07,10 da mesafe olan 16000 yarda idi. Bu mesafeyi kısaltmak için tümen tam yolla batıya döndü. Altı dakika sonra Graf Spee iskele tarafına geniş bir dönüş yaptı ve sis perdesi altında görünüşe nazaran Exeter'in mevcudiyetine son vermek için doğrudan doğruya bu geminin üzerine yol verdi. Birinci tümen derhal yardım için rota tebdil etti. Birinci tümen o kadar isabetle ateş ediyordu ki; düşman gemisinin vasatında yangın çıkmış ve Ajax'la yeniden muharebeye tutuşmak üzere Kuzey batıya doğru geriye dönmeğe mecbur olmuştu. 11000 yarda mesafede 11 pusluk üç salvo derakap İngiliz kruvazörü etrafında kümelendiği gibi, düşmanın tâli silâhları da çok şiddetli olarak ateşe devam ediyordu.

Saat 07,25 te 11 pusluk bir mermi Ajax'ın kıç taretlerini susturdu. Ajax sancak tarafına dönmek ve 9000 yarda mesafeden dört torpito atmak suretile derhal mukabelede bulundu. Düşman iskeleye geniş bir dönüş ile [1] bu torpitolardan kaçındı, fakat hemen bu anda birinci tümenle mesafesini kapatmak teşebbüsü ile Kuzey batıya doğru geriye döndü. Saat 07,28 de tümen mesafeyi daha fazla kapatmak üzere 280° ye rotasını değiştirdi. Bununla beraber saat 07,31 de Ajax'ın uçağı, "Torpitolar yaklaşıyor, bunlar pruvanızdan geçeceklerdir„. [2] raporunu verdi. Komodor Harwood muharebenin seyrini tâli ve tesadüfe bırakmamağa karar vererek güneye döndü, süratle kısalmakta devam eden mesafe ile

[1] 130
[2] Ek D 4

düşmanı sancaktan harbe mecbur etti. Bir dakika sonra Graf Spee birinci tümen'in isabetli top ateşini bozmak için sis perdesi altında batıya doğru rota tebdil etti.

Saat 07,36 da bütün top'arını tekrar faaliyete geçirerek güney batıya doğru rota değiştirdi. Bundan iki dakika sonra salvolarından biri 8000 yarda mesafeden Ajax'ın üst direğini yıktı ve telsiz antenini parçaladı.

23 d. Bu sırada Exeter kıç taretile ateşe devam ederek yavaş yavaş geriye kalıyordu. Saat 07,30 da bu taretteki tazyik tertibatı ârıza yaptı. Gemi artık harbe devam edemedi ve saat 07,40 ta yaralarını tamir etmek üzere yavaş yavaş güney doğuya döndü.

Bu esnada komodor'a Ajax'ın cepanesinin ancak yüzde yirmisinin kaldığına dair bir rapor geldi [1]. Exeter'in savaş dışı olması ve Ajax'ın taretlerinden ikisinin sukût etmesile mevcut ve kullanılması kabil İngiliz top gücü, düşmanın ancak tâli silâhları gücüne biraz üstün duruma düşmüştü. Graf Spee'nin ateşi hâlâ çok isabetli idi ve bu gemi pek az hasara uğramış görünüyordu. Başarılı bir gündüz savaşına devam etmek ümidini beslemek fazla eyimser düşünmekten başka birşey değildi. Bundan dolayı komodor savaşı keserek karanlığı beklemeğe karar verdi. Karanlık basınca hafif silâhlarının ve torpitolarının en müessir olacağı bir mesafeye sokulmak için daha iyi bir imkân ve fırsat bulacaktı. Saat 07,40 ta Ajax ve Achilles sis yaparak doğuya doğru uzaklaştılar, savaşın birinci safhası bu suretle sona ermişti. Bu savaş bir saat yirmi iki dakika sürmüştü.

Achilles'in Komutanı Parry'ye göre Graf Spee'nin atış sürati savaşın bu birinci safhası boyunca dakikada vasatî olarak bir salvo idi. Onun tahmini, birinci tümen'e 20 : 25 salvo kadar ve muhtemel olarak ta Exeter'e de 60 salvo yapılmıştı. Alb. Parry savaşın başlarında Graf Spee'nin baş taretinin bir müddet için faaliyet dışı kaldığını beyan etmektedir. Graf Spee'nin her bir salvoda kaç namlunun ateşe iştirak ettiğini gösterecek hiçbir delil bulunmadığından saat 06,18 ile 07,40 arasına bu geminin sarfettiği atımların sayısını tahmin etmek mümkün değildir.

24 — Savaşın ikinci safhası :-

Ajax ve Achilles saat 07,40 ta savaş alanından uzaklaştığı zaman Graf Spee onları takip etmedi. Sis perdesi altında sekiz dakika müddetle mesafeyi açtıktan sonra Komodor Harwood batıya doğru geriye döndü. Harekât şimdi bir geçit resmi halini almıştı. 12 mille River Plate'e doğru giden Graf Spee önde, birinci tümen 15 mil mesafede ve omuzluk nizamında olmak üzere akıncı geminin sancak kıç omuzluğunda ve

[1] Ek D 5, Bu rapor doğru olmaktan uzaktı. Ajax 1600 a'ımlık cepane taşıyordu ki; bunun takriben yüzde elisi henüz sarfedilmemişti. (Ek G ye bakınız).

Ajax da iskele kıç omuzluğunda yola devam ediyordu. Hattâ bu son mesafede dahi muharebe gemisinin göze çarpan kontrol kulesi onu takip edilebilecek av haline sokuyordu.

Saat 08,00 de Ajax 34 25 güney arz ve 49 29 batı tul mevkiinde idi. Bundan yedi dakika sonra ve bunu müteakıp her saat başı İngiliz kruvazörleri düşmanın mevkiini, süratini ve rotasını tehlike dışında tutmak için ticaret gemilerine haber vermek üzere telsizle yayınladılar. Saat 08,14 e kadar Exeter gözden kaybolmuştu. Komodor Harwood Exeter'in yaklaşmasını tebliğ için uçağına emir verdi. Her nekadar kötü bir şekilde hasara uğramış ise de, Exeter'in mümkün olan âzami gayreti sarfederek Komodor'a iltihak etmekte bulunduğunu saat 09,10 da uçak işaretle bildirdi. [1] Bundan iki dakika sonra Ajax uçağını gemiye aldı. Exeter her nekadar birinci tümene iltihak etmek için âzami gayret sarfetmekte idi ise de Alb. Bell istikametini tayin edeceği ayarı bozuk tek bir filika pusulası ile birinci tümenle teması temin edemedi. Bundan dolayı Albay Bell, Exeter'in trimini düzeltmek ve geminin bölmelerinin payandalanmasını sağlamak üzere sürati kesti. Saat 09,30 da en yakın sahile gitmek üzere batıya doğru döndü ve saat 09,46 da komodor elan Falkland takımadalarında bulunan Cumberland'a tam süratle Plate'e yaklaşmasını emretti. O zamana kadar müphem ve karışık işaretlerden başka işaret almamış bulunan gemi Komutanı Albay W. H. Fallowfield'in şahsî teşebbüsü ile Cumberland öğleyin hareket ettiği zaman Komodorun bu işareti henüz verilmekte bulunuyordu. Komodor'un işareti nihayet gemiye ulaştığı zaman, gemi tam yol verdi.

24 a. Saat 10,00 dan biraz sonra Achilles, Graf Spee'nin süratini olduğundan fazla tahmin ederek mesafeyi 23000 yardaya indirdi ve saat 10,05 te düşman âni olarak dönüş yaparak Achilles'e ateş açtı. Graf Spee'nin ilk salvosu kısa düşmüştü. Fakat ikincisi hemen hemen bordası yakınına düştü. Lüzumsuz hasarı göze almak suretile yapılacak harekâttan hiçbir şey kazanılamazdı. Bu sebepten Achilles düşmanı emniyetli bir mesafeden takip etmek için bir sis perdesi yaparak tam süratle arkasına geçti ve düşman ateş kesti.

Bundan sonra geçen saat zarfında hiçbir hâdise cereyan etmedi. Bunu müteakıp saat 11,04 te Ajax, Graf Spee'nin yakınında durdurulmuş olan İngiliz ticaret gemisi Shakespeare'i gördü. Bundan birkaç dakika sonra akıncı gemi, Ajax ve [2] Achilles'den İngiliz gemisinin cankurtaran filikalarını deniz üstünden toplanmasını istedi. Komodor hâdise yerine geldiği zaman Shakespeare'e ait cankurtaran filikalarının gemisi tarafından asılmış olduğunu ve geminin hiçbir yardıma muhtaç

[1] Ek D 7

[2] Telsiz ile Graf Spee, Ajax'ın harpten evvelki çağırma işaretini kullanmıştı. Ek D 11.

bulunmadığını gördü. Graf Spee'nin bu işaretini, kendisine bir an bile soluk aldırmıyan takipcilerini şaşırtmak ve onları izinden uzaklaştırmak için başarısız bir hilesi saymak gerektir.

Saat 11,05 de Exeter her nekadar baş tarafı su ile dolmuş ve bütün taretleri hareketsiz kalmış ise de, yine on sekiz mil süratle seyredebildiği işaretini vermişti. Bundan bir müddet sonra Exeter, kıç tareti toplarından birinin mevzii idare ile ateş edebilmeğe muktedir olduğunu rapor etmişti. Bununla beraber geminin bundan başka hiç bir savaş kıymetini haiz bulunmadığı aşikârdı, ve saat 13,40 da Komodor, Exeter'e Falkland takım adalarına yol vermesini emir etti. Saat 15,10 da bu gemi güneye tebdili rota etti. [1]

24b. Bu esnada öğleden sonraki zamanın ilk kısmı birinci Tümende sakin geçmişti. bunu müteakıp saat 15,43 de Achilles'den pırıldakla "düşman 293 de göründü„ dramatik işareti verildi. Bundan az bir zaman sonra Achilles bu yeni düşmanı sekiz pusluk toplu bir kruvazör [2] olarak teşhis etti. Bu can sıkıcı bir haberdi. Tümen her halde kesin sonuçlu bir savaşta harbe katılacak olan yeni bir düşman gemisile asla savaşacak durumda değildi. Bereket versinki bu tehlike işaretinin doğru olmadığı tahakkuk etti. Saat 15,59 da yaklaşan geminin ticaret gemisi Delane olduğu teşhis olundu. Bu geminin Aerodinamik şekildeki bacası uzun bir mesafeden bu gemiye Blucher sınıfı bir kruvazör görünüşü vermişti.

Birinci Tümen Graf Spee'yi saat 19,00 a kadar yeniden hiç bir hâdise olmadan bir gölge gibi takip etti. Bu zamana kadar akıncı geminin River Plate'e girmek niyet ve tasavvuru tavazzuh ediyordu, ve saat 19,02 de Komodor Achilles'e Graf Spee şayed Lobos adasının batısına [3] gidecek olursa onu takip etmesini emretti.

Saat 19,15 de Graf Spee döndü ve Ajax'a iki salvo yaptı. Mesafe 26000 yarda idi. Birinci Salvo kısa idi fakat ikincisi, Ajax yaptığı sisin arkasına çekilirken onun dümen suyuna düştü. Achilles de topların şimşek gibi çakan alevlerini görünce uzaklaştı.

İngiliz kruvazörlerinin takibinden kurtulmak üzere bunların arkasına düşmek hususunda Graf Spee tarafından yapılan herhangi bir teşebbüsü önlemek için saat 20,00 raddelerinde Ajax güneye tebdili rota etti. Komodor Harwood o zaman Lobos adası açıklarında English Bank'ın 50 mil doğusunda 30 08 güney arz ve 54 49 batı tul mevkiinde idi.

24c. Oniki saatten fazla bir zaman zarfında Graf Spee mütemadi olarak yirmi iki mil süratle peşine korkunç bir surette takılan iki kü-

[1] Exeter saat 16,00 daki mevkii 34 19 güney arz ve 50 57 batı tul ve saat 20,00 deki mevkii de 25 35 güney arz ve 50 57 batı tul idi. Ek D 14.

[2] Ek D 13.

[3] Ek D 15.

çük İngiliz kruvazörü ile birlikte Plate'e yaklaşmıştı. Graf Spee Lobos adasını geçer geçmez onun takibi vazifesi yalnız Achilles'e yüklenmişti. Saat 20,14 de Alb. Perry akşam karanlığı basmadan yaklaşmak için sürati arttırmıştı. Yarım saat içinde Albay mesafeyi 23000 yardaya indirmişti. Gurupta saat 20,48 de düşman anlaşıldığına göre mesafenin kısaltılmasına mukabil bir tedbir olarak döndü ve üç salvo yaptı. Salvoların ilk ikisi Achilles tam süratle uzaklaşırken kısa düştü, fakat üçüncü salvo hemen geminin pek yakınına ve dümen suyuna düştü. Bundan iki dakika sonra Achilles güneş battıktan sonra semanın batı tarafındaki aydınlıktan, düşmanı bu aydınlık tarafta bırakmak suretile tam bir istifade ve müsait durum sağlamak için kuzeye yol verdi, ve saat 20,54 de kümelendiği görülen beş salvo yaptı. Bunu müteakıp Achilles tekrar batıya döndü ve teması muhafaza etmek için süratini 30 mile çıkardı. saat 21,30 la 21,45 arasında düşman kıç taretile son üç salvosunu yaptı. Bu müessir ve hakiki bir atış olmaktan ziyade bir gösteriş mahiyetinde düşmana son bir mukabele olarak atılan Parthian [1] okları gibi idi. Bu salvoların her üçü de kısa düşmüştü ve Achilles kendi mevkiini meydana koymak istemediğinden bu ateşe mukabelede bulunmamıştı.

Saat 22,00 ye doğru beş mile kadar sokulmuştu. Fakat hedefini görmenin gittikce zorlaştığını anlıyarak Montevideo'nun ışıkları önünde düşman gemisinin silüetini meydana çıkarmak için 22,13 de rotasını tebdil etti. Achilles batıya doğru rotasına tekrar bir saat müddetle devam etti. Sonra 23,17 de Ajax ona çekilmesi emrini verdi. Gece yarısından biraz sonra Graf Spee, Montevideo'ya girdi. Plate nehri savaşının ikinci safhası da bu suretle nihayete erdi. Bu safha esnasında akıncı gemi, birinci safhadakinden başka on salvo daha yapmış ve bunların beşi yalnız bir taretten yapılmıştı.

25 — River Plate'nin gözaltında tutulması :- 14 17 - Aralık

Komodor Harwood saat 23,17 de Achilles'i çağırdığı zaman Graf Spee'nin Montevideo'ya girmek hususundaki niyet ve tasavvuru tamamen anlaşılmıştı. Esas mesele onun orada ne kadar kalacağı idi. Akıncı gemi limandan çıkacak olursa İngiliz kruvazörünün ona nazaran deniz tarafını muhafaza etmeleri de son derecede önemi haizdi. İngiliz Kruvazörlerinin gün ağarır iken ışık önünde kalmamaları da aynı derecede önemli idi. Bundan dolayı saat 23,50 de birinci Tümen muvakkaten Plate'den çekildi. Achilles, Uruguay sahili ile English Bank'dan 120° lik bir hat arasındaki kuzey bölgede karakol yapacak ve Ajax da güney böl-

[1] Parthianlar Hızır denizinin güney doğusunda eski ve harpcü bir Asya kavmi idi. Parthian'lar okı, bir savaşta düşmana atılan en son ve ayrılış okunu veya mecazi olarak bir münakaşa ve sairede söylenilen en son sözü ifade eder.

(Çevirenin notu)

gede bu işi görecekti. Gece hâdisesiz geçti, gün ağarırken ışık önünde kalma tehlikesi geçer geçmez her ikı gemi de Montevideo'ya doğru hareket ettiler.

Bu an için bu iki küçük İngiliz kruvazörü düşmanla açık deniz arasında yalnız başına durdular. Her ikisi de bir gün evvel şiddetli bir suretle savaşmışlar ve yakıtları azalmıştı. Onlar bir araya toplanmadıkca Graf Spee'yi imha hususunda asla ümidli değillerdi. Coğrafi faktörler de onların lehinde değildi. St. Antonio burnu ile Lobos adası arasında 120 mil genişlikte bulunan Plate nehri munsabında ayrı ayrı derin ve geniş üç tane kanal vardı. Bunlardan biri en kuzeyde olanı English Bank feneri ile Cumberland sahil sığlığı arasında, ikincisi English Bank ile Rouen Bank arasında ve en güneydeki de takriben 30 mil genişlikte Rouen Bank ile Arjantin sahili arasındaki kanaldı. [1] Durumun gösterdiği zorluklar büyüktü, ve komodor kendisine yapılacak acele bir yardımı pek az ümid edebilirdi.

Savaş günü olan 13 - Aralık sabahında "H„ kuvvetinin Shropshire ve Sussex kruvazörleri Plate nehri munsabından 4000 mil uzakta Afrika'nın batı sahilinde Lobito açıklarında araştırma yapıyorlardı. Antil denizi istasyonu "I„ kuvvetinin Eagle uçak gemisi ile Cornuwall ve Gloucester kruvazörleri de Durban'da idiler. Cumberland kruvazörü güneyde takriben 1000 mil mesafede Falkland adalarında idi. Güney Atlantik istasyonunda en kuvvetli olan "K„ kuvvetinin Ark Royal uçak gemisi ve Renown muharebe kruvazörü kuzey taraflarında 2000 mil mesafede Pernambuco açıklarında idi. Diğer taraftan "X„ kuvvetinin Fransız kruvazörleri Dupleix ve Foch ve İngiliz Hermes uçak gemisi, Neptune kruvazörü, Hostile ve Hero muhripleriyle birlikte elan St. Paul Rocks açıklarında ve daha da kuzeyde idiler. [2] Severn denizaltı gemisi Freetown'dan Falkland adâlarına giderken St. Helen adası ile Bahia arasındaki yolun takriben yarısında bulunuyordu. Glyd denizaltı gemisi de St. Paul Rock sahasında yaptığı bir karakoldan dönerek Dakara yaklaşmakta idi.

14 - Aralık günü boyunca Ajax, Achilles kruvazörleri Plate nehri munsabının mümkün olduğu kadar büyük bir kısmı üzerinde daimî bir gözeltleme yaptılar. Cumberland otuzdört saat zarfında kuzeye doğru uzun bir seyahat yaparak o gece saat 22,00 de Falkland adalarından gelince onlar çok muhtaç bulundukları bir takviye almışlardı. Bu hal, Komodor Harwood'u gece esnasında Cumberland merkezde, Achilles kuzeyde ve Ajax güneyde olmak üzere derin sulu kanalların her üçünü de gözetlemeğe muktedir kılmıştı. Graf Spee limandan çıkacak olursa düşman akıncı gemisi üzerine topluca bir hücum yapmak için üç kru-

[1] Plân 2 ye bakınız.

[2] Bütün bu kuvvetlerin müteakip harekâtı için 26. maddeye bakınız.

vazör açık denize doğru kâfi derecede uzakta toplanıncaya kadar o takip edilecekti. Komodorun açık amacı düşmanın imhası idi. [1]

15 - Aralığa rastlıyan ertesi günü yakıt ikmali yapmak meselesiyle karşılaşılacaktı. Bereket versin Olynthus el altında bulunuyordu, ve Komodor bu gemiye San Borombon körfezinde Ajax'a mülâki olmak emrini verdi. Diğer taraftan Cumberland, Graf Spee'ye hissettirmeden limandan çıktığı takdirde, onları himaye etmek üzere yaklaşmıştı. Her ne kadar hava, iki kat kalın yomalar da dahil olduğu halde tel halatları kesecek kadar kötü idi ise de Ajax 200 ton yakıt aldı. Bunu müteakıp bu gemi Cumberland'a mülâki olmak üzere yola çıktı.

Bundan biraz sonra, Komodor, 60 ile 70 arasında isabet almış ve şimdiye kadar ihtimal verildiğinden çok daha geniş bir surette hasara uğramış bulunan Graf Spee'ye, kendisini denize çıkabilir bir hale sokması için Montevideo'da yeniden 72 saat kalmasına müsaade edildiğini öğrenmişti. Maamafih geminin bu kadar zaman orada kalacağına hiç bir suretle emniyet edilemezdi, ve İngiliz kruvazörleri savaş için her an hazır bir durumda bulunmağa mecbur olup bunu herhangi bir suretle gevşemeğe muktedir değillerdi. Böylece 16 - Aralığa rastlayan ertesi sabah gün ağarmadan biraz evvel Ajax, Achilles ve Cumberland munsabın güney kısmında San Antonio açıklarında toplandıkları zaman Ajax keşif yapmak için uçağını havalandırdı. Uçak saat 08,30 da her ne kadar görüş şartları son derece fena idi ise de Whistle Bouy civarında üzerine ateş açıldığı raporile geriye dönmüştü. Bu, düşmanın limanda olmakta bulunduğuna bir işaretti, ve üç kruvazör savaş harekâtı mevzilerine gittiler. Maamafih bu yanlış bir haberdi. Çünkü; bundan biraz sonra Montevideo'dan alınan bir rapor düşman muharebe gemisinin hâlâ limanda bulunduğunu bildiriyordu. Gün başka bir hâdise olmadan geçti. Filo geceyi English Bank'ın beş mil kuzey ve güneyinde karakol yaparak geçirdi.

17 - Aralığa rastlıyan ertesi sabah Ajax, Cumberland kruvazörleri, Achilles kruvazörünü Rouen Bank açıklarında Olynthus'den yakıt ikmali yaptığı sırada himaye ettiler. Bundan sonra bütün filo karanlık basınca gece karakol hizmetlerini almağa hazır bir halde öğleden sonra akşama kadar topluca dolaştılar.

26 — Plate'in İngiliz kuvvetleri tarafından kuşatılması: - 13 : 17 - Aralık

Güney Amerika Tümeninin kruvazörleri 13 ve 17 Aralık tarihleri arasında Plate'i gözetlerlerken kuvvetli İngiliz birlikleri mütemadiyen Montevideo üzerine yaklaşmakta idiler. Bu kuvvetlerin hareketleri bu

[1] Ek E 2 ye bakınız.

kitaba ilişik plana müracaat suretiyle en iyi bir şekilde takip edilebilir. [1]

Admiraltı, 12 - Aralık'ta [2] güney Atlantik istasyonundan Durban'a dönmüş bulunan "I„ kuvvetinin Cornwall ve Gloucester kruvazörlerini ve Eagle uçak gemisini bir arama kuvveti olarak muharebe günü olan 13 - Aralık öğleden sonra tekrar güney Atlantik Başkomutanlığının emrine vermişti. Başkomutan bu gemilere tam süratle derhal Cape limanlarına hareket etmeleri emrini verdi. Onlar ertesi sabah yola çıktılar, fakat bir kaç saat sonra Admiraltı, bu gemileri Avustralya ve Yeni Zelanda kıtaatını nakleden gemi kafileleriyle ilgili işler için Antil denizi Başkomutanlığı emrine verdi. Antil denizi Başkomutanı bunları derhal Durban'a çağırdı ve gemiler 15- Aralık öğleden sonra bu limana muvasalat ettiler.

13-Aralık öğleden sonra "H„ kuvvetinin Sussex ve Shropshire kruvazörleri Lobito körfezi civarından Cape Town'a gitmek üzere güney yolu üzerinde bulunuyorlardı. Saat 17,52 de güney Atlantik Başkomutanı onlara mümkün olan bütün süratle Cape'e gitmelerini ve yakıt ikmali yapmalarını emrettiği vakit onların daha 400 mil kadar, kat'olunacak bir yolları vardı. Ertesi sabah [3] Başkomutanlık bu gemilere yakıt ikmali yapınca Freetown'a hareket etmeleri emrini verdi ise de o gün öğleden sonra Admiraltı "I„ kuvvetini Atlantik denizine çağırdığı zaman Başkomutan Sussex ve Shropshire kruvazörlerine Cape'da kalmaları emrini verdi. 17-Aralık'ta saat 17,45 de Admiraltı Colombo'dan 9 - Aralık'ta Simonstown'a gelmiş bulunan Dorsetshire kruvazörüne Shropshire kruvazörü ile birlikte Plate'e hareket etmesi emrini verdi. Bu gemilere verilen emir Başkomutanlık tarafından kısmen daha evvelden yerine getirilmişti. Zira Dorsetshire 13-Aralık'ta Plate'e hareket etmiş bulunuyordu. Bundan dolayı Shropshire 23 - Aralıkta Montevideo'nun açıklarına ulaşmak için yirmi mil süratle seyrederek yalnız başına yola çıkmıştı. Sussex kruvazörü 15 - Aralık'ta Simonstown'a gitmek üzere Cape Town'dan ayrılmış ve ertesi sabah erkenden bu limana muvasalat etmişti. Bu gemi, Graf Spee şayet Plate'den ayrılacak olursa 20 güney arz 15 batı tul mevkiine hareket etmek için emre âmade bir vaziyette bulundurulmuştu.

Dorsetshire 16-Aralık'ta Tristan da Cunha'ya uğramak emrini almıştı. Fakat 15 - Aralık'ta Admiraltı bu emri iptal etmiş ve bundan iki gün sonra Graf Spee'nin güneye doğru firar etmek hususundaki her hangi bir teşebbüsünü karşılamak üzere 25 mil süratle Falkland adalarına yaklaşmalarını Dorsetshire ve Shropshire kruvazörlerine emretmişti. 18 Aralık [4] saat 00,43 de bu gemiler iktisadî süratle Falkland adalarına doğru

[1] Plân 5.

[2] 19. maddeye bakınız.

[3] Saat 09,50 de·

[4] Graf Spee'nin imhasını mütrakıp.

yollarını değiştirdiler. Bundan bir saat sonra 01,48 de Admiraltı bu gemileri Alman ticaret gemisi Tacoma, şayet Montevideo'dan kaçacak olursa yolunu kesmek üzere güney Atlantik Tümen'i Komutanı Tümamiralin emri altına verdi. [1]

"K„ kuvvetinin (uçak gemileri Koramirali sancak gemisi) Ark Royal uçak gemisi ile Renown muharebe kruvazörü 28 00 güney arz ve 15 00 batı tuldeki bir mevkiden geçmek üzere bir tarama yapmak için 4-Aralık'ta Cape Town'dan ayrılmıştı. Bu gemiler 13-Aralığa kadar Neptune kruvazörü ile ve üçüncü tümenin muhriplerile St. Poul Roche açıklarında karşılaşmak üzere Pernambuco civarında yolda bulunmakta idiler. [2] Renown muharebe kruvazörünün ancak Plate'e gitmesine yetecek kadar yakıtı bulunduğundan ve güney Atlantikte uzun bir takip yapmak için yakıtı bulunmadığından Başkomutan uçak gemileri Koramiraline buluşma mahallinde mümkün olduğu kadar süratle Neptune kruvazörüne mülâki olmasını ve bundan sonra Freetown'a hareketle yakıt ikmali yapmasını emretti. Başkomutanın bu emri Koramirale saat 19,00 da geldi,

Ertesi sabah erkenden Admiraltı "K„ kuvvetine River Plate'a gitmesi emrini verdi. Bu emir saat 02,15 te Koramirale geldiği zaman Amiral 20 mil süratle derhal Plate'e doğru yol verdi. Bundan dört buçuk saat kadar sonra Başkomutan, Amirale Rio de Janeiro'da yakıt ikmali yapması emrini verdi. Bu emri alan Amiral da seyir süratini 25 mile çıkardı. Amiral Rio'ya 17 aralık saat 06,00 da muvasalat etti. Bundan oniki saat sonra Ark Royal yakıt ikmalini tamamladığı zaman Amiral, zamanında Plate açıklarında kendisine mülâki olmaları için Renown muharebe kruvazörü ile Neptune kruvazörüne talimat vererek 25 mil süratle Plate'e doğru yola çıktı. Lâkin gece yarısından biraz evvel [3] Amiral bu gemilere ve muhriplere 18-aralık saat 18,00 de Rio açıklarında 22 50 güney arz ve 40 00 batı tul mevkiinde kendisine iltihak etmeleri emrini verdi.

Kuzeyde ve daha uzakta bulunan "X„ kuvvetine mensup Dupleix ve Foch Fransız kruvazörleri, İngiliz uçak gemisi Hermes, beraberinde Fransız muhripleri Milon ve Cassard ve İngiliz kruvazörü Neptune bulunduğu halde plâna göre 10-aralık öğle üzeri St. Paul Roche açıklarında 30 00 kuzey arz ve 31 00 batı tul mevkiinde Hardy, Hostile ve Hero [4] muhriplerine ve Kraliyet donanmasına mensup filo yardımcı

[1] Komodor Harwood 13-Aralık-1939 da kıdem itibariyle Tümamiralliğe sureti mahsusada terfi ettirilmişti ve Plate savaşındaki oynadığı rolden dolayı K.C.B. nişanı ile taltif edilmişti.

[2] 3 ve 5 № lı plânlara bakınız.

[3] Graf Spee'nin intiharını duyduktan sonra.

[4] Üçüncü tümenin ikinci muhrip filotillâsı.

gemisi Cherryleaf'a mülâki oldular. [1] Bundan sonra Fransız muhripleri, "X„ kuvvetinin üsse avdetinde onlara refakat edebilmeleri için yakıt ikmali yapmak üzere Dakara gittiler. Diğer gemiler 13 - aralık'a kadar 03 00 kuzey arz dairesi üzerinde 31 ve 38 batı tul daireleri arasında karakol yaptılar. Bu Fransız ve İngiliz kuvvetleri karakol yaptıkları sırada iyi bir şekilde işbirliği yapmışlardır. "X„ kuvveti 13 - aralıkta öğle üzeri ilk buluşma yeri olan 03 00 kuzey arz ve 31 00 batı tulde Neptune kruvazöründen ve İngiliz muhriplerinden ayrılarak Dakar'da yakıt ikmali yapmağa gitti. Neptune kruvazörü muhripleri ile beraber Freetown'a dönmeden evvel ertesi günü St. Paul Roche açıklarında "K„ kuvvetine mülâki olmak üzere emir aldı. Bununla beraber Neptune kruvazörü, "K„ kuvvetinin Plate'e gitmesine dair olan Admiraltı telsizini alınca muhriplerine Rio de Janeiro'ya doğru yol vermeleri emrini verdi. Fakat Başkomutanlık, "K„ kuvvetine Rio'da yakıt ikmali yapması emrini verdiği zaman muhriplere de Koramiralle Rio veya River Plate açıklarında buluşmazdan evvel Pernambuco'da yakıt ikmali yapmaları emrini vermişti. Muhripler Pernambuco'ya 15 - aralık saat 23,00 de muvasalat ettiler ve bundan bir saat sonra Rio açıklarında bir noktaya doğru yola çıktılar. Neptune kruvazörü, 17 - aralık saat 16,00 da "K„ kuvvetinden on saat sonra Rio'ya geldi. Bu kruvazör Rio açıklarında 22 50 güney arz ve 40 00 batı tuldeki buluşma mahallinde saat 18,00 de Koramirale mülâki olmak için ertesi günü öğleden sonra saat 12,30 da tekrar hareket etti, bu esnada Graf Spee şerefsiz bir akıbete uğramıştı.

27 — Graf Spee'nin sonu :-

17- Aralık saat 15,40 da Amiral Harwood, Graf Spee'nin mürettebatından 300 veya 400 ünü Alman ticaret gemisi Tacoma'ya nakletmekte bulunduğunu öğrenmişti. Saat 17,20 de mürettebattan 700 den fazlasının eşya ve kumanya ile birlikte nakledilmekte bulunduğuna dair Amirale mütemmim bir rapor gelmişti. Bundan biraz sonra Amiral Graf Spee'nin demir almakta bulunduğunu öğrenmişti. Amiral derhal süratini 25 mile çıkardı ve Whistle Buo'ya yaklaşmak üzere dönerek Graf Spee'nin mevkiini rapor etmesi için Ajax'ın uçağını havalandırdı.

Graf Spee saat 18,15 de limanı terketti ve batıya doğru yavaş yavaş hareket eden Alman ticaret gemisi Tacoma da onu takip etti. İngiliz kruvazörleri heran hazır bir durumda idiler. Ajax'ın uçağı saat 20,54 de düşmanın Montevideo'nun altı mil güney batısındaki sığ sularda bulunduğunu rapor ettikten sonra "Graf Spee kendi kendini berhava etti„ işaretini verdi.

İngiliz filosu karanlıkta Alman muharebe gemisinin [2] enkazını geçerek Montevideoya doğru yol verdi. Düşman gemisi kontrol kulesinin

[1] Madde 19 a.

[2] Plan 2 ye bakınız.

üstüne kadar yükselen alevlerle baştan kıça kadar yanıyordu. Bu dehşet verici ve muhteşem bir manzara idi. Hitlerin övünerek "Alman bahriyesinin medarı iftiharı" diye vasıflandırdığı geminin zelil akıbeti bu olmuştu. Muharebeden sonra Plate açıklarında büyük bir müttefik kuvvetinin toplandığı hakkında verilen son derece mübalâğalı haberlerin geniş ölçüde etrafa yayılması, bu geminin şerefsiz sonucunu çabuklaştırmış olabilir. Her ne kadar kuvvetli İngiliz birlikleri harp sahasına mütemadiyen yaklaşmakta idilerse de, hakikatte Amiral Harwood'un hemen eli altında bulunacak hiçbir yeni takviyesi yoktu. Bu sebepten dolayı Graf Spee'nin imhasının yüksek şerefi, Amiral Harwood'la onun kahraman üç kruvazörü Ajax, Exeter ve Achilles'e aittir ve bu, o zamanlar Admiraltı birinci Lordu bulunan Mr. Winston Churchill'in [1] (imha haberi, bütün savaşanlara, bizlere ve müttefiklerimize cesaret verici bir ümitle beraber hâdiseler sahnesi üzerinde parlak bir ışık gibi belirmiştir) sözlerinde ifadesini bulmuştur. [2]

---

[1] E: A.

[2] 15-şubat-1940 da Guildholl'da irat olunan nutuk. Graf Spee'nin intiharına hemen takaddüm eden zamanlarda Montevideo'daki hâdiselere ait rapor için Ek F ye bakınız.

Ek — A

Deniz şûrası

Aralık - 1939

Birinci Lord: Avam kamarası üyelerinden Winston L. Spencer Churchill
C. H., M. P.

Birinci deniz Lordu ve deniz kurmay başkanı: Büyük Amiral Sir A. Dudley P. R. Pound,
G. C. B., G. C. V. (12 - 6 - 1939)

İkinci deniz Lordu ve deniz Personel başkanı: Oramiral Sir Charles Little,
K. C. B. . . (30 - 9 - 1938)

Üçüncü deniz Lordu ve murakıp: Tümamiral B. A. Fraser,
C. B., O. B. E. (1 - 3 - 1939)

Dördüncü deniz Lordu; İkmal ve ulaştırma başkanı: Tümamiral G. S. Arbuthnot,
C. B., D. S. O. (1 - 10 - 1937)

Beşinci deniz Lordu ve deniz hava hizmetleri başkanı: Koramiral G. C. C. Royle,
C. B., C. M. G. (21 - 11 - 1939)

Deniz kurmay II. başkanı: Tümamiral T. S. V. Phillips,
C. B. (1 - 6 - 1939)

Deniz kurmay başkanı yardımcısı: Tümamiral H. M. Burrough,
C. B. (10 - 1 - 1939)

Parlâmento ve maliye sekreteri: Gesffrey Shakespeare,
Esq., M. P.

Sivil Lord: [1] Deniz Albay A. U. M. Hudson,
M. P.

Daimî sekreter: Sir R. H. Archibald Carter,
K. C. B., K. C. I. E.

Tarihler tayin tarihleridir.

---

[1] Deniz müesseselerinin inşaatına, işçilere, mukavele'ere ve sivil personelin büyük çoğunluğuna ve greniç hastanesinin hayır işlerine ait hususları da dahil olmak üzere idarenin sivil kısmına nezaret eden İngiliz Deniz şûrasının bir üyesidir.

Ek — B

Harp çıktığında güney Atlantik komutanlığı kuvvetleri

Eylûl - 1939

Başkomutan : Koramiral George Hamilton D'Oyly Lyon, C. B. (Forsu, Sierra Leone sömürgesinde Freetown sahilinde bulunuyordu.)

	Komutan [1]
6. Kruvazör filosu :	
Neptune (8 - 6 pus)	Alb. J. A. V. Morse J. A. V. (komodor forsunu hâmil)
9. Kruvazör filosu :	
Despatch (6 - 6 pus)	Alb. A. Poland, D. S. O (İkinci sınıf komodor)
Dauntless (6 - 6 pus)	Alb. G. D. Moore, R. A. N.
Danae (6 - 6 pus)	Alb. A. C. Collinson
Durban (6 - 6 pus)	Alb. Maxwell Hyslop A. M.
Güney Amerika tümeni :	
Exeter (6 - 8 pus)	Alb. (İkinci sınıf komodor) H. H. Harwood,
(komodor forsunu hâmil)	O. B. E. Alb. F. S. Bell, C. B.
Ajax (8 - 6 Pus)	Alb. C. H. L. Woodhouse
Cumberland (8 - 8 pus)	Alb. W. H. G. Followfield
Deniz uçak gemisi :	
Albatros (4. 4. 7 pus)	Alb. W. G. Andrewes
İkinci muhrip filotillâsı :	
(4. Tümen)	
Hyperion (4. 4. 7. pus)	Yb. H. St. L. Nicolson
Hunter (4. 4. 7. pus)	Bnb. L. de Villiers
Hotspur (4. 4. 7. pus)	Yb. H. F. H. Layman
Havock (4. 4. 7. pus)	Ön Yzb. J. F. A. Ashcroft
Denizaltılar:	
Clyde	Yb. W. E. Banks
Severn	Bnb. B. W. Taylor

---

[1] Ek B ve B 1 deki komutanların isimleri o zamanki deniz sıralama kitabından alınmıştır.

Ek — B 1

Güney Atlantik Komutanlığı Kuvvetleri

13 - Aralık - 1939

Başkomutan : Koramiral George Hamilton D'Oyly Lyon, C. B.
(Forsu, Sierra Leone Sömürgesinde Freetown sahilinde idi)

Muharebe Kruvazörü

Renown (K - Kuvveti) Alb. C. E. B. Simeon

Uçak Gemisi

Ark Royal (Uçak gemileri Koramirali, Sancak gemisi "K„ kuvveti):
Koramiral L. V. Wells, C. B. S. O.
Sancak gemisi Komutanı:
Alb. A. J. Douver C. V. O.

Hermes ("X„ kuvveti) Alb. F. E. P. Hutton

Deniz Uçağı Gemisi

Albatros Alb. W. G. Andrewes

Kruvazörler

Ajax (Güney Amerika Tümeni sancak gemisi) Alb. H. H. Harwood O. B. E.
(İkinci sınıf komodor)

Gemi Komutanı Alb. C. H. L. Woodhouse

Cumberland | Güney Amerika Tümeni | .... Alb. W. H. G. Fol-lowfield
"G„ kuvveti. "G„ kuvveti kıdemli Subayı

Exeter | Güney Amerika Tümeni | .... Alb. F. S. Bell C. B.

Dorsetshire ("G„ kuvveti, Exeter'in yerine) [1] Alb. B. C. S. Martin

Achilles (Güney Amerika Tümeni) (Zeni Zelanda) Alb. W. E. Parry

Shopshire (Ümitburnu) } "H„ kuvveti Alb. A. W. La T. Bisset

Sussex (Ümitburnu) } Alb. A. R. Hammick

Neptune (6. Kruvazör filosu) Dakar Alb. J. A. V. Morse D. S. O.

II. Muhrip Filotillâsı
(3. Tümen)

Hardy (Filotillâ K. Gemisi) Alb. B. A. W. Worburton - Lee

[1] Dorsetshire aslında Antil Denizi Komutanlığında «I» kuvvetine mürett:p idi. (Ek B 2) Fakat onun «I» kuvvetindeki yerini Gloucoste: almıştı.

Hostile	Yb. J. P. Wright
Hero	Yb. C. F. Tower
Hasty	Bnb. L. R. K. Tyrwhitt
Havock	Ön. Yzb. J. F. A. Ashcroft

7. Denizaltı Filotillâsı

Maidstone (Depo gemisi)	Alb. E. H. Langdon
Hlyde	Yb. W. E. Banks
Severn	Bnb. B. Wg. Taylor

Dakar'da Üslenen Fransız Kuvvetleri [1]

13 - Aralık - 1939

Kruvazörler

Dupleix	(Koramiral sancak gemisi)	("K„ kuvveti)
Foch		("K„ kuvveti)
Duguay - Trouin		

Mupripler

Cessard
Milan

Şalupa

D'Entrecasteaux

[1] Hermes, Dakar'da «X» kuvvetine ilhak edilmişti.

Ek — B 2

Güney Atlantik Komutanlığı

Kuvvetlerin akıncı gemilere karşı avcı grupları halinde teşkilâtlandırılması

Ekim - 1939

5 - Ekim - 1939, 14,09 saat gruplu Admiraltı telgrafı

Admiraltı'dan

Güney Atlantik Başkomutanlığına ve diğerlerine.

Kısım - 1

1 — Ticaret yolları üzerinde faaliyette bulunan Alman akıncı gemilerile uğraşmak hususunda Admiraltı'nın takip edeceği hareket veçhesi aşağıdadır.

2 — Halihazırdaki istihbarat, Brezilya açıklarındaki akıncı geminin ya bir cep muharebe gemisi veya Hipper sınıfı bir gemi olabileceğine delâlet etmektedir. Daha başka akıncı harp gemilerine intizar olunmalı ve keza silâhlandırılmış ticaret gemilerinden müteşekkil akıncı gemiler de beklenmelidir. Düşman faaliyeti yakında kuzey Atlantik'e ve Hind Okyanusuna yayılabilir.

3 — Ticaret yollarındaki seyir ve seferi muhafaza ve devam ettirmek ve kaçınılması kabil olmıyan zayiata katlanmak lâzımdır. Güney Atlantik'de ve Hint Okyanus'unda tam gemi kafilesi sisteminin kabul olunması refakat ve himaye gemileri sağlanmış olsa bile kabulü mümkün olmıyan gecikmeye sebebiyet verecektir. Halifax ve Freetown'a gidecek gemi kafileleri devam edecektir. Kingstown'a giden gemi kafilelerine son verilecek Caribbean (Karaipler) ve Panama'dan yapılan ticaret nakliyatı yolu, Halifax gemi kafilelerine katılmak üzere Amerikan sahiline çevrilecektir. Gemi kafilelerinin himayesine mahsus tertibat II. kısımdadır.

4 — **Avcı grupları aşağıda gösterildiği gibi olacaktır : -**

Kuvvet	Teşekkül tarzı	Saha
"F„	York, Berwick	Kuzey Amerika ve Antil denizi
"G„	Exeter, Cumberland	Güney „ doğu sahili
"H„	Shropshire, Sussex	Ümitburnu sahası
"I„	Eagle, Dorsetshire, Cornwall	Seylan sahası

"K„	Ark Royal, Renown ve güney Atlantik başkomutanlığı tarafından tefrik edilecek 6 pusluk toplu bir kruvazör	Freetown - Pernambuco sahası
"L„	Dunkerque, 6 pusluk toplu üç kruvazör ve Bearr	Brest
"M„	8 pusluk toplu iki kruvazör	Dakar
"N„	Hermes, Strasbourg	Antil denizi

5 — Akıncı gemiler takip edilirken mevcudiyeti meydana çıktığı haller müstesna olmak üzere bunların telsiz sükûnetini muhafaza etmeleri zarûridir. Bundan dolayı istasyon başkomutanı avcı gruplarının durumlarından her an haberdar olamıyacağından bu gruplar alacakları emirlere tâbi olmamak hususunda olağan üstü bir serbestliğe sahiptirler. Mevcut bilcümle malûmat başkomutanlıktan "I„ usulü ile avcı gruplarına verilecektir.

6 — Akıncı gemiler ciddî hasarlar yapmak üzere ticaret yolu sahalarına gelecekleri cihetle; avcı grupların, bu sahalardan uzaklaştırılmaları için yapılacak iğfallere karşı, uyanık bulunmaları lâzımdır.

7 — Her bir avcı grupunun kuvveti, Deutschland sınıfından her hangi bir Alman zırhlı gemisini veya Hipper sınıfından zırhlı bir kruvazörü imhaya kâfidir.

8 — Akıncı gemilerin tamir vasıtalarından çok uzakta bulunmaları dolayısile bunların hareket kabiliyetlerinin kendileri için hayatî bir ehemmiyeti haiz bulunduğu da hatırdan çıkarılmamalıdır. Bu sebepten, daha zayıf bir kuvvet, düşmanı imha edemese bile, azimli bir hücum ile düşmanın mevkiini belli etmeye ve diğer kuvvetler tarafından kat'î imhasını sağlamaya kifayet edecek suretle sakatlamağa muktedir olabilir.

9 — Denizaltı gemileri, akıncı gemilerin imhası için suüstü gemilerile birlikte çalışabilir.

10 — Düşman ikmal gemilerinin mevkilerinin tayini ile imha edilmeleri, akıncı gemilerin mahsur bir sahaya cezbedilmesinde önemli bir âmildir. Akıncı gemilerin, seyir ve sefer yolları üzerindeki demir yerlerinin dışında bulunan sahaları kullanmağa yeltenmekten ziyade açık denizlerde ikmal gemilerile buluşmaları daha fazla muhtemel görünür. Düşman ikmal gemilerinin refakatinde denizaltı gemileri bulunması ihtimal dahilinde olduğundan, bu gibi gemilerin muayenelerinde çok dikkatli davranılmalıdır.

Ek — C

Harekâtta geçen önemli işaretler

C1. Rio de Janeiro'daki deniz ataşe yardımcısından

Güney Amerika tümeni komutanı komodor'a
ve diğer makamlara

29 - 9 - 1939

Alman denizaltı gemisinin Natal'ın güney medhallerinde, muhtemel olarak Bahia da Traiças'da 06 44 güney arz ve 34 53 batı tul mevkiinde harekâtta bulunduğundan kuvvetle şüphe edilmektedir. Brezilya deniz makamları 30 - eylûlde başlayan haftada bu sahaya harp gemileri göndermeyi vadetti. 24 - eylûl saat 16,00 da Natal açıklarında olduğu bildirilen denizaltı gemisinin mevcudiyeti hakkındaki raporu mevsuk sayıyorum.

C2. Admiraltı'dan

Güney Atlantik Başkomutanlığına
önemlidir

29 - 9 - 1939

Rio de Janeiro'daki deniz ataşesi yardımcısından aşağıdaki haber alınmıştır: (Haberin başlangıcı) Alman denizaltı gemisinin . . . . (alınamadı) nın civarı medhallerinde, muhtemel olarak Bahia da Traiças'da 06 44 güney arz ve 34 53 batı tul mevkiinde harekâtta bulunduğundan kuvvetle şüphe edilmektedir. Brezilya deniz makamları 30 - eylûlde başlayan haftadan itibaren bu sahaya harp gemisi ikame etmeyi vadetti. Pernambuco Bahia'daki Alman ticaret gemileri oldukça intizamla ve cür'etle hareket etmektedirler. (Haberin sonu)

Yukardaki haber gözönüne alınarak ve 1329/28 tarih ve saat gruplu emrime ve 1703/28 tarih ve saat gruplu yazınıza atfen yakıt ikmali durumu müsait olursa ve bunu yapmakta faide görürseniz Freetown'a giderken Hostpur ve Havock, yukarda sözü geçen sahada karakol yapabilir. Bunun sonunda bu gemilerin İngiltere'ye dönüşlerinde meydana gelecek gecikme kabul olunabilir. 1311/29

C3. Pernambuco'da deniz kontrol hizmetleri subayından

Admiraltı'ya
Freetown - Sierra Leon'da kıdemli subaya
tekrarlanmıştır. Önemlidir

1 - 10 - 939

İngiliz Booth kumpanyasına ait posta gemisi (Clement), mahallî vakitle dün saat 14,00 de Pernambuco'nun 75 mil güney batısında suüstü akıncı gemisi tarafından batırıldı. (1100/1)

C4. Güney Amerika tümeni komutanı komodor'dan

Güney Atlantik başkomutanlığına
Admiraltı'ya tekrarlandı
3 - 10 - 1939

1 - Ekim gün ve 18,59 saat gruplu Admiraltı tebliği.

Alman denizaltı gemilerinin ergeç güney Amerikada faaliyette bulunacakları muhtemel görülmektedir. İlerde muhripler çekildiği takdirde (28 - eylûl tarih ve 1329 sayılı Admiraltı tebliğine bakınız) bu muhriplerin yerini almak üzere denizaltı gemilerine karşı refakat gemileri mevcut değilse, mazot yakan beş adet modern Balina avcı gemisi alınması ve bunların güney Amerikada kullanılmak için balıkçı gemisi tipi denizaltı müdafaa tertibatile teçhiz olunması teklif olunur.

Otomatik olmıyan "Gun 6„ tipi toplar elverişli değildir. 28 - Kasım - 1938 gün ve 19,40 saat gruplu Afrika başkomutanlığına ait olmıyan mesajına bakınız. Elverişli Balina avcı gemileri halen Norveç'de veya güney Afrika'da bulunabilir. Bu husus başarılamadığı takdirde güney Corciya'daki Balina avcı gemileri orada havuzlanıp teçhiz edilebilirler. (1814/1)

C5. Admiraltı'dan

Güney Atlantik Başkomutanlığına
Güney Atlantik Komodorluğuna ve
diğer makamlara tekrarlandı.
İvedi
1 - 10 - 1939

28 gün ve 13,29 saat gruplu emir. 4. muhrip tümeni şimdilik güney Atlantik'de kalacaktır. (1859/1)

C6. Güney Atlantik Başkomutanlığından

Admiraltı'ya
"K„ kuvveti kıdemli subayına
ve diğer makamlara tekrarlandı.
İvedi
2 - 12 - 1939

2 - Aralık gün 16,25 saat gruplu mesajımdır.

"K„ kuvvetinin yakıt ikmalini tamamlaması üzerine Cape'dan doğruca 20 güney arz ve 15 batı tul mevkiine kadar bir tarama yapmasını ve bu mevkiden kuzeye doğru tarama devam ederek Freetown'a dönmesini teklif ederim. Akıncı gemiler ticaret yolları üzerinde görünüp hücum yaptıktan sonra tenha sahalara çekilmekte olduklarına geçmiş tecrübelere dayanarak kaniim. Bundan dolayı Simonstown'daki kıdemli deniz subayının 2 - aralık gün ve 16,15 saat gruplu raporunda bildirilen akıncı gemi, güney ve doğu istikametinde ilerlemekte ise o, muhtemel olarak ticaret yollarının bir hayli açığında yoluna devam edecektir. (1721/2)

C7. Admiraltı'dan

Güney Atlantik Başkomutanlığına "K„ kuvveti kıdemli subayına ve diğer makamlara tekrarlandı.

Önemlidir.

Yalnız Admiraltı'ya, "K„ kuvveti kıdemli subayına ve Simonstowndaki kıdemli deniz subayına ait 1721/2 mesajınıza.

"K„ kuvveti emrinizdedir. Akıncı geminin aynı hareketi tekrarlamıyacağı, Cape burnunu etrafından dolaşmıyacağı farz ve kabul olunmalıdır. Zamanı gelince Dorsetshire'in 30 gün ve 21,13 saat gruplu Admiraltı emri gereğince Exeter'in yerine geçmesi arzu olunmaktadır. Lâkin halihazırdaki durum tavazzuh edinceye kadar arzu ettiğiniz veçhile bu gemi müstakil bir birlik olarak kullanılabilir. Fransızlar'dan tam bir işbirliğinin sağlanmasında size yardım etmek için Paris'den herhangi bir şey isteniyorsa Admiraltı'ya bildiriniz. (0144/3)

Ek — D

Plate Nehri savaşı

13 - Aralık - 1939

Şifreler [1]

D1. Ajax gemisinde Güney Atlantik tümeni komutanı komodordan Exeter'e.

324 kerterizdeki düşmanı tetkik ediniz. Şayet bu Plate'e gitmekte bulunan bir İngiliz ticaret gemisi ise limana çabuk girmesi lâzımdır. Ona tebliğ ediniz. (06,08)

D2. Exeter'den Güney Atlantik tümeni komutanı komodor'a

bunun bir cep muharebe gemisi olduğunu zannediyorum. (06,16)

D3. Ajax'tan Achilles'e

Kıç tarafımdan geçiniz. (07,30)

D4. Uçaktan Ajax'a

Torpito yaklaşıyor, pruvanızdan geçecektir. (07,31)

D5. Ajax gemisindeki Güney Atlantik tümeni komutanı komodor'dan. Achilles'e

Cepanem bitmek üzeredir. Sizin mevcudunuz kâfi ise savaşa devam ediniz. (07,45)

D6. Ajax gemisinde Güney Atlantik tümeni komutanı komodordan. Achilles'e

34 Güney arz ve 47 [2] batı tul mevkiinde bir düşman cep muharebe gemisi ve 275° rotaya seyretmektedir. Bütün İngiliz ticaret gemilerine açık olarak radyo ile yayın yapınız, Admiraltıya da rapor ediniz. (08,05)

Achilles'ten ABMS.

34 güney arz ve 49 [3] batı tulde cep muharebe gemisile savaşmaktayım. (08,17)

D7. Ajax'tan Uçağa.

Düşmanın rotası nedir ? cevap : 275 tir. (08,09)

Ajax'tan Uçağa.

Exeter'e yaklaşmasını bildiriniz. (08,14)

Uçaktan Ajax'ta Güney Atlantik tümeni komutanı komodora

Exeter kötü bir şekilde hasara uğramıştır. Lâkin muktedir olduğu kadar size iltihaka çalışmaktadır. (09,10)

[1] Tenbih : Ajax'ın verdiği haberlerin şifre zamanları esas metinlerinde 4 + Zone ise de, komodor Harwood'un arşiv dairesindeki cilt 1; dosya 5450 deki roporuna tevafuk etmek üzere 2 + Zone'ye göre tanzim edilmiştir.

[2] Aslında 47 batıdır.

[3] Aslında 49 batıdır.

D8. Ajax'tan Uçağa
Yakında inmeğe hazır olunuz. (08,48)
Ajax'tan Achilles'e
Uçağımı almak üzere dönüyorum. (08,55)

D9. Exeter'den Ajax'taki güney Atlantik tümeni komutanı komodora
18 mil. "Y„ taretimde top başında idare edilecek bir top vardır. Diğer ağır bataryalar tamamile sükût etti. Gemide yalnız 4 pusluk bir top kullanılabilir. (11,07)

D10. Exeter'den Ajax'ta Güney Atlantik tümeni komutanına **ivedi**
Bütün toplar sükût etti. (11,27)

D11. Graf Spee'den Ajax ve Achilles'e (Harpten evvelki çağırma işaretile).
Lûtfen İngiliz gemisinin tahlisiye filikalarını denizden toplayınız. (Ajax) buna cevap vermemiştir.
Achilles'den Ajax'a
Graf Spee'den mesaj aldınız mı ?.
Cevap : (Evet 11,23)
Ajax'tan Meçhul bir gemiye.
Durumunuzu bildiriniz, durumunuz iyi ise Beynelmilel "C„ işaretini çekiniz. (Gemi beynelmilel "C„ işaretini çekmiştir). (11,25)

D12. Ajax'ta Güney Atlantik tümeni
Komutanından Achilles'e
Torpito attınız mı ? (14,37)
Cevap : Hayır (15,47)

D13. Achilles'den Ajax'ta Güney Atlantik tümeni K. na.
297° kerterizde düşman göründü. (15,44)
Güney Atlantik tümeni K. dan: Achilles'e.
Görünen gemi nedir? (15,43)
Achilles'ten Güney Atlantik tümeni K. na.
8 pusluk toplu bir kruvazör olduğunu tahmin ediyorum.
Achilles'ten Güney Atlantik tümeni K. na.
Yanlış alârm edildi. (15,59)

D14. Exeter'den Ajax'ta Güney Atlantik tümeni komutanına.
Saat 16,00 daki mevkiim, 34 19 güney arz ve 50 57 batı tul, rotam 180, süratim 20 mildir. Falkland adalarına gitmeğe gayret ediyorum. (16,03)

D15. Ajax'ta Güney Atlantik tümeni K. dan : Achilles'e.
Düşmanı size bırakıyorum, onun hakkında sık sık rapor veriniz (18,29)
Güney Atlantik tümeni komutanından Ajax va Achiles'e.

Eğer düşman Lobos'un batısına geçecek olursa Achilles onu yakından takip edecektir. Düşman açığa kaçtığı takdirde Ajax, English Bank'ın güneyine ilerliyecektir. Güneş doğarken önüne düşmemeğe dikkat ediniz. Düşman demirlese bile herhangi bir zamanda tekrar denize açılabilir. Düşmanın karasuları hukukuna riayet edeceğine güvenilemez. (18,51)

Güney Atlantik tümeni
Komutanından. Ajax ve Achilles'e

Karasularına yaklaştığınız zaman bu sulardan istifade ederek düşmana sokulunuz. (19,25).

Ek — E

Komodor Harwood'un emirleri

3 ve 15 - Aralık - 1939

E 1. Komodor Harwood'un güney Amerika Tümenine verdiği 9 - Aralık - 1939 tarihli ve 13,15 saat gruplu emrin metni. "Evvelce alınması emredilen tertibatı, düşman cep muharebe gemisinin mevcudiyetinin rapor edilmesine binaen tadil ediyorum. Evvelce kararlaştırıldığı veçhile Cumberland, Falkland adalarında kendi personeli ile tamiratını ve ikmalini yapacaktır. Ancak derhal hareket edebilmek için iki vardiya ile çalışacaktır. Achilles 8 - aralık saat 06,00 da (Zone + 2) Montevideo'ya gelip yakıt ikmali yapacak surette Rio de Janeiro sahasından ayrılacaktır. Exeter, Plate'e gitmek üzere 9 - aralık öğleden evvel Falkland adalarından hareket edecek ve savaştan dönen gönüllüleri taşımakta olan Lafonia gemisini himaye edecektir. Ajax ve Achilles 10 aralık saat 16,00 da (Zone + 2) de 35 güney arz ve 50 batı tul mevkiinde toplanacaktır. Exeter 12 - aralık saat 07,00 Medanos fenerinin 90 istikametinde ve 150 mil mesafesinden geçecektir. Ajax ve Achilles ile o zamana kadar buluşulamadığı takdirde Exeter'e ayrıca talimat verilecektir. Olynthus yağ gemisi Falkland adalarına gitmiyerek vaziyet tavazzuh edinciye kadar denizdeki randevu mahallinde kalacaklardır.„

E 2. Komodor Harwood'un güney Amerika tümenine verdiği 15 - Aralık - 1939 tarih ve 11,35 saat gruplu emrin metni.

" Gayem düşmanın imhasıdır. Bu gaye kuvvetlerimizin bir araya toplanmasını lüzumlu kılmaktadır. Düşmanın firar etmesi tehlikesinin artmış olduğu kabul olunur. Achilles, English Bank'ın kuzeyinde ve Cumberland aynı bankın batısında tarassut yapacaklardır. Gündüz olunca Cumberland, Montevideo açıklarında görünecektir. Düşman limanı saat 21,00 den evvel terkederse, düşmanı âzami mesafe ile takip ederek teması muhafaza edecekler ve bütün birlikler bu takibe iştirak edeceklerdir. Şayet düşman saat 21,00 e kadar limanı terketmiyecek olursa karakol mevkilerini terkediniz ve San Antonio'nun 90° istikametinde ve 15 mil mesafesinde saat 00,30 a kadar toplanınız. Ajax'ın güneye doğru seyreden Cumberland'la yol üzerinde buluşması muhtemeldir.

Eğer düşman Montevideo'yu güneş battıktan sonra terkederse Cumberland düşmanın mevkiini tâyin ve bunu takip etmek için derhal bir uçak uçurtacak, bu uçak icap ederse enterne edilmek tehlikesini göze

alarak kuytu bir yere inecek ve sabahleyin bir İngiliz gemisi bulmağa çalışacaktır. Şayet bu plân başarısızlıkla neticelenirse "B„ plânını tatbik ediniz. Bütün birlikler saat 06,00 da 36 güney arz ve 52 batı tul mevkiinde toplanacaktır.

Ek—F

Graf Spee'nin intiharına takaddüm eden zamanlarda Montevideo'da cereyan eden hâdiseler [1]

Amiral Graf Spee cep muharebe gemisini, 14 - aralık'ta Montevideo limanında hal ve şartların elverdiği derecede yakından tetkik eden bir İngiliz müşahidi, gözle gürünen hasar belirtilerini aşağıda yazılı olduğu şekilde bildirmektedir:

İskele vasattaki 6 pusluk top hasara uğramıştır; Sancak taraftaki çift namlulu uçaksavar topları muhtemelen hareketten sâkıt kalmıştır, baş taraf köprüüstü ve idare mevkiindeki mesafe aletleri de muhtemel olarak iş görmez bir hale gelmiştir; geminin uçağı enkaz halindedir; ışıldaklardan biri harap olmuştur. Teknenin iskele tarafında bir büyük ve müteaddit küçük yaralar vardır. Kudret ve kifayeti haleldar olduğu tahmin edilen ateş idare kulesinde dört yara vardır, su kesimi altında iki yara mevcuttur. Bu yaralar ve sair tahribata nazaran geminin 50 - 60 isabet aldığına delâlet eden belirtiler mevcut olup baş taretteki 11 pusluk toplardan ikisinin, değilse bile birisinin muhakkak olarak sukut etmiş olduğunu tahmin etmek yerinde olur.

Amiral Graf Spee'nin gelişinden sonra bu Alman harp gemisi üzerindeki tarassudu idame etmek ve bu gemi tarafından yapılabilecek herhangi bir hareketi ilgililere derhal bildirmek için, Uruguay'ın tarafsızlığını ihlâl etmeden alınabilecek her türlü tedbir İngilizler tarafından alınmıştı.

14 - Aralık gecesi İngiliz Elçisi Mr. Millington - Drake, Uruguay hükûmetine Graf Spee'nin denizde harekât yapabilecek durumda olduğuna delâlet eden çok yüksek bir süratle limana girmiş olmasını da ileri sürmek suretile limanda kalışı müddeti 24 saati aşacak olursa, geminin enterne edilmesini talep eden bir nota verdi.

Uruguay hükûmeti dışişleri bakanı, İngiliz elçisine teknik uzmanların gemide hasarı tetkik etmekte bulunduklarını ve geminin denize çıkıp çıkamıyacağı hususunda zamanı gelince kendisine malûmat vereceğini bildirdi.

15 - Aralık cuma günü, İngiliz gemisi Ashworth saat 17,00 de hareket etti ve Graf Spee'nin bu geminin hareketini müteakıp 24 saat

[1] Bahrî ve siyasî haberler özeti dergisinin 5 - Ocak - 1940 tarihli ve 9 sayılı nüshasının 57,60 ve 61. sayfalarındaki izahattan alınmıştır.

zarfında yola çıkmasına müsaade olunmaması husununda bir nota tevdi olundu ve bu nota kabul edildi. O gece İngiliz Elçisi Uruguay hükûmetine Graf Spee'nin yaralarını tamir etmek için mütehassıs işçiler verilmesi ve sahilden gemiye getirilen malzeme bakımından yardım görmekte bulunduğundan şikâyet eden ikinci bir nota daha verdi. Bu notada Uruguay hükûmeti dışişleri Bakanına İngiliz gemisinin hareketinden sonra Graf Spee'nin 24 saat geçmeden limandan çıkmasına müsaade edilmemesi istenmiş bulunmasına rağmen çıkmağa teşebbüs edecek olursa, bu Alman gemisini limanda alıkoymak için hükûmeti tarafından alınan tedbirlerin hiçbir suretle kâfi bulunmadığı bildirilmiş ve Graf Spee'nin hareket etmemesini sağlıyabilecek ne bir Uruguay harp gemisinin ve ne de sahil müdafaa vasıtalarının mevcut olmaması sebebile gemiye silâhlı bir muhafız kuvveti koyması lâzımgeldiği teklifi ileri sürülmüştü. Bunun üzerine dışişleri bakanı, bu iş için savunma bakanına telefon etmiş, Savunma Bakanı Dışişleri bakanına Alman gemisine silâhlı bir muhafız kuvveti koyamıyacağını ve fakat geminin yanına içinde silâhlı bir müfreze bulunan bir römorkörü nöbetçi koyacağını ve bunun derhal yapılacağını bildirmişti. Römorkör bu işe tahsis edilmiş olmakla beraber hakikatte Alman gemisinin yakinine gelmiyerek mensup olduğu karargâh civarında demirli olarak kalmıştı.

16 - Aralık cumartesi günü İngiliz deniz ataşesi Graf Spee'nin esas silâhlarından bazı parçalarının alınması suretile yapılması gereken mütemmim ihtiyat tedbirlerini teklif etmek üzere Savunma bakanı ile bir mülâkat yapmağa çalıştı. Fakat diplomatik merasim bu mülâkatın yapılmasına imkân vermedi.

Bu arada denize açılabilmek üzere mevcut ârızalarının tamiri için gemiye verilen limanda kalma müsaadesi, Uruguay makamları tarafından yapılan tetkikatın tamamlanması anından itibaren cem'an 72 saate uzatılmıştı. Binaenaleyh, Graf Spee 17 - aralık pazar günü saat 20,00 den evvel hareket etmek mecburiyetinde idi. Hareket etmediği takdirde enterne edilecekti. Bu Uruguay hükûmetinin tarafsızlığının bir delili olarak son derecede tatminkâr ve memnuniyet verici bir karardı. Bahusus İngilizler, Almanların sahilden aldıkları büyük oksijen tüplerinin, çelik levhaların ve sair tamir malzemesinin ve keza sahilden gelen işçilerin ki; - bunların hepsi muhtemel olarak Boenos Aires'den gelmişlerdi - açıkça gemiye alınmalarının görülmesinden ve bu suretle Almanların sahilden aldıkları yardım miktarından şikâyetçi bulunduğundan bu karar evleviyetle memnuniyeti mucip idi.

15 - Aralık cuma günü saat 17,00 de diğer bir İngiliz ticaret gemisi limandan hareket etmiş ve Graf Spee'nin bu geminin hareketini müteakıp 24 saat geçinceye kadar yine yola çıkmaması hususunda tekrar bir nota verilmiş ve bu nota Uruguay hükûmeti tarafından kabul olunmuştu.

16 - Aralık cumartesi günü tamirleri mümkün olduğu kadar süratle tamamlamak için Almanlar tarafından her türlü gayretin sarfedilmekte bulunulduğu görülüyordu. Graf Spee kumanyasını ikmal etmiş fakat yakıt ikmalini yapmamıştı. Daha bir hafta evvel Altmark ikmal gemisinden akaryakıtını ikmal ettiği için çok yakıta ihtiyacı bulunacağı ihtimali yoktu [1] ve gemi o gece limandan uzaklaşmağa teşebbüs edecek gibi görünüyordu.

17 - Aralık pazar günü öğleden sonraki zaman zarfında bütün tamir cihazları sahile alınmıştı. Uruguay makamları Graf Spee'nin o akşam saat 20,00 de hareket etmek mecburiyetinde bulunduğundan bir gün evveli saat 20,00 den sonra hiçbir İngiliz gemisinin limandan çıkmasını meneden bir nota verdi. Öğleden sonra geç vakitte Graf Spee ile sahil arasında fazla miktarda vasıtaların gidip geldiği müşahede olundu. Bunun yaralıların sahile çıkarılması dolayısile olduğu anlaşıldı. Saat 14,00 den biraz sonra vasıtalara doldurulan erler ve zâtî eşyalar limanın biraz uzağında demirli bulunan Tacoma'ya nakledilmekte olduğu görüldü. Evvelâ gizliliğin korunması için teşebbüsler yapıldı. Vasıtalara nelerin yükletilmekte olduğunu gemi dışında bulunan müşahitlerin gözlerinden saklamak için gemi iskeleleri brandalarla örtüldü ve Tacoma gemisine çıkan erler derhal ambarlara ve kapalı yerlere sevkedildi. Bununla beraber öğleden sonraki zamanın daha geç kısımlarında gizliliği korumak için yapılan bütün gayretlerden vazgeçildi ve erlerle dolu vasıtalar limanda açık bir şekilde nakliyat yaptılar. Saat 17,00 e kadar 700 erin gemiyi terkettiği sayılmış bulunuyordu.

Bu hale göre Tacoma gemisi deniz kuvvetlerine mensup bir taşıt gemisi haline geldiğinden dolayı Uruguay hükûmetine bu geminin enterne edilmesini talep eden bir nota verildi. Saat 18,17 de Graf Spee, baş direğine ve keza grandi direğine büyük birer bayrak çekti ve limandan hareket etti. Biraz sonra kendisini Tacoma gemisi takip etti. Limandan ayrılınca Graf Spee lodos istikametine yol vererek methalden takriben 5 mil mesafede durdu. Tacoma, Graf Spee'nin poyraz cihetinde takriben 2 mil mesafede demirledi. O zaman Graf Spee'den Tacoma'ya gitmek üzere birçok filikalar avara ettiler ve Boenos Aires'den iki römorkör ve bir lâyter geldi. Graf Spee'nin tahribi mümkün olduğu kadar dramatik bir hale sokulmuştu. İlk infilâk tam güneş batarken ve geminin bütün mürettebatı Tacoma'nın güvertesinde Nazi selâmı vererek dizilmiş buludduğu bir sırada vuku bulmuştu. Bütün bu işler sahilde biriken büyük bir kalabalık tarafından seyredilmişti.

---

[1] Bu ikmal hakikatte on gün evvel yani 6-Aralık'ta yapılmıştı. 22. maddeye bakınız.

EK — F 1

İntiharına takaddüm eden zamanlarda Graf Spee'de cereyan ettiği bildirilen hâdiseler [1]

Graf Spee 14 - aralık perşembe günü sabahından itibaren büyük bir hızla tamir edilmekte bulunuyordu. 16 - aralık cumartesi günü tamiratın o gece veya pazar günü sabahının erken saatlerinde tamamlanacağı bekleniyordu. Uruguay hükûmetinin yüksek memurları, Graf Spee'nin o gece esnasında denize açılacağından o kadar emin idiler ki; bütün müttefik gemilerinin limandan ayrılmasını yasak etmişlerdi.

Albay Longsdorf cumartesi günü saat 08,00 de Alman elçisi ile istişarede bulunmak üzere sahile çıktı. Albay anlaşıldığına göre sözü edilen saat hakkında Hitlere bir telgraf çekti. Geminin intiharını emreden bir cevap muhtemel olarak takriben gece yarısı alındı. Albay Longsdorf gece yarısından biraz sonra gemisine döndü, ve bütün tamir işleri durduruldu. Aynı saatte Almanlara ait iki büyük Argantine römorkörünün gemi intihar ettikten sonra mürettebatını alacak büyük bir lâyteri yedeklemek ve onları Buenos Aires'e götürmek üzere Buenos Aires ile anlaşmalar yapılmıştı.

Bir gün evvel öğleden sonra yani 16 - aralık cumartesi günü Tacoma Alman ticaret gemisinden Graf Spee'ye bir lâyter dolusu erzak ile birçok cankurtaran yelekleri ve sair tahlisiye vasıtaları getirilmişti. Pazar sabahı bu ameliye bu sefer Graf Spee'den Tacoma'ya olmak üzere tersine olarak tekrarlanmıştı. Cankurtaran yelekleri ve tahlisiye vasıtaları ile Graf Spee'ye yükletilen erzak kâmilen Tacoma'ya nakil ve iade olunmuştu. Pazar günü zevalden saat 17,30 a kadar Graf Spee'nin takriben 900 subay ve eri de Tacoma'ya naklolunmuştu.

---

[1] Admiraltı tarafından alınan ve 26-Mart-1940 da basına verilen bir rapordan alınmıştır.

Ek — G

Plate nehri savaşı
Cepane sarfiyatı [1]

Ajax 8 - 6 Pusluk

Taret		Atım miktarı
"A"		307
"B"		194
"X"		142
"Y"		180
	Toplam	823

Achilles 8 - 6 Pusluk

Taret		Atım miktarı
"A"		340
"B"		349
"X"		290
"Y"		263
	Toplam	1242

Exeter 8 - 6 Pusluk

Taret	Atım miktarı
"A"	bilinmiyor
"B"	8 Salvo
"Y"	177

Graf Spee

23 ve ve 24. maddelere bakınız.

Torpito Sarfiyatı

AJAX 8 - 21 Pusluk dörtlü kovanlar

Torpito kovanı	Atılan torpito
Sancak kovanlar	atılmadı
İskele kovanlar	atılmadı

EXETER 6 - 21 Pusluk üçlü kovanlar

Torpito kovanı	Atılan torpito
Sancak kovanlar	3
İskele kovanlar	3

Graf Spee 8 - 21 Pusluk kovanlar

23 C maddesine bakınız.

---

[1] Ajax ve Achilles'in namlu başına 200 atım ve Exeter'in namlu başına 100 atım cepanesi vardı.

Ek — H

Komodor Harwood'un Plate nehri savaşı hakkındaki raporundan alınmıştır. [1]

Paragraf

6 — Her üç geminin toplanması 12-aralık salı günü saat 17,00 ye kadar ikmal edilmişti, ve ben o zaman 32 güney arz ve 47 batı tul mevkiine doğru ilerledim. Bu mevki, o zamanlar değiştirilen gemi seyir ve sefer hatlarının en kalabalık kısmı, yani bir düşman akıncı gemisinin İngiliz gemilerine en çok hasar yapabileceğini tahmin ettiğim bir mahal olarak, ticaret gemileri cevelân sahasına ait haritadan seçilmişti.

Paragraf

7 — Gemilerin toplanmasını müteakıp kuvvetlerime 12-aralık tarih ve 12,00 saat guruplu aşağıdaki telsiz emrimi verdim.

"Bir cep muharebe gemisine karşı birlikte hareket eden üç kruvazörle takip ettiğim savaş tarzım şudur:

Gündüz veya geceleyin derhal hücum edilecektir. Gündüzün iki birlik halinde hareket edilecektir. Birinci tümen (Ajax ve Achilles) Birinci Birlik olarak ve İkinci Birlik olarak ta yan ateşine imkân verecek surette mütebait bir rota üzerinde seyreden Exeter; geceleyin gemiler normal olarak toplu bir halde dağınık nizam halinde bulunacaklardır. Grup içinde bir geminin bulunması müstesna olarak MM işareti gibi aynı mânayı ifade edecek olan ZMM işareti için hazır bulununuz „.

Paragraf

8 — Bu emri bilâhare 18-aralık tarihli ve 18,13 saat guruplu emrimle açıkladım. ZMM işaretile yapmak istediğim harekât torpito taarruzundan kaçınmak, düşmana baskın yapmak ve düşmanın ric'atini kesmektir. Gemiler başkaca emir beklemeden işaret emri ile bildirilen yeni rehber geminin dümen suyunca sarkacaklar ve ateş hattını serbest bırakacaklardır. Rehber gemi başka bir emir beklemeksizin evvelce tespit edilmiş olan topçu ateş mesafesini muhafaza ederek hattı rehberliyecektir.

12-aralık akşamı ben bu manevrayı tatbik ettim.

HAREKÂT :

13 - Aralık - 1939 Çarşamba saat 05,30 - 06,23

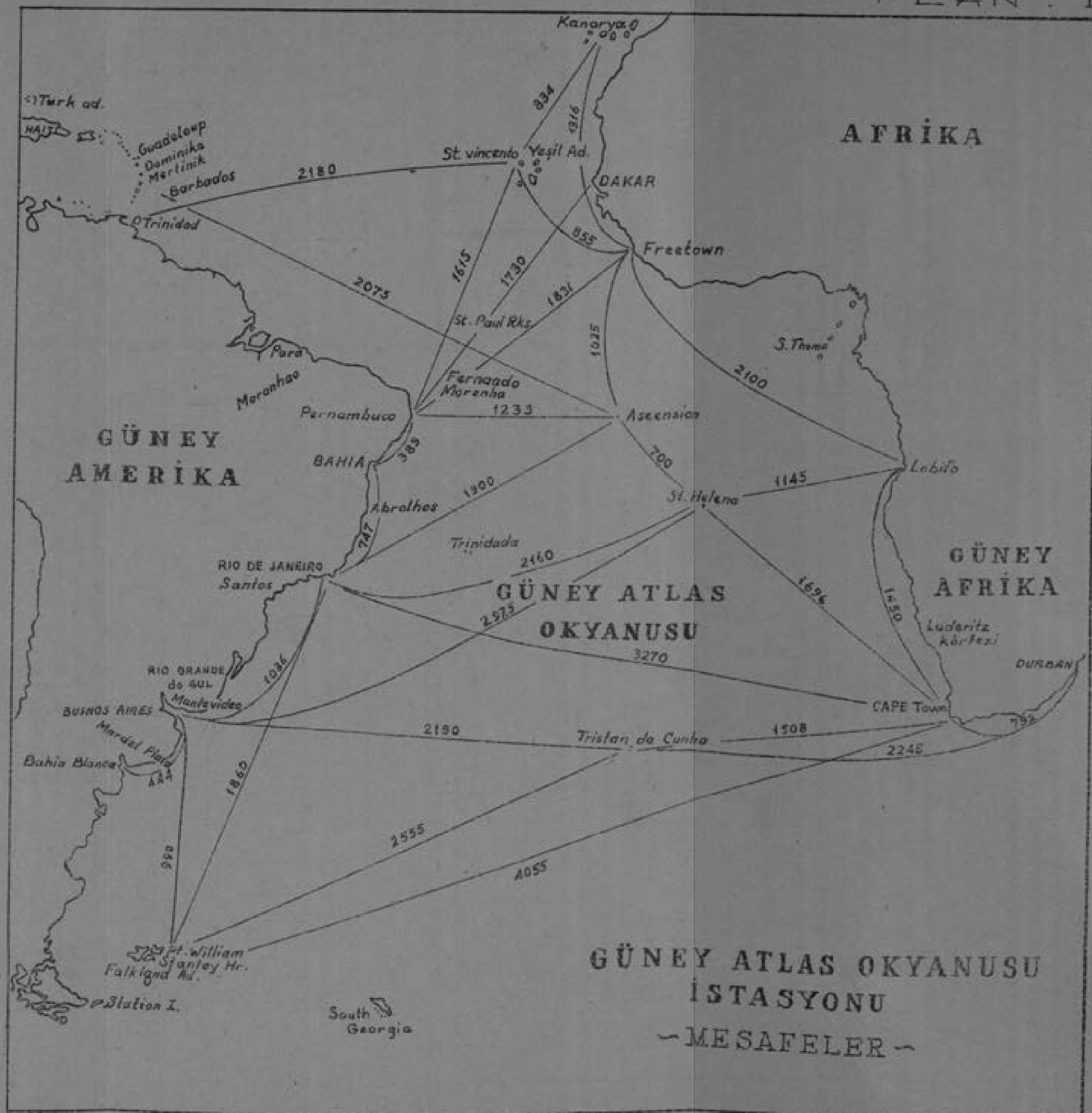
Paragraf

10 — Albay F. S. Bell Komutasındaki Exeter, hattan ayrıldı ve serbest bir sahadan düşman üzerine saldırmak ve borda ateşine almak üzere plâna tevfikan batıya doğru rotasını değiştirdi.

---

[1] Arşiv Numarası 5450 Cilt 1 sayfa 29

PLÂN : I

GÜNEY ATLAS OKYANUSU İSTASYONU

— MESAFELER —

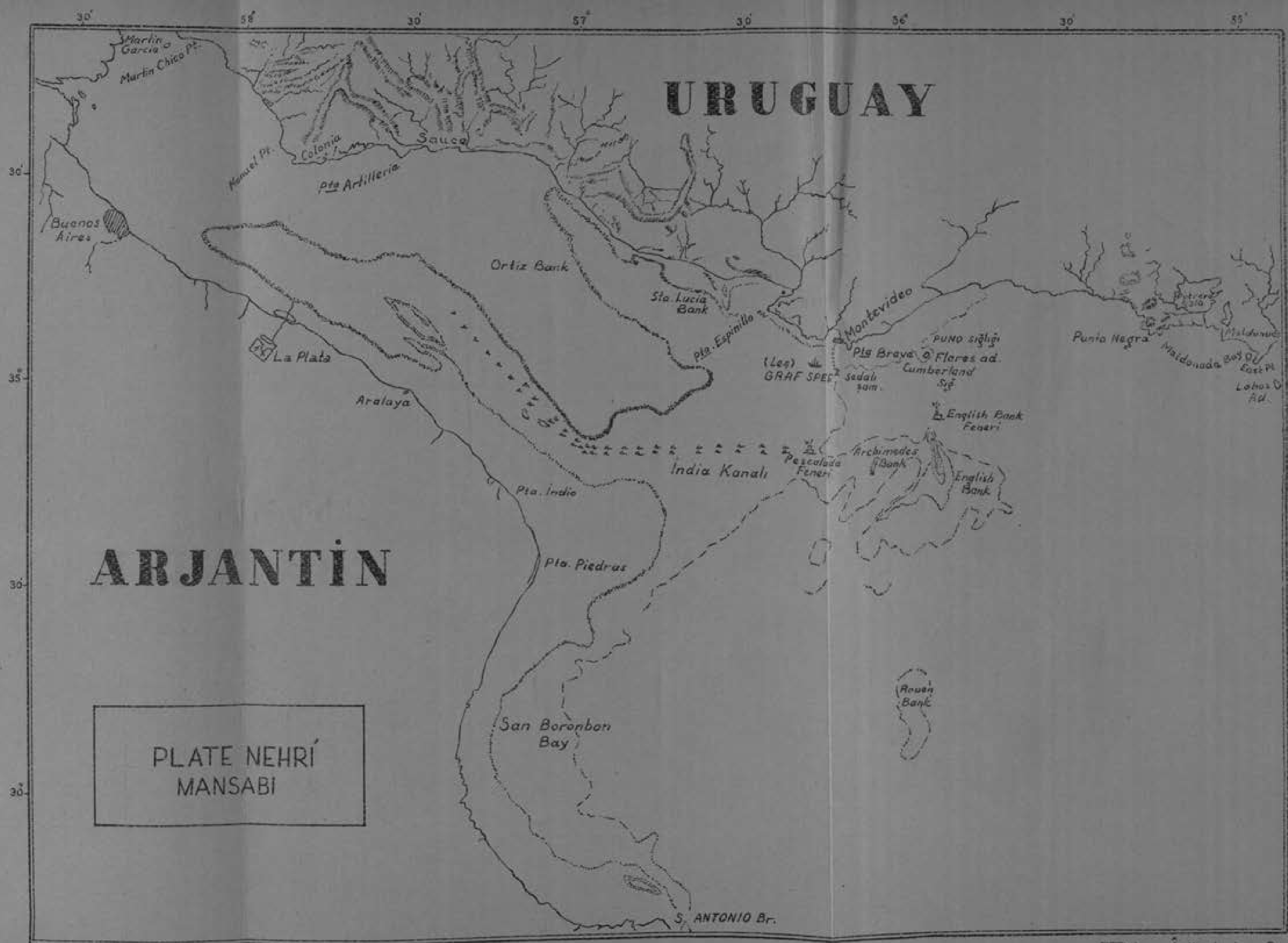
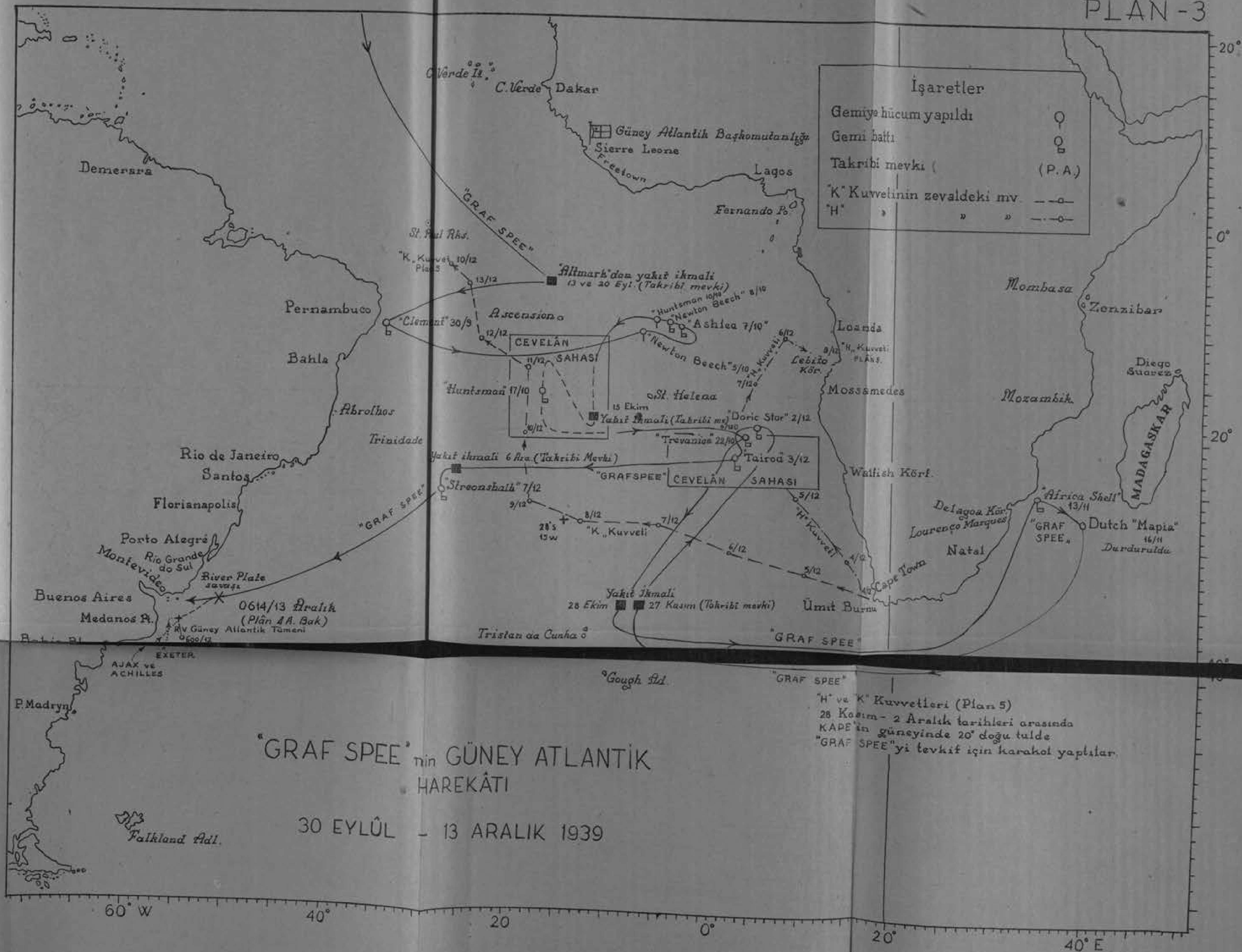

PLATE NEHRİ MANSABI

PLÂN: 2

PLÂN-3
İşaretler
Gemiye hücum yapıldı
Gemi battı
Takribi mevki (P.A.)
"K" Kuvvetinin zevaldeki mv.
"H" » » »
C. Verde Ik.
C. Verde
Dakar
Güney Atlantik Başkomutanlığı
Sierre Leone
Freetown
Lagos
Fernando Po
Demerara
St. Paul Rks.
"GRAF SPEE"
"K. Kuvveti 10/12 Plan 5"
13/12
"Altmark"dan yakıt ikmali 13 ve 20 Eyl. (Takribi mevki)
"Huntsman 10/10"
"Newton Beech" 8/10
"Ashlea 7/10"
Pernambuco
"Clement" 30/9
Ascension
12/12
CEVELÂN SAHASI
"Newton Beech" 5/10
"H" Kuvveti
Lebito Kör.
"H" Kuvveti PLÂN 5
Loanda
Mossamedes
Bahia
11/12
"Huntsman" 17/10
St. Helena
15 Ekim
Yakıt İkmali (Takribi mv.)
"Doric Star" 2/12
Abrolhos
Trinidade
10/12
"Trevanion" 22/10
Rio de Janeiro
Santos
Yakıt ikmali 6 Ara. (Takribi Mevki)
"Tairoa" 3/12
"Streonshalh" 7/12
"GRAFSPEE"
CEVELÂN SAHASI
Walfish Körf.
Florianapolis
9/12
8/12
28°S 13 W
"K" Kuvveti
7/12
6/12
5/12
4/12
"H" Kuvveti
Porto Alegre
Rio Grande do Sul
Montevideo
River Plate savaşı
Buenos Aires
0614/13 Aralık (Plân 4A. Bak)
Medanos R.
Güney Atlantik Tümeni
EXETER
AJAX ve ACHILLES
Yakıt İkmali
28 Ekim
27 Kasım (Takribi mevki)
Ümit Burnu
Cape Town
Tristan da Cunha
"GRAF SPEE"
Gough Ad.
"GRAF SPEE"
Mombasa
Zenzibar
Diego Suarez
Mozambik
MADAGASKAR
Delagoa Körf.
Lourenço Marques
Natal
"Africa Shell" 13/11
"GRAF SPEE"
Dutch "Mapia" 16/11 Durduruldu
"H" ve "K" Kuvvetleri (Plan 5)
28 Kasım - 2 Aralık tarihleri arasında
KAPE'in güneyinde 20° doğu tulde
"GRAF SPEE"yi tevkif için karakol yaptılar.
P. Madryn
Falkland Adl.
"GRAF SPEE"nin GÜNEY ATLANTİK HAREKÂTI
30 EYLÛL - 13 ARALIK 1939
20°
0°
20°
60° W
40°
20
0°
20°
40° E

PLĀN-4

RIVER PLATE SAVAŞI

13 Aralık 1939

I. Tümen (AJAX ve ACHILLES)
AJAX
ACHILLES
EXETER
GRAF SPEE
Bütün zamanlar Griniç vasatî vaktinden 2 saat geridir

URUGUAY

ARGENTINE

BIRINCI SAFHA
saat
0614 – 0740
PLAN 4 A Bak

0740–0930 arasında değişik rotalar.

ACHILLES 23000 yardaya sokuldu. GRAF SPEE döndü ve 2 salvo yaptı. ACHILLES yol kesti.

AJAX, GRAF SPEE yakınında durdurulan SHAKESPEARE gemisini gördü.

AJAX uçağını geri aldı.

ACHILLES düşman görüldü raporu verdi, bunun "DELANE" olduğu anlaşıldı.

Saat 2130 ile 2145 de GRAF SPEE, ACHILLES'e 3 münferit atış yapıldı.

GRAF SPEE saat 2056 da 3 salvo yaptı. ACHILLES saat 2054 de buna 5 salvo ile mukabele etti.

Cdr. Harwood ACHILLES'e GRAF SPEE'yi takip etmesini ve AJAX'a English Bank'ın güneyine yol vermesini emretti.

GRAF SPEE döndü ve 2600 yardadan Ajax'a 3 salvo yaptı.

Değişik rotalar

0610 EXETER görüldü
0600/12 buluşma

Falkland Adasına

1104/13 SHAKESPEARE

1543/13 DELANE

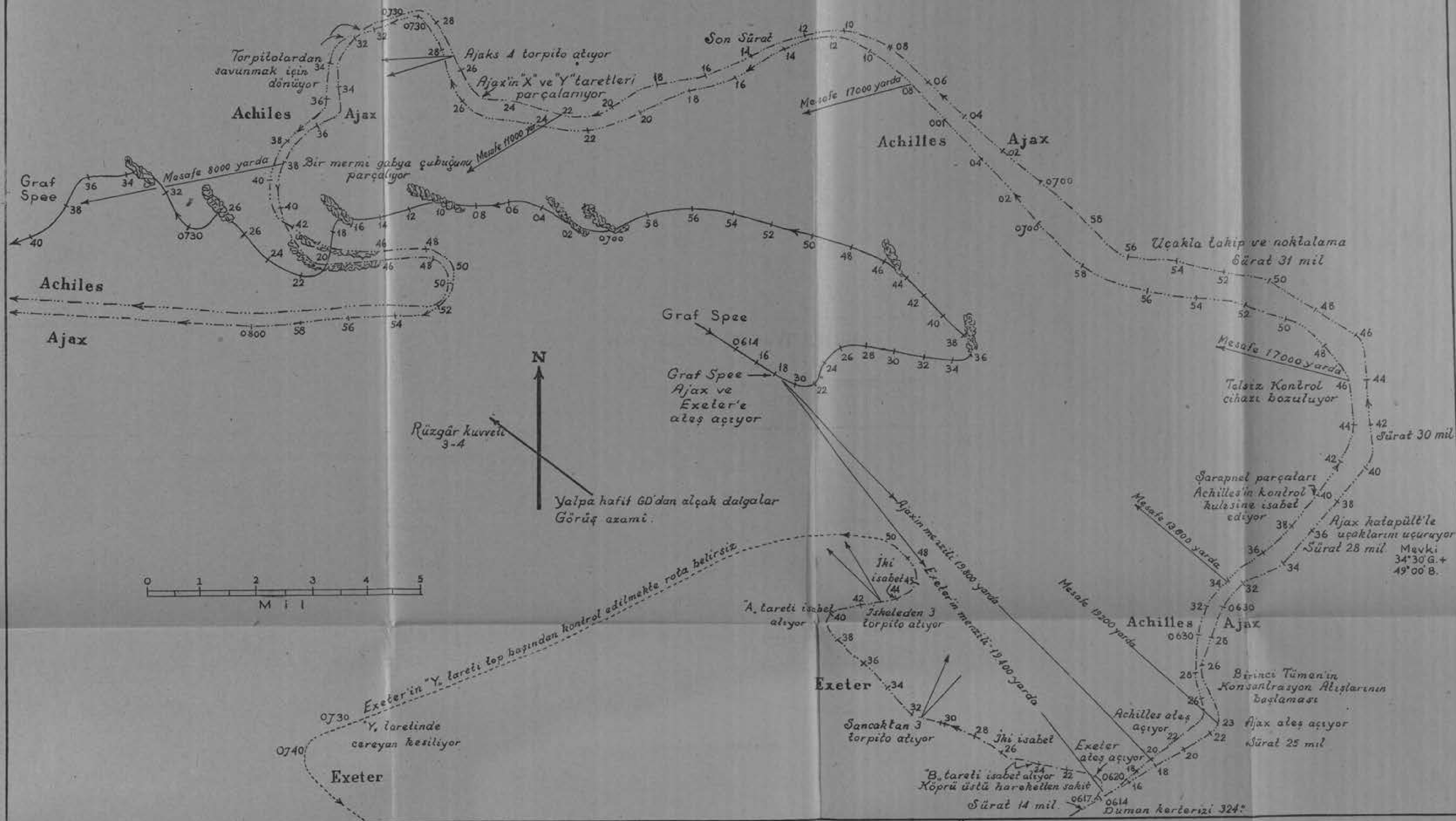
I. Tümen
EXETER
GRAF SPEE
ACHILLES
AJAX
AJAX ACHILLES ve EXETER
AJAX ve ACHILLES

Pt del Palmar
C. Polomo
C. Santa Maria
Punta Negra
Montevideo
ORTIE BANKI
Sadalı yumandıra
ENGLISH BANK
RIVER PLATE
ROVER BANK
SAN BOROMBONBAY
Pta Piedra
C. S. Antonio
Pta Menados

13. zeval
0000/14 2317 2048 2054 1915 1903 1902 2000 2228/13 1800 1700 1600 1543 1500 1400 1300 1104 1005 1003 0912 0920/13 1310 1300 1100 1600 2000/12 2000/13 0500/12 0610 0700 0800

34° 30′ 35° 30′ 36° 30′ 37° 30′ 36°S
50° 56° 55° 54° 53° 52°W 51° 50 49°

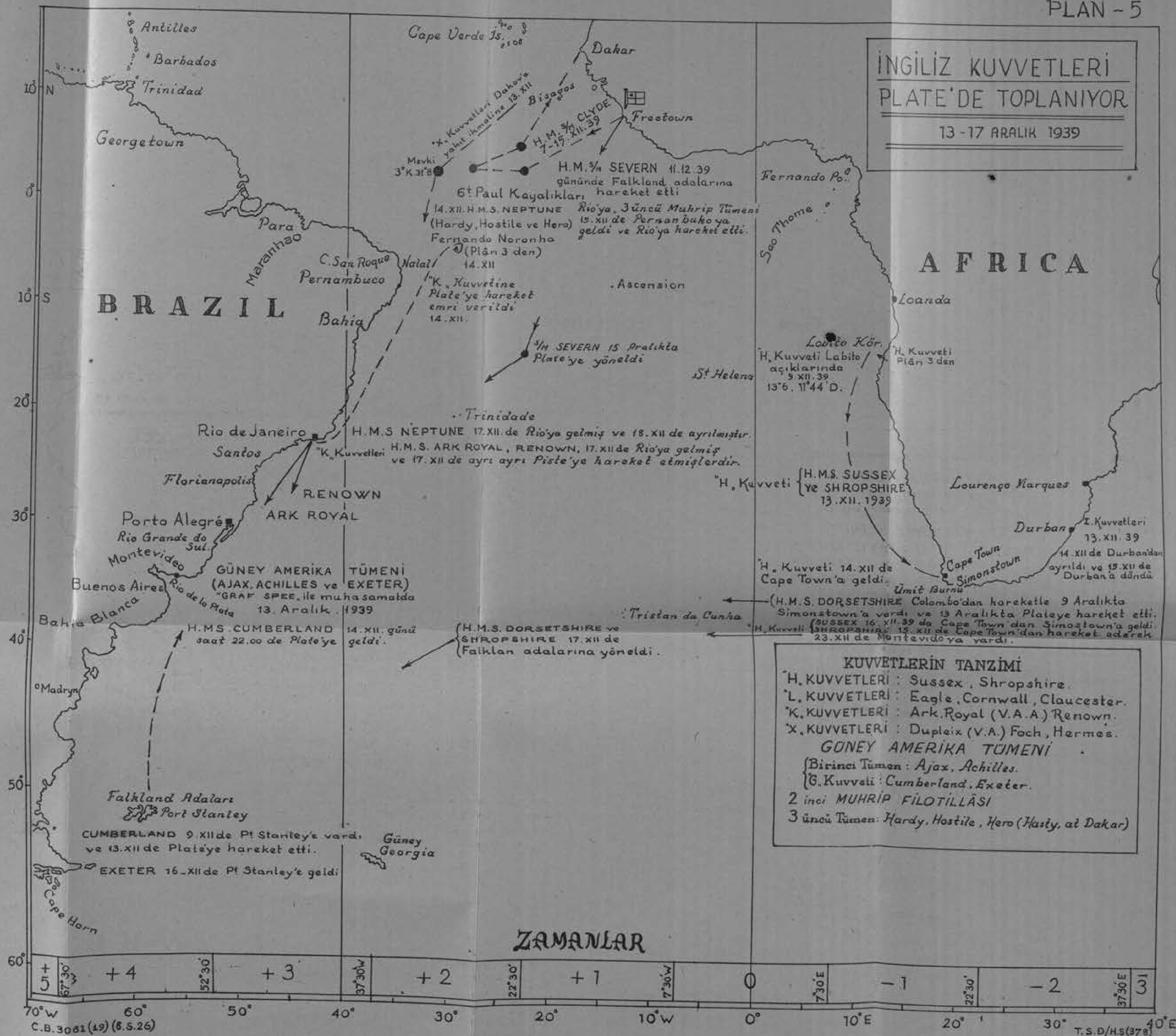
PLÂN 4A

LA PLATA MUHAREBESİ

BİRİNCİ SAFHA

0614-0740 - 13 ARALIK 1939

PLÂN - 5
İNGİLİZ KUVVETLERİ
PLATE'DE TOPLANIYOR
13 - 17 ARALIK 1939
Antilles
Barbados
Trinidad
Georgetown
Cape Verde Is.
Dakar
Bisagos
Freetown
"X" Kuvvetleri Dakar'a yakıt ikmaline 13.XII
H.M.S/M CLYDE 7-15.XII.39
Mevki 3°K 31°B
6t Paul Kayalıkları
H.M.S/M SEVERN 11.12.39 gününde Falkland adalarına hareket etti
14.XII. H.M.S. NEPTUNE (Hardy, Hostile ve Hero) Fernando Noronha
Rio'ya, 3üncü Muhrip Tümeni 15.XII de Pernanbuko'ya geldi ve Rio'ya hareket etti.
(Plân 3 den) 14.XII
Fernando Po.
Sao Thome
AFRICA
Para
Maranhao
C. San Roque
Natal
Pernambuco
BRAZIL
Bahia
"K" Kuvvetine Plate'ye hareket emri verildi 14.XII.
. Ascension
S/M SEVERN 15 Aralıkta Plate'ye yöneldi
Loanda
Lobito Kör.
"H" Kuvveti Lobito açıklarında 9.XII.39 13°G. 11°44'D.
"H" Kuvveti Plân 3 den
St Helena
Trinidade
Rio de Janeiro
Santos
"K" Kuvvetleri
H.M.S NEPTUNE 17.XII. de Rio'ya gelmiş ve 18.XII de ayrılmıştır.
H.M.S. ARK ROYAL, RENOWN, 17.XII de Rio'ya gelmiş ve 17.XII de ayrı ayrı Plate'ye hareket etmişlerdir.
Florianapolis
RENOWN
ARK ROYAL
Porto Alegré
Rio Grande do Sul
"H" Kuvveti {H.M.S. SUSSEX ve SHROPSHIRE 13.XII.1939
Lourenço Marques
Durban
"I" Kuvvetleri 13.XII.39 14.XII de Durban'dan ayrıldı ve 15.XII de Durban'a döndü
Cape Town
Simonstown
"H" Kuvveti 14.XII de Cape Town'a geldi.
Ümit Burnu
Montevideo
Buenos Aires
Rio de la Plata
GÜNEY AMERİKA TÜMENİ (AJAX, ACHILLES ve EXETER) "GRAF SPEE" ile muhasamada 13. Aralık. 1939
Bahia Blanca
H.M.S. CUMBERLAND 14.XII. günü saat 22.00 de Plate'ye geldi.
Tristan da Cunha
H.M.S. DORSETSHIRE ve SHROPSHIRE 17.XII de Falklan adalarına yöneldi.
(H.M.S. DORSETSHIRE Colombo'dan hareketle 9 Aralıkta Simonstown'a vardı ve 13 Aralıkta Plate'ye hareket etti.
"H" Kuvveti {SUSSEX 16.XII.39 da Cape Town'dan Simonstown'a geldi. SHROPSHIRE 15.XII de Cape Town'dan hareket ederek 23.XII de Montevideo'ya vardı.
KUVVETLERİN TANZİMİ
"H" KUVVETLERİ : Sussex, Shropshire.
"L" KUVVETLERİ : Eagle, Cornwall, Claucester.
"K" KUVVETLERİ : Ark Royal (V.A.A.) Renown.
"X" KUVVETLERİ : Dupleix (V.A.) Foch, Hermes.
GÜNEY AMERİKA TÜMENİ
Birinci Tümen : Ajax, Achilles.
"G" Kuvveti : Cumberland, Exeter.
2 inci MUHRİP FİLOTİLLÂSI
3 üncü Tümen: Hardy, Hostile, Hero (Hasty, at Dakar)
Madryn
Falkland Adaları
Port Stanley
CUMBERLAND 9.XII de Pt Stanley'e vardı ve 13.XII de Plate'ye hareket etti.
EXETER 16.XII de Pt Stanley'e geldi
Güney Georgia
Cape Horn
ZAMANLAR
+5
67°30'
+4
52°30'
+3
37°30'W
+2
22°30'
+1
7°30'W
0
7°30'E
-1
22°30'
-2
37°30'E
-3
10° N
0°
10° S
20°
30°
40°
50°
60°
70° W
60°
50°
40°
30°
20°
10° W
0°
10° E
20°
30°
40° E
C.B. 3061 (19) (6.S.26)
T.S.D/H.S (378)